

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Ὁ κανονισμός τοῦ «Πούπουλου»

ΝΑΟΥΣΑ 1912

Τρία ἄγνωστα
ντοκουμένα
ἀπό τή δράση
τοῦ «Πούπουλου»

Πληροφορίες
γιά τά σχολεῖα
τῆς Νάουσας
στά χρόνια τῆς
Τουρκοκρατίας

Φωτογραφία ἀπό τὸ ἡμερολόγιο τῆς Εὐξείνου Λέσχης Ναούσης 1980

*****
Ἡ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στήν ἀγάπη καί τό
ένδιαφέρον τῶν συνδρομητῶν της.

Παρακαλοῦμε νά μεριμνήσετε γιά τήν ἀνανέωση
τῆς συνδρομῆς τοῦ ἔτους 1980

Φυλάξτε τὰ τεύχη τῆς «Νιάουστας»

Μέ τό 9ον τεῦχος ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1979 συμπληρώνεται
ὁ πρῶτος τόμος τῆς Νιάουστας

Παλαιά τεύχη μπορεῖτε νά προμηθευθεῖτε ἀπό τὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου
Καραμπατάκη 1 (Γραφεῖα ΤΟΝ) τηλ. 28.150

Μόλις κυκλοφόρησε ἕνα χρήσιμο γεωργικό βιβλίο

Τί εἶναι τὰ κοκκοειδῆ (ψῶρες) καί πῶς καταπολεμοῦνται

Ἕνα βιβλίο κατατοπιστικό ἐπιστημονικό μέ χρωματιστές εἰκόνες

Δέν πρέπει νά λείπει ἀπό κανένα ἀγροτικό σπίτι

ΣΤΕΛΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ

Μπορεῖτε νά τό προμηθευθεῖτε ἀπό τὰ γραφεῖα τοῦ Ἀγροτικοῦ συλλόγου Ναούσης

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΕΩΣ 400 ΔΡΑΧΜΕΣ

*****

“ Ν Ι Α Ο Υ Σ Τ Α „

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΕΤΟΣ Δ' ΤΟΜΟΣ Β' ΤΕΥΧΟΣ 10 ΔΡΧ. 60

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Όδ. Ντινόπουλος, Έλενη Μήτσαλα, Λευκή Σαμαρά
Χρ. Μουχέγιερ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ: Γεώργ. Γκέσιος

Βασ. Κων)νου 32 — Τηλ. 28.646.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Μαρία Μπιλιούρη
Καραμπατάκη 1 Τηλ. 28.150

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:

Γιάννης Καρατσιώλης, Γεωπόνος ΔΕΗ, τηλ. 22.557

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:

Άπό τό ήμερολόγιο τής Εύξεινου Λέσχης Ναούσης

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: «Βιβλιοτυπωτική»

Περικλής Ζέγγος και Σία
Άντ. Καμάρα 3 τηλ. 260.140 — Θεσσαλονίκη

Περιεχόμενα

Έπίκαιρα

ΜΟΥΜΤΖΙΔΟΥ Κ.: Χρονογράφημα (Πάρε και αύ ένα
λαχείο» 5

Ίστορικά

ΒΑΣΑΜΙΔΗ ΕΜΜ.: Ο κανονισμός του «Πούπουλου» 6

ΜΟΥΧΑΓΙΕΡ Χ.: Νάουσα 1912. Τρία άγνωστα ντο-
κουμέντα από τή δράση του «Πούπουλου» 9

ΠΥΡΙΝΟΥ Π.: Πληροφορίες για τή σχολεία τής
Ναούσης κατά τούς τελευταίους χρόνους
τής Τουρκοκρατίας 12

ΧΙΟΝΙΔΗ Γ.: Άνεκπλήρωτο τό χρέος μας στους
(Μακεδόνες) άγωνιστές του 1821 13

ΠΑΠΟΥΛΙΔΗ Κ.: Ένα Ρωσικό βιβλίο για τόν Ι.
Καποδίστρια 14

ΔΟΥΔΟΥ Γ.: Λόγος περί του "Αθω 15

ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔ.: Ήμερολόγιο τών κυριότερων
γεγονότων τής επανάστασης τών Ναου-
σαίων τό 1822 22

ΚΟΥΤΣΙΟΠΟΥΛΟΥ Κ.: Ή θέση τών Τριών Ίερα-
ρχών στά κοινωνικοοικονομικά προβλήματα
και θεσμούς τής εποχής των 25

Έπιστημονικά - Κοινωνικά - Έρευνες

ΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤ.: Τό πρόβλημα τών 8 δια-
κατομμυρίων ανθρώπων του έτους 2010 16

ΠΡΟΥΣΑΛΗ ΣΤ.: Τό μυστήριο του χρόνου 19

ΚΕΦΑΛΑ - ΜΙΝΤΣΗ Μ.: Πόσοι έχουν διδαχτεί
τήν τέχνη τής διαλογικής συζήτησης 29

ΛΑΖΑΡΟΥ Α.: Ίστορικά καλλιέργειας πατάτας και
κολαμποκιού 31

Λαογραφικά

ΣΠΑΡΤΣΗ Ν.: Τότι κι τώρα «Πασκαλιά» 27

Γεωπονικά

ΚΟΙΛΙΑΡΗ Γ.: Συμβολή στην ορμηγεια άποτελε-
σμάτων τών χημικών αναλύσεων φύλλων 34

ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔ.: Γεωργικά θέματα 34

Είκαστικά

ΜΗΝΟΠΟΥΛΟΥ Θ.: Καλλιτεχνική κίνηση 39

Άγαπητέ φίλε

Με ιδιαίτερη συγκίνηση και χαρά παρουσιάζουμε τό σημερινό τεύχος. Σήμερα, τό περιοδικό μας γιορτάζει μία επέτειο. Ή «Νιάουστα» πού έχεις στά χέρια σου είναι τό πρώτο τεύχος του καινούργιου τόμου. Για τήν συντακτική επιτροπή τό σημερινό τεύχος είναι ένας σταθμός και ένα καινούργιο ξεκίνημα. Ένα ξεκίνημα πιό σταθερό Ένα ξεκίνημα με λιγώτερα λάθη. Αύτή τή φορά με περισσότερη πίστη και αυτοπεποίθηση συνεχίζουμε τήν πορεία προς τή εμπρός. Αίσιοδοξούμε ότι τή προβλήματα και τή εμπόδια πού κρύβει κάθε έκδοση έπαρχιακού περιοδικού (τεχνικά, οικονομικά κ.λ.π.) θά τή υπερπηδήσουμε.

Άγαπητέ φίλε

Με τήν συμπλήρωση του πρώτου τόμου ή «Νιάουστα» έχει γράψει τήν δική της μικρή ιστορία και έχει δημιουργήσει τό δικό της «παρελθόν». Τώρα οι ευθύνες πού έπωμιζόμαστε είναι βαρύτερες. Δέν τις φοβόμαστε όμως. Δέν είμαστε μόνοι. Κοντά μας βρίσκονται πολλοί και εκλεκτοί συνεργάτες και οι φίλοι του Συλλόγου και του περιοδικού. Κοντά μας βρίσκεσαι και αύ ό άναγνώστης.

Άγαπητέ φίλε

Αύτά για τώρα. Θά είμαστε και πάλι κοντά σας μετά τρίμηνο.

Γειά σας
Ο. Ντιν.

Υ.Γ. Με τό σημερινό τεύχος διανέμεται και τό εύρετήριο ύλης του πρώτου τόμου, τό όποιο περιλαμβάνει δύο μέρη, τό εύρετήριο τών συνεργατών και τό εύρετήριο δραστηριοτήτων τών Συλλόγων και τών Σωματείων.

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΙΔΙΩΤΩΝ	ΔΡΑΧ. 240
ΔΗΜΟΙ, ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ, ΣΥΝΕΣΜΟΙ	» 500
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΟΛΛΑΡΙΑ	12

Ο Σύλλογος των εν Ἀθήναις Ναουσαίων «Ὁ Ζαφειράκης» μᾶς ἔστειλε τὴν παρακάτω ἐπιστολή

Ἀγαπητοί μας

Μεῖς ἰδιαίτερη ἄλως προσοχή εἶδαμε στὸ τελευταῖο τεύχος σας (Ἰούλιος - Σεπτέμβριος) νὰ προβάλλεται τιμητικὰ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος καὶ νὰ ἐπισημαίνονται οἱ σπουδαιότερες δραστηριότητες. Διὰ τὴν ἐνέργειά σας αὐτὴ θερμὰ εὐχαριστοῦμε.

Διὰ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ περιοδικοῦ σας «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» ποὺ ἀποτελεῖ εἶνα πρόσθετο πολιτιστικὸ — πληροφοριακὸ διὰ τὴν πόλιν μας στοιχεῖο εἶχαμε κατὰ τὴν ἐκδοσὴ του τὴν εὐκαιρία, νὰ ἐκφράσουμε τὰ συγχαρητήριά μας, διὰ τὴν διεύρυνση τῆς κυκλοφορίας του.

Ὡς πρὸς τὴν ἐπιτυχία τόσοσιν διὰ τοὺς σκοποὺς τῆς «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» ὅσον καὶ γενικότερα διὰ τὴν ἱστορικὴ, τουριστικὴ καὶ πνευματικὴ τῆς ἱερᾶς πόλεως Ναούσης προβολή, ποὺ ὁ ἀξιόστ. κ. Ὁδ. Ντινόπουλος χαρακτηριστικὰ μεταξὺ ἄλλων τονίζει, πῶς γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν ἀνωτέρω ΟΛΟΙ ΕΧΟΥΜΕ ΤΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ, ἀπόλυτα μαζί του συμφωνοῦμε καὶ

Μετὰ τὴν διαβεβαίωση, ὅτι οἱ Ναουσαῖοι τῶν Ἀθηνῶν θὰ σᾶς παρακολουθοῦν καὶ θὰ σᾶς συμπαρίστανται ἐπ' ὠφελεία τῆς γενέτειράς των.

Μετὰ τιμῆς

Ὁ Πρόεδρος
ΓΡΗΓ. ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ

Ὁ Γ. Γραμματεὺς
ΜΗΝΑΣ ΡΩΨΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Ἀγαπητὴ Νιάουστα

Ἀπὸ καιρὸ σὲ παρακολουθῶ, ἂν καὶ μόλις πρόσφατα ἀξιόθιχα νὰ γίνω συνδρομητῆς, καὶ μπορῶ νὰ σοῦ πῶ εὐκρινῶς ὅτι καμαρώνω σὰν Ναουσαῖος γιὰ τὴν ὄλη σου παρουσία καὶ σὲ ἐμφάνιση καὶ, προπάντων, σὲ περιεχόμενο.

Ἄν καὶ κάπως καθυστερημένα θέλω νὰ συγχαρῶ ὅλους ὅσους σὲ φροντίζουν, καὶ σὲ φροντίζουν, ὅπως εἶπα πρὶν πάνω, πολὺ καλά, καὶ νὰ σοῦ εὐχηθῶ, ἂν καὶ δὲ χρειάζεται, γιὰτὶ ἤδη τὴν ἔχεις, πλατιὰ ἀναγνώριση καὶ ἀνταπόκριση γιὰ τὸ καλὸ τῆς ἀγαπημένης μας Νάουσας.

Φιλικά

ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ ΘΩΜΑΣ

Ἀγαπητὴ κ. Ντινόπουλε

Πῆρα τὸ 80 τεύχος τοῦ ἀξιόλογου περιοδικοῦ σας «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» καὶ σᾶς εὐχαριστῶ. Διαβιάσατε παρακαλῶ τὰ συγχαρητήρια μου σὴν Συντονιστικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ τοὺς

ἄλλους συντελεστῆς τοῦ Συλλόγου Ἀποφοίτων Ναούσης γιὰ τὴν ἀρτια ἐκδοσὴ του, τὴν ἐπιμελημένη ἐργασία, τὴν καλαίσθητη ἐμφάνιση καὶ τὴν πλούσια καὶ ἐπίκαιρη ὄλη καὶ εἰδησεογραφία με θέματα ἱστορικὰ, λαογραφικὰ, κοινωνικὰ, λογοτεχνικὰ εἰκαστικὰ, γεωπονικὰ καὶ τόσα ἄλλα χρήσιμα γιὰ τὸν τόπο μας, τὸν λαὸ μας καὶ τὰ νιάτα μας.

Με ἀγάπη καὶ θαυμασμὸ παρακολουθῶ τὴν ἀνοδικὴ πορεία τοῦ περιοδικοῦ σας καὶ σᾶς συγχαίρω ὅλους δλόθερμα. Σᾶς στέλνω μιά μικρὴ μου πνευματικὴ προσφορά γιὰ τὸ περιοδικὸ σας.

Ἡ ἐκδοσὴ τοῦ 8ου τεύχους, θὰ παρουσιασθεῖ στὸ «ΛΑΟ».

Με ἐκτίμησιν

ΝΙΚΟΣ ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ

Βέροια 31) 10) 79

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Γρ. Πετριδῆ — Βέλγιο.

Λάβαμε τὴν ἐπιταγή σας (650 δρχ.) καὶ σᾶς ἐγγράψαμε συνδρομητὴ γιὰ τὰ ἔτη 1977 - 80. Σᾶς στείλαμε τὰ τεύχη σὴν δ) νση ποὺ ἀναφέρατε σὴν ἐπιστολή σας.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

α) Εὐχαριστοῦμε τὸν κ. Π. Πυργινὸ Δ) ντὴ τῆς Δημόσιας Βιβλιοθήκης Βεροίας γιὰ τὴν προσφορὰ τῶν 3.000 δρχ. πρὸς τὸ περιοδικὸ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ».

β) Εὐχαριστοῦμε τὸν κ. Γ. Γκέσιο γιὰ τὴν προσφορὰ 1.000 δρχ πρὸς τὸ περιοδικὸ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ».

«Πᾶρε καί σὺ ἓνα λαχεῖο»

Ὁ φίλος μας ἦρθε ἓνα ἀπόγευμα καὶ μᾶς βρῆκε φωνάζοντας καὶ χοροπηδώντας ἀπ' τὴν χαρά του.

— Κέρδισα!... κέρδισα!... σᾶς λέω ἐπαναλάμβανε λαχανιασμένος... κέρδισα!... φώναζε.

— Τί κέρδισες; ποῦ; πῶς; πότε;... ρωτήσαμε ὅλοι ἐκπληκτοί, στοῦ λαχεῖο; στοῦ ΠΡΟ-ΠΟ; πές μας τέλος πάντων.

— Στοῦ λαχεῖο, ἀπαντᾷ νιχτιά, τὸν πρῶτο ἀριθμὸ, καὶ συνεχίζει, τὸ εἶδα στὸν ὕπνο μου. Βάλαμε ὅλοι τὰ γέλια.

«Εἶδα ὅτι θὰ κερδίσει τὸ 5 σᾶς λέω, πῆγα καὶ ἀγόρασα ὅλη τὴν σειρά. Τὴν Δευτέρα θὰ γίνω πλούσιος, θὰ δεῖτε, ὅποιος χρειάζεται λεφτά νὰ ῥθῆ σὲ μένα, θὰ τοῦ δώσω, θὰ ἔχω πολλά, θὰ τοῦ δώσω ὅσα χρειάζεται».

— Τὴν καθαρὴ Δευτέρα; ἢ τὴν Μεγάλῃ Δευτέρα; γιὰ ποιά Δευτέρα μίλας; τὸλμησε νὰ ρωτήσῃ κάποιος ἀπ' τὴν παρέα γελώντας εἰρωνικά. «Ὁχι, ἀπαντᾷ αὐτός, τὰ λεφτά τὰ χρειάζομαι αὐτὴν τὴν Δευτέρα, δὲν μπορῶ νὰ περιμένω, τὰ λαχεῖα μου εἶναι λαϊκά, κληρώνονται τὴν Δευτέρα».

Ὁ φίλος μας ἀγοράζει ἀπ' ὅλα τὰ λαχεῖα, περισσότερο ὅμως κυνηγᾷ τὰ λαϊκά, εἶναι ἀνυπόμονος, δὲν μπορεῖ νὰ περιμένῃ. Ὑστερα δὲν ζητᾷε πολλά, μόνο ἓνα ἑκατομμύριο λέει.

Ἐχει πείσμα αὐτός, ἐπιμένει, θὰ πάει μπροστά, πάρα πολὺ πείσμα, θὰ κερδίσει σίγουρα, γιὰ παράλληλα μὲ τὰ λαχεῖα παίζει καὶ ΠΡΟ-ΠΟ. Σκοτωμένος μὲ τὸ ΠΡΟ-ΠΟ, ἀγοράζει στίβες τῆς ἀθλητικῆς ἐφημερίδας, κάνει μὲ τῆς ὤρες συνδυασμούς, παραλλαγές, γράφει—σχιζοῦ, κουβεντιάζει, ζητᾷε γνώμες ἄλλων, συμπληρώνει στοῦ τέλος τὸ ΠΡΟ-ΠΟ καὶ περιμένει τὴν Κυριακὴ τὸ βράδυ καρφωτός στὴν τηλεόραση μὲ ἀγωνία τὸν κ. Φουντουκίδη νὰ τοῦ ἀναγγεῖλει τὰ ἀποτελέσματα. Ἔτσι ὁ φίλος μας ξεκινᾷ τὴν Δευτέρα του μὲ ἀπογοήτευση, κουβέντα γύρω ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες, τοὺς διαιτητές οἱ ὅποιοι ἦταν ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς ὁμάδος του, ἐκνευρίζεται μὲ τοὺς παίκτες γιὰ τὴν πιθανὴ νὰ πουλήσανε τὸν ἀγῶνα καὶ αὐτὸ συνεχίζεται καὶ τὴν Τρίτῃ. Τὴν Τετάρτῃ ἡσυχάζει κάπως καὶ τὴν Πέμπτῃ ἀρχίζει νὰ ἀγοράζει ἐλπίδες, νὰ βλέπει ὄνειρα, γιὰ

νὰ κλείσει τὴν ἐβδομάδα του μὲ κτυποκάρδι καὶ χαμόγελο αἰσιοδοξίας.

Τὰ λαχεῖα τελικά καὶ ἡ λέξη τύχη ἔχουνε μπεῖ κυριολεκτικὰ στὴν Ζωὴ μας. Ὅλοι ζητᾷμε τύχη καὶ ὅταν λέμε τύχη ἐννοοῦμε λεφτά. Τὴν ψάχνουμε στὰ τυχερά παιχνίδια, στὰ λαχεῖα, στοῦ ΠΡΟ-ΠΟ, στοῦ δρόμο, στὴν τσέπη μας, παντοῦ. Λαχεῖα ὑπάρχουν πολλῶν εἰδῶν. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ λαϊκά ἔχουμε καὶ τὰ ἔθνηκά. Ἐδῶ τὰ πράγματα διαφέρουν λίγο. Τὰ λεφτά εἶναι περισσότερα,

Τῆς ΚΙΚΗΣ ΜΟΥΜΤΖΙΔΟΥ

κοστίζουν μόνο πενήντα δραχμές καὶ περιμένουμε τρώγοντας ἐλπίδα τρεῖς φορές τὴν ἡμέρα, μόνο γιὰ ἓνα μῆνα γιὰ νὰ δοῦμε (ἐάν δοῦμε) τὴν τύχη νὰ μᾶς χαμογελά. Οἱ πιθανότητες εἶναι μία πρὸς ὀγδόντα χιλιάδες περίπου (δὲν ξέρω ἀκριβῶς πόσο) καὶ κατὰ τὴν γνώμη τοῦ φίλου μας μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἄνθρωπος ποὺ κερδίζει δυὸ φορές καὶ τρεῖς τὸν χρόνο. Ἄς μὴν ξεχνᾷμε βέβαια καὶ τοὺς λήγοντες, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ βγαίνουν ἀπὸ τὸ τελευταῖο ψηφίο τοῦ πρῶτου ἀριθμοῦ, ἔτσι ἔχουμε ἑκατομμύρια καὶ λίγες δραχμές, βάζουμε τὰ ἑκατομμύρια στὴν Τράπεζα, κρατᾷμε τῆς δραχμές, καὶ πάλι δὲν ἔχουμε καὶ πάλι τὰ βάζουμε μὲ τὴν τύχη.

Κάτι ἀκόμα ποὺ πρέπει νὰ ἔχετε ὑπ' ὄψιν σας εἶναι: Τὰ Χριστούγεννα καὶ ἡ Πρωτοχρονιά ἐρχονται μαζί μὲ λαχεῖα. Αὐτὰ θὰ δώσουν πολλὰ λεφτά. Τί θὰ τὰ κάνουμε; Θὰ ἀπαντήσω ἀμέσως. Ἀγοράζουμε γρήγορα - γρήγορα αὐτοκίνητα, οἰκόπεδα, σπίτια, ἀκίνητα, κάνουμε ταξίδια κ.ἄ. Ἐκεῖνο βασικὰ ποὺ προέχει εἶναι ὅτι μᾶς παίρνει ὁ τύπος, ἀποκτᾷμε ἓνα τίτλο κυρίου (ἐνός κυρίου καθὼς πρέπει), περπατᾷμε μὲ ψηλά τὸ κεφάλι. Μὴ τὸ συζητᾷτε καθόλου. Τρέξτε... ἀγοράστε λαχεῖα, πιστέψτε σ' αὐτὰ γιὰ τὴν πῶς νὰ τὰ κάνουμε... Δεῖ δὴ χρημάτων καὶ ἀνευ τούτων... Τώρα ποῦ θὰ βρίσκουμε λεφτά νὰ ἀγοράζουμε τόσα λαχεῖα; Αὐτὸ θὰ τὸ σκεφθεῖτε ἐσεῖς. Ἐκεῖνο ποὺ μπορῶ αὐτὴν τὴν στιγμή νὰ πῶ ἐγὼ εἶναι: «ΠΑΡΕ ΚΑΙ ΣΥ ΕΝΑ ΛΑΧΕΙΟ — ΤΩΡΑ ΞΕΡΕΙΣ...»

Ὁ κανονισμός τοῦ «Πούπουλου»

Τὸ γνωρίζω πὼς μὲ τὴ δημοσίευση τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ ἐν Νάουσῃ Λαϊκοῦ Συνδέσμου ὁ Ἅγιος Δημήτριος θὰ ξυπνήσω πολλές ἀναμνήσεις πολλῶν καὶ θὰ ἐξάψω τὴν περιέργεια ἢ τὴν φαντασία ἐπίσης πολλῶν γύρω ἀπ' αὐτὰ πού συνέβησαν στὴ Νάουσα τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας.

Γιὰ πρώτη φορά ἄκουσα γιὰ τὸ «πούπουλο» ἀπὸ τὸν ἀείμνηστο Καθηγητὴ μου τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου Χαράλαμφο Φραγκίστα καὶ δοκίμασα ἓνα ξάφνιασμα γιὰτὶ δὲν μποροῦσα νὰ συνειδητοποιήσω τὸ περιχόμενον τοῦ ὄρου, τὸ ἐτυμολογικὸ τοῦ δέσμιου.

Τὸ «πούπουλο» λοιπόν, τὸ κίνημα μιᾶς ομάδας ἀνθρώπων στὴν Νάουσα γιὰ τὴν προώθηση λαϊκῶν αἰτημάτων ἢ γιὰ τὴν προώθηση τῶν ἰδίων στὴν ἐξουσία μὲ κοινωνικολαϊκὸ πρόγραμμα, ἦταν ἓνα κίνημα λαϊκὸ, ὀργανωμένο, μὲ καταστατικὸ τυπωμένο τὸ 1908 στὸ τυπογραφεῖο τῆς «ΑΛΗΘΕΙΑΣ» στὴ Θεσ/νίκη, ἓνα κίνημα νομιμοποιημένο ἀπέναντι στὴν Τουρκικὴ ἐξουσία.

Ἡ λέξη «πούπουλο» δὲν ἔχει καμιά σχέση μὲ τὰ... φτερά τῶν πουλιῶν, ἀλλὰ μὲ τὸν λατινικὸ ὄρο populus, λαὸς, πού πέρασε σ' ὅλες τὶς Λατινογενεῖς γλώσσες.

Ὁ Εὐστάθιος Στουγιαννάκης ἀπ' ὅτι γνωρίζω ἔχει ἐρευνήσει τὴν περίοδο αὐτὴ ἱστορικὰ καὶ τὴν κατέγραψε. Δὲν περιελήφθη ἴσως τὸ κομμάτι αὐτὸ στὴν ἱστορία τοῦ Στουγιαννάκη καὶ εἶναι ἄγνωστο ἂν ἔχει περιωθεῖ τὸ χειρόγραφο μετὰ τὸν ἀδόκητο θάνατο τοῦ Λυκειάρχου Δημητρίου Στουγιαννάκη, γιου τοῦ ἱστορικοῦ μας Εὐστάθιου Στουγιαννάκη.

Στοιχεῖα γιὰ τὴν περίοδο αὐτὴ ἔχει, ἀπ' ὅτι ἐπίσης γνωρίζω, ὁ γιὰς τοῦ προέδρου τοῦ «πούπουλου» Χατζηκωνσταντίνου Μαλούση κ. Ἀλέξανδρος Χατζηγαλουζῆς. Παρ' ὅτι δὲν εἶμαι πεπεισμένος γιὰ τὴν ἀντικειμενικότητα τῶν καταγραφῶν, τὰ στοιχεῖα φαντάζομαι νὰ εἶναι πο-

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ

ΕΝ ΝΑΟΥΣῃ ΛΑΪΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

“Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ,,

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚῃ:

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ «ΑΛΗΘΕΙΑΣ»

1908

Τοῦ Γυμνασιάρχου
κ. Ἐμμ. Βαλσαμίδη

λύτιστα καὶ θὰ πρέπει τὸ συντακτικὸν νὰ δοθοῦν στὴν δημοσιότητα.

Ἄν ληφθεῖ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ πόλις τῆς Ναούσης ἦταν ἡ πρὸ προσηγμένη στὸ διοικητικὸν τομεᾶ, ἀλλὰ καὶ τὸν γεωργικὸν σ' ὁλόκληρῃ τῇ Βαλκανικῇ, ἡ κοινωνικὴ δομὴ τῆς ἦταν δεκτικὴ δραστηριοτήτων καὶ ἀνατα-

ραχῶν γιὰ τὴ διεκδίκηση δικαιωμάτων, κατὰ τὰ Εὐρωπαϊκὰ πρότυπα καὶ τὸ γεωργικὸ - ἐργατικὸ δυναμικὸ ἱκανὸ ὅχι μόνον νὰ διαδραματίσει ἐνεργὸ ρόλο στὴν ζωὴ τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ νὰ δημιουργήσει ἀνοίγματα γιὰ ἐξισορρόπηση τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στοὺς φορεῖς ἐργοδοσίας καὶ τῆς ἐργατικῆς τάξεως.

Παραδίδοντας τὸν Κανονισμὸ τοῦ «πούπουλου» στὴ δημοσιότητα, ἐλπίζω ὅτι ἡ δημοσίευσή του θὰ ἀποτελέσει ἀφορμὴ γιὰ παραπέρα δουλειὰ

πάνω στὴν ἐνδιαφέρουσα αὐτὴ περίο-
δο τῆς ἱστορίας τῆς Ναούσης.

**ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ
ΤΟΥ ΕΝ ΝΑΟΥΣΗ
ΛΑ-ΓΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
«Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ»**

Ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ συνταγμα-
τικῆς Ἀνακτοῦ ἡμῶν Σουλτάν
Ἀβδουλ Χαμίτ Χάν τοῦ Β' καὶ
τῆς συνταγματικῆς κυβερνήσεως
αὐτοῦ συνέστη ἐν Ναούσῃ σή-
μερον τῇ 28ῃ Σεπτεμβρίου 1908
σωματεῖον ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν
«Λαϊκὸς Σύνδεσμος «ὁ Ἅγιος
Δημήτριος».

ΑΡΘΡΟΝ 1.

Σκοπὸς τοῦ Σωματείου εἶνε ὁ ἑ-
ξής:

Α'. Ἡ ὑπεράσπισις τῶν δικαίων
τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους διὰ
παντὸς νομίμου μέσου.

Β'. Ἡ ἠθική, θρησκευτικὴ καὶ ἑ-
θνικὴ μόρφωσις καὶ διάπλασις τοῦ
λαοῦ διὰ δημοσίων διαλέξεων, ἀ-
ναγνώσεως βιβλίων, περιοδικῶν καὶ
ἐφημερίδων.

Γ'. Ἡ ὑπεράσπισις καὶ προστα-
σία τῆς ἐργατικῆς τάξεως καὶ τῶν
συμφερόντων αὐτῆς κατὰ παντὸς ἀ-
δικήματος.

Δ'. Ἡ βελτίωσις τῆς γεωργικῆς
τάξεως διὰ τῆς παροχῆς καταλλή-
λων γεωργικῶν γνώσεων καὶ γεωρ-
γικῶν ἐργαλείων.

Ε'. Ἡ προφύλαξις τῶν κτημάτων
ἀπὸ πάσης βλάβης καὶ ζημίας.

ΣΤ'. Ἡ δικαία κατανομή τοῦ ὕδα-
τος πρὸς ἀρδευσιν τῶν γαιῶν.

Ζ'. Ἡ κατὰ τὸ δυνατόν ἐφικτὴ
διάδοσις τῶν προϊόντων τῆς γεωρ-
γίας πρὸς τὸ συμφέρον τῶν παρα-
γωγέων.

Η'. Ἡ ἔδρυσις μουσικῆς καὶ ὑπο-
στήριξις τῆς γυμναστικῆς καὶ ἔδρυσ-
ις βιβλιοθήκης.

Θ'. Ἡ ἀκριβὴς διατήρησις τῶν
ἐθνικῶν παραδόσεων.

ΑΡΘΡΟΝ 2.

Πᾶς Ἑλλήν Χριστιανὸς ὀρθόδο-

ξος ἀποδεχόμενος τὸν σκοπὸ τοῦ Σω-
ματείου δύναται νὰ γείνη μέλος αὐ-
τοῦ τῇ ἐγκρίσει τῆς πλειοψηφίας
τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου.

ΑΡΘΡΟΝ 3.

Ἐκαστον μέλος τοῦ σωματείου
ὀφείλει νὰ προσπλήρῳ μνησίαν
συνδρομὴν ἐνὸς γροσίου.

ΑΡΘΡΟΝ 4.

Πάντα τὰ μέλη τοῦ σωματείου ἔ-
χουσι δικαίωμα ψήφου.

ΑΡΘΡΟΝ 5.

Ἄρωγὰ μέλη τοῦ σωματείου κα-
λοῦνται οἱ ἐκ τοῦ ἑξωτερικοῦ προ-
πληρώνοντες 10 γροσία.

ΑΡΘΡΟΝ 6.

Πᾶς ὅστις εἶτε ἠθικῶς συνετέλε-
σεν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ
τοῦ σωματείου, εἶτε εἰργάσθη ἢ ἐρ-
γάζεται πρὸς εὐδόξωσιν τοῦ σκοποῦ
αὐτοῦ ἀνακηρύττεται ἐπίτιμον μέλος
τοῦ σωματείου.

ΑΡΘΡΟΝ 7.

Οὐδενὶ τῶν μελῶν ἐπιτρέπεται ν'
ἀπουσιάζῃ κατὰ τὰς γενικὰς συνε-
δριάσεις καὶ δημοσίας διαλέξεις τοῦ
συνδέσμου ἄνευ δεδικαιολογημένης
αἰτίας.

ΑΡΘΡΟΝ 8.

Οὐδενὶ τῶν μελῶν ἐπιτρέπεται ν'
ἀρνήται τὴν ἐκτέλεσιν ἀνατιθεμένης
αὐτῷ ἐργασίας σκοπούσης τὴν εὐό-
δωσιν τοῦ συνδέσμου.

ΑΡΘΡΟΝ 9.

Τὸ σωματεῖον διοικεῖται ὑπὸ δε-
κατετραμελοῦς συμβουλίου ἐκλεγμέ-
νου ἐν γενικῇ συνεδρίᾳ διὰ μυστικῆς
ψηφοφορίας καὶ ἀποτελούμενου ἐκ
προέδρου, ἀντιπροέδρου, ταμίου,
γραμματέως καὶ 10 συμβούλων.

ΑΡΘΡΟΝ 10.

Ὁ πρόεδρος ἐκπροσωπεῖ τὸ σωμα-
τεῖον, ἐπαγρυπνεῖ ἐπὶ τῆς ἀκριβοῦς
τηρήσεως τῶν διατάξεων τοῦ κανο-
νισμοῦ, συγκαλεῖ τὰ μέλη εἰς τακτι-
κὰς ἢ ἐκτάκτους συνεδριάσεις καὶ προε-
δρεῖ αὐτῶν, θέτει τὰ ζητήματα εἰς
ψηφοφορίαν, ἀνακοινῶν τὰς ἀποφά-

σεις τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, δι-
δει τὸν λόγον εἰς τοὺς αἰτοῦντας ἢ ἀ-
φαίρει αὐτὸν ἀπὸ τοὺς τυχόν παρεκ-
τρεπομένους, οὓς καὶ ἐπαναφέρει
εἰς τὴν τάξιν, διακόπτει ἢ διαλύει
τὴν συνεδρίαν, ἐξελέγχει ὁσάκις ἤθε-
λε κρίνει ἀναγκαῖον μετὰ τριῶν ἄλλ-
ων μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβου-
λίου τὰ βιβλία τοῦ σωματείου, ἐντέλ-
λειται τὰς πληρωμὰς, συνυπογράφει
τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν καὶ πάν-
τα τὰ ἔγγραφα, δίδει λόγον τῶν πε-
πραγμένων κατὰ τὴν προεδρείαν αὐ-
τοῦ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπομένης περιόδου.

ΑΡΘΡΟΝ 11.

Ὁ ἀντιπρόεδρος ἀναπληροῖ τὸν
πρόεδρον ἀπουσιάζοντα.

ΑΡΘΡΟΝ 12.

Ὁ γραμματεὺς σφραγίζει καὶ συ-
νυπογράφει μετὰ τοῦ προέδρου πάν-
τα τὰ ἔγγραφα τοῦ συνδέσμου, τηρεῖ
τὴν ἀλληλογραφίαν, συντάσσει τὰ
πρακτικὰ καὶ τὸν κατάλογον τῶν με-
λῶν, δωρητῶν, εὐεργετῶν καὶ μεγά-
λων εὐεργετῶν καὶ φυλάττει τὰ ἀρ-
χεῖα καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ συνδέ-
σμου.

ΑΡΘΡΟΝ 13.

Ὁ ταμίας εἶνε προσωπικῶς ὑπεύ-
θυνος διὰ τὴν ἐμπειπιστευμένην αὐ-
τῷ χρηματικὴν περιουσίαν τοῦ συν-
δέσμου, εἰσπράττει συνδρομὰς δυνα-
μει διπλοτύπων ἀποδείξεων καὶ οὐ-
δεμίαν πληρωμὴν ἐκτελεῖ ἄνευ ἐν-
τάλματος τοῦ προέδρου συνυπογε-
γραμμένου καὶ ὑπὸ τοῦ γραμματέως.

ΑΡΘΡΟΝ 14.

Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον συγκα-
λεῖται ὑπὸ τοῦ προέδρου εἰς συνεδρί-
αν τακτικῶς μὲν ἀπαξ τοῦ μηνός, ἐκ-
τάκτως δὲ ὁσάκις ὁ πρόεδρος ἤθελε
κρίνη τοῦτο ἀναγκαῖον ἢ εἴταν πέντε
τῶν μελῶν τοῦ διοικ. συμβουλίου
ἐγγράφως ζητήσωσι τοῦτο.

ΑΡΘΡΟΝ 15.

Ἀπαρτία τοῦ διοικ. συμβουλίου
ἀποτελεῖται παρόντων τουλάχιστον
ἑπτὰ τῶν μελῶν ἅπαντα δὲ τὰ ζη-
τήματα λύονται διὰ πλειοψηφίας, ἐν

ισοψηφία δὲ ἰσχύει ἢ ψήφος τοῦ προέδρου.

ΑΡΘΡΟΝ 16.

Ὅταν μέλος τι τοῦ διοικ. συμβουλίου ἀπουσιάσῃ εἰς τρεῖς κατὰ συνέχειαν τακτικάς συνεδρίας ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ διοικ. συμβουλίου.

ΑΡΘΡΟΝ 17.

Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὰς λογικὰς αἰτήσεις τῶν μελῶν, διαχειρίζεται τὴν παρουσίαν τοῦ συνδέσμου, ζητεῖ πίστωσιν ἐν συνεδρία τοῦ σωματείου καὶ ἐν ἀρχῇ ἐκάστης περιόδου ἐχούσης διετη διάρκειαν συντάσσει τὸ σχετικὸν πρακτικόν, ὅπερ συνοψογράφεται ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν ἐπιτροπειῶν.

ΑΡΘΡΟΝ 18.

Ἐν τέλει ἐκάστης περιόδου ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ἐγκρίσει τοῦ σωματείου ἐν γενικῇ συνεδρία τετραμελῆς ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπὴ πρὸς ἐξέλεγκσιν τῆς διαχειρήσεως, ἧτις εὐροῦσα πάντα ἐν τάξει συντάσσει ἴδιον πρακτικόν, ὅπερ παραδίδει τῷ προέδρῳ διὰ τὰ περαιτέρω.

ΑΡΘΡΟΝ 19.

Ὁ σύνδεσμος ἔχει καὶ ἐπιμελητὴν τῆς βιβλιοθήκης ὀριζόμενον ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου.

ΑΡΘΡΟΝ 20.

Τὰ τακτικά μέλη τοῦ Λαϊκοῦ συνδέσμου δικαιούται νὰ ζητῶσι δι' ἐγγράφου ὑπογεγραμμένου ἀπὸ 25 τουλάχιστον μελῶν παρὰ τοῦ προέδρου τὴν σύγκλησιν ἐκτάκτου γενικῆς συνεδρίας, ἧς τὸν σκοπὸν δηλοῦσι ἐν τῷ ἐγγράφῳ.

ΑΡΘΡΟΝ 21.

Πᾶν μέλος οὗτινος ἢ συμπεριφορὰ ἤθελε κριθῆ ἄνοικτος ἐν ταῖς συνεδρίαις, κατὰ πρῶτον μὲν ἐπιτιμᾶται, ἐν ὑποτροπῇ δὲ διαγράφεται ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν μελῶν.

ΑΡΘΡΟΝ 22.

Πᾶν μέλος ὅπερ ἤθελεν ἀποδειχθῆ ἀντιπράκτον εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ συνδέσμου διαγράφεται.

ΑΡΘΡΟΝ 23.

Αἱ τακτικαὶ γενικαὶ συνεδρίαὶ τῶν μελῶν συγκαλοῦνται ἅπασι τοῦ μηνός, αἱ δὲ ἐκτάκτοι ὡσάκις ὁ πρόεδρος κρίνῃ ἀναγκαῖον ἢ ἐάν 25 τῶν μελῶν ζητήσωσι τοῦτο ἐγγράφως.

ΑΡΘΡΟΝ 24.

Ἀπαρτία κατὰ τὰς γενικὰς συνεδρίας ἀποτελεῖται παρόντων τουλάχιστον 50 τῶν μελῶν ἢ ἐπιτυγχανομένης ἐν πρώτῃ συνεδρία ἀπαρτίας, κατὰ τὴν δευτέραν θεωρεῖται ἀπαρτία παρόντων 25 τῶν μελῶν.

ΑΡΘΡΟΝ 25.

Ἡ κατὰ τὰς δημοσίας διαλέξεις εἰσοδος ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς μὴ ἐγγεγραμμένους ὡς μέλη τοῦ συνδέσμου, πλὴν τῶν λαθόντων εἰδικῆν ἐπὶ τούτῳ ἄδειαν παρὰ τοῦ διοικητ. συμβουλίου.

ΑΡΘΡΟΝ 26.

Πόροι τοῦ συνδέσμου εἶνε αἱ μηνιαῖαι τῶν μελῶν συνδρομαί, αἱ ἐκτακτοὶ συνεισφοραὶ καὶ δωρεαί, τὸ προῖόν τῶν θεατρικῶν παραστάσεων καὶ ὁ δίσκος κατὰ τὴν ἐορτήν.

ΑΡΘΡΟΝ 27.

Ἡ διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας τῶν μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου εἶνε δύο ἐτῶν, μετὰ τὸ τέλος τῶν ὁποίων γίνονται αἱ ἀρχαιρεσίαι τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ συνδέσμου.

ΑΡΘΡΟΝ 28.

Ὡς ἐπέτειος ἐορτῆ τοῦ συνδέσμου ὀρίσθη ἢ 26ῃ Ὀκτωβρίου ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ προστάτου τοῦ συνδέσμου Ἁγίου Δημητρίου, καθ' ἣν πάντα τὰ μέλη θὰ ἐκκλησιάζωνται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μετὰ

δὲ τὴν θείαν λειτουργίαν θὰ μεταβάινωσι τὰ μέλη ἐν σώματι εἰς τὸ κατὰστημα τοῦ συνδέσμου, ὅπου μετὰ τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ἐκφωνησόμενον ὑπὸ τινος τῶν λογίων ὀριζόμενον ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου θέλει δίδεσθαι ἢ λογοδοσίαν τοῦ συνδέσμου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ θέλει περιέρχεσθαι καὶ δίσκος ὑπὲρ τοῦ σωματείου

ΑΡΘΡΟΝ 29.

Πᾶς ὅστις δωρεῖται τῷ συνδέσμῳ μίαν λίραν ἢ διόβλια ἢ ἀντικείμενα ἀξίας μιᾶς λίρας θεωρεῖται δωρητῆς

Πᾶς ὅστις δωρεῖται 3 ἕως 5 λίρας καλεῖται εὐεργετῆς ὁ δὲ δωρούμενος πλέον τῶν 5 λιρῶν καλεῖται μέγας εὐεργετῆς.

Τὰ ὀνόματα τῶν μεγάλων εὐεργετῶν, εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν πρὸς τῇ ἐν τῷ Μητρώφῳ ἐγγραφῇ ἐγγράφονται ἐν ἰδιαιτέρῳ πίνακι ἀνηρτημένῳ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν.

ΑΡΘΡΟΝ 30.

Ὁ σύνδεσμος δύναται νὰ ἔχῃ καὶ ἐπίτιμον πρόεδρον, ὅντινα ἤθελεν ἐγκρίνῃ τὸ διοικητικὸν συμβούλιον.

ΑΡΘΡΟΝ 31.

Ἡ σφραγὶς τοῦ συνδέσμου περίεξ φέρει τὰς λέξεις:

ΛΑ-Ι-ΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΝΑ-ΟΥΣΗΣ ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου καὶ τὸ ἔτος τῆς συστάσεως.

ΑΡΘΡΟΝ 32.

Ὁ παρῶν κανονισμὸς δύναται νὰ τροποποιηθῇ μετὰ πάροδον δύο ἐτῶν.

ΑΡΘΡΟΝ 33.

Ὁ παρῶν κανονισμὸς ἀνεγνώσθη, ἐψηφίσθη καὶ ἐπικυρώθη ἐν τῇ γενικῇ συνεδρίᾳ τῆς 28 Σ) ὁρίου 1908

ΝΑΟΥΣΑ 1912

ΤΡΙΑ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 'ΠΟΥΠΟΥΛΟΥ,

Φέρνουμε σήμερα στη δημοσιότητα τρία άγνωστα ντοκουμέντα, που ανάγονται σε μίαν «καυτή» γιά την πόλη περίοδο, την περίοδο του «Πούπουλου».

Όπως θα καταλάβουν οι προσεχτικοί αναγνώστες, τὰ έγγραφα αυτά δὲν ἀφοροῦν σε μίαν προσωπική διένεξη ανάμεσα στό Γ. Χατζηπαράσχη και τὴ Δημογεροντία, ἀλλὰ ἀπηχοῦν τὴ βαθύτατη διαίρεση τῆς τότε Ναουσαϊκής κοινωσίας και τὴν πάλη που γινόταν γιά τὴν ἀνάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὶς ἀντιμαχόμενες πολιτικὲς μερίδες.

Πιστεύουμε ὅτι στό ἐπόμενο τεῦχος θὰ εἴμαστε σε θέση νὰ δώσουμε περισσότερα στοιχεῖα, που θὰ φωτίζουν πληρέστερα τὴν περίοδο αὐτή, ὅπως μᾶς ὑποσχέθηκε ὁ κ. Ἀλέξανδρος Χατζημαλοῦσης, γιὸς τοῦ ἀείμνηστου Κων/νου Χατζημαλοῦσης.

Ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ θερμὲς εὐχαριστίες στόν κ. Α. Κούλη, στὴν κατοχὴ τοῦ ὁποίου βρίσκονται τὰ έγγραφα.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ
ΕΝ ΚΑΙΡΩ
Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Τοῦ Χρήστου Μουκάνιερ

Ἐν Καίρω τῇ 14 Ἰουνίου 1912

Πρὸς τὴν αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴν τῆς Ἑλλάδος Κύριον Ἰωάννην Γρουπάρην

Εἰς Κωνσταντινούπολιν

Ἐξοχώτατε,

Ἐν τῇ Κοινότητι Ναούσης τῆς Μακεδονίας μαίνεται ὁ κομματισμός.

Μετὰ τὰς Βουλγαρικὰς ἀνωμαλίας ἰδρῦθη ἐκεῖ κόμμα δῆθεν σοσιαλιστικόν², τὸ ὁποῖον κυριαρχεῖ και ὀγκλοκρατικῶς μαίνεται κατὰ τῶν Οἰκοκυραίων.

Τὴν θην παρελθόντος Μαῖου ἐτελέσθη ἐκεῖ Γάμος μὴ φέρων οὐδὲν ἐκκλησιαστικὸν κώλυμα και τὸν ὁποῖον οἱ ἐν τοῖς πράγμασι ἠθέλησαν νὰ ἐμποδίσωσιν ἀπατιοῦντες παρά τῶν ἐναντίων δῆθεν συνδρομὴν ὑπὲρ τῆς Κοινότητος ἵνα παραχωρηθῇ αὐτοῖς ἡ νόμιμος ἀδεια τῆς Μητροπόλεως.

Τότε οἱ ἀνάντιοι ἐκάλεσαν γέροντα ἀπόμαχον Ἱερέα μὴ διατελοῦντα ὑπὸ τὸ θάρος οὐδὲν ἐκκλησιαστικῶν Κανόνος και ἐτέλεσαν τὸ Μυστήριον ἄνευ τῆς κανονικῆς ἀδείας τῆς Μητροπόλεως.

Τὴν 13ην παρελθόντος Μαῖου ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναφ Ναούσης Γράμμα τοῦ Ἁγίου Βερροίας και Ναούσης³, ἀνθρώπου φύσει παραφόρου χαρακτήρος, κηρύττον τὸν Γάμον ἄκυρον και τοὺς στεφθέντας καθὼς και ἄλλους τοὺς συνεργοὺς ὡς διατελοῦντας ὑπὸ ἐπιτίμιον ἐξωκκλησιασμοῦ και ἀφορισμοῦ.

Πεντήκοντας οἰκογένειας τὰς γνωστοτέρας τὰς ἀφώρισαν και ἔκτοτε δὲν τὰς δέχονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἄλλαι δὲ διακόσιαι ἢ τριακόσιαι συγγενεῦσαι μετ' αὐτῶν διατελοῦσιν ἀνάστατοι διὰ τὸ μέγα ἀδίκημα.

Τὸ κακὸν παρατεινόμενον ὑπάρχει φόδος νὰ προκαλέσῃ Ἐθνικὴν Σύμφωρᾶν. Ἡ Μητρόπολις διὰ τῆς συμπεριφορᾶς τῆς ὄθει αὐτοὺς εἰς τὸ ἀδιέξοδον. Καὶ πρὸ τοῦ ἀδιεξόδου εὐρισκόμενοι, ἂν δὲν ἐπανορθωθῇ συντόμως τὸ ἀδίκημα παρά τοῦ Πατριαρχείου ὑπάρχει φόδος ἐν τῇ ὑπονοίᾳ και ἀπελπισίᾳ και ἀγανακτήσει τῶν ὄλοι ἢ τινὲς ἐξ αὐτῶν νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὰς εὐλογίας ξένης μι-

στητῆς και ἐχθρᾶς ἐκκλησίας⁴, ὅποτε θέλει μολυνθῇ και καταστραφῇ ἡ ἀγνοτέρα και Ἑλληνικωτέρα ἐν Μακεδονία Κοινότης.

Ἡ ἡμετέρα Ἀδελφότης⁵ ἐνόμισεν καθήκον τῆς νὰ καταστήσῃ γνωστὴν ἐν λεπτομερεία τὴν κατὰστασιν αὐτῆν εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον και νομίζει καθήκον τῆς νὰ φέρῃ αὐτὴν εἰς γνῶσιν και τῆς ὑμετέρας Ἐξοχότητος και νὰ προκαλέσῃ τὸ ἄμεσον ἐνδιαφέρον και τὴν ἐνεργὸν ἐπέμβασιν και τῆς ὑμετέρας Ἐξοχότητος.

Διατελοῦμεν μετ' ἐξιδικασμένης ὑπολήψεως

Εὐπειθέστατοι

Ὁ Πρόεδρος

Σ. ΧΑΡΙΣΙΑΔΗΣ

Ὁ Γραμματεὺς

Α. Α. ΓΚΟΥΤΑΣ

10 Ἰουλίου 1912

Πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Β. Πρεσβείαν.

Ἐπιστρέφων ἐγκλείστως τὴν διὰ τοῦ ὑμετέρου ὑπ' ἀριθμ. 2838 διαβιβασθεῖσαν μου ἐπιστολὴν τῆς ἐν Καίρω Μακεδονικῆς Ἀδελφότητος, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σὰς πληροφορήσω ὅτι ἀπὸ τριετίας περίπου ἡ Κοινότης Ναούσης διχασθεῖσα εἰς δύο κόμματα, τὸ λαϊκὸν ἢ σοσιαλιστικὸν και τὸ τῶν πλουσίων, ταρασσεται διηνεκῶς ἐκ τῆς μεταξύ αὐτῶν ἀχαλινώτου πάλης. Πρὸ τῆς αὐξούσης ὑπεροχῆς τοῦ λαϊκοῦ κόμματος οἱ ἀντίθετοι μετῆλλον πάντα τὰ μέσα πρὸς παρεμβολὴν προσκομιμάτων εἰς τὴν παρ' αὐτῶν διαχείρισιν τῶν κοινῶν, ἀφικόμενοι μέχρι τοῦ σημείου και τὰς πρὸς τὰ κοινοτικὰ ταμεῖα καταβολὰς αὐτῶν νὰ ἀναστείλωσι και τὴν εἰς χεῖρας αὐτῶν κοινοτικὴν περιουσίαν ν' ἀρνῶνται νὰ παραδώσωσι εἰς τὰς νέας κοινοτικὰς ἀρχάς.

Ἄμα τῇ ἀφίξει εἰς Βέρροϊαν τοῦ ἤδη Μητροπολίτου Καλλινίκου οἱ τοῦ κόμματος τῶν πλουσίων Ναούσης ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ τὴν παῦσιν τῆς

κοινοτικής αρχής ως παρανόμως ύφισταμένης. Ο Μητροπολίτης απήντησε ότι αδυνατεί να προέλθῃ εἰς ἐνέργειαν ἀντίθετον πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ λαοῦ οὐδὲ λόγος τις συντρέχει ὥστε νὰ διατάξῃ τὴν ἐξ ὀφφικίου διοίκησιν τῶν κοινῶν διορίζων τὰς κοινοτικὰς ἀρχὰς ἐκ τοῦ μειοψηφίσαντος κόμματος. Τοῖς συνέστησε δ' ὅπως παραδώσωσι τὴν ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν ὑπάρχουσαν κοινοτικὴν περιουσίαν καὶ ἐξυκολουθήσωσιν ἐκπληροῦντες τὰς πρὸς τὴν κοινότητα ἀνεπιληψίμως χρηματικὰς αὐτῶν ὑποχρεώσεις, οὗτοι δὲ ὡς ἔφερον ἀντιρρήσεις ὅτι δὲν ἔχουσιν ἐμπιστοσύνην δῆθεν εἰς τοὺς ἰθύνοντας καὶ παρεκάλεισαν τὸν Μητροπολίτην ὅπως προκαλέσῃ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ Κοινοτικοῦ Κανονισμοῦ καὶ διαταχθῶσι μετ' αὐτὴν νέα ἐκλογαὶ ὑποσχεθέντες ὅτι ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀποτελέσματος αὐτῶν θέλουσι καταβάλλει εἰς τὰς νέας ἀρχὰς τὰ ὑπ' αὐτῶν καθυστερούμενα.

Ὁ Μητροπολίτης ἐδέχθη τὴν τελευταίαν ταύτην πρότασιν καὶ ἐνήργησε τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ κανονισμοῦ⁶ μετὰ δὲ τὴν ἐπικύρωσιν του διέταξε νέας ἐκλογὰς διεξαχθεῖσας πρὸ τεσσάρων περίπου μηνῶν. Ἀλλὰ καὶ διὰ τούτων αἱ κοινοτικαὶ ἀρχαὶ ἐξελέγησαν ἐκ τοῦ λαϊκοῦ κόμματος διὰ καταπληκτικῆς πλειοψηφίας 702 κατὰ 97 μόλις⁷.

Μετὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ὁ Μητροπολίτης ἐζήτησε παρὰ τοῦ κόμματος τῶν πλουσίων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶς ὑπεσχρημένων συμβουλευσας νὰ περιποιηθῶσι τὸν λαὸν ὅπως καταστῶσιν αὐτοὶ ἡγήται τοῦ λαϊκοῦ κόμματος.

Ἀλλ' οὗτοι καὶ πάλιν ἠρνήθησαν νὰ ἐκπληρώσωσι τὰς πρὸς τὴν Κοινότητα ὑποχρεώσεις των, ἐπιδιώκοντες διὰ τῆς στερήσεως τῶν πόρων καὶ τῆς παρακρατήσεως τῆς περιουσίας αὐτῆς νὰ ἐξαναγκάσωσιν εἰς παραίτησιν τὰς κοινοτικὰς ἀρχὰς. Αὗται ἀφ' ἑτέρου μετὰ τὴν καὶ ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Βεροῖας ἐξέλεγεξιν τῶν λογαριασμῶν ἔλαβον ὑπερβολικῶς αὐστηρὰ μέτρα πρὸς εἰσπραξίν των κατακρατουμένων, ἤτοι ἀπαγόρευσιν παροχῆς εἰς αὐτοὺς ὀρθοκεντικῆς ἀντιλήψεως κτλ. προβάσαι συγχρόνως καὶ εἰς δημοσιεύσεις διὰ τοῦ τύπου τῶν τε ὀνομάτων τῶν ὀφειλετῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν κατακρατουμένων ποσῶν.

Ὅτως εἶχον τὰ πράγματα ὅταν ἀφίκατο ἐξ Αἰγύπτου ὁ κ. Χατζηπαράσχος⁸ ὅπως τελέσῃ τοὺς γάμους του, ζητήσας δὲ τὴν σχετικὴν ἀδειαν γάμου παρὰ τοῦ Ἀρχιερ. Ἐπιτρόπου Ναούσης ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν ὅτι ὄφειλε νὰ καταβάλῃ 9 λίρας, συνδρομὰς τοῦ ἐμπορικοῦ οἴκου Ἀδελφῶν Χατζηπαράσχη διὰ δύο ἔτη συμφώνως πρὸς δῆλωσιν γενομένην παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ του πρὸ τριετίας.

Ὅτιος ἠρνήθη παρατηρήσας ὅτι ἢ δῆλωσις τοῦ ἀδελφοῦ του δὲν δύναται νὰ ὑποχρεώσῃ καὶ αὐτὸν, τοσοῦτον μάλιστα ὅσον ἤδη ἔχει διαλύσῃ τὸν μετ' αὐτοῦ συνεταιρισμὸν καὶ ὅτι ὁ ἀδελφὸς του προέβη εἰς δωρεάν ἀφ' ἀπαξ καὶ οὐχὶ εἰς ἀνάληψιν ὑποχρεώσεως περὶ ἐτησίας συνδρομῆς. Τὸ ζήτημα ἤχθη πρὸ τῆς Δημογεροντίας⁹, ἣτις λαβούσα ὑπ' ὄψεϊ τὰς παρατηρήσεις περὶ διαλύσεως τοῦ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του συνεταιρισμοῦ, ὤρισε συμφώνως πρὸς τὸν κανονισμὸν καὶ τὰ ὑπάρχοντα προηγούμενα, ὡς διατείνεται ὁ Ἅγιος Βεροῖας, ὅτι ὁ κ. Χατζηπαράσχος ἔδει νὰ καταβάλῃ ποσὸν 2 1) 2) λίρῶν, τῆς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του γενομένης δωρεᾶς θεωρουμένης ὡς ἐτησίας. Ὁ Μητροπολίτης Βεροῖας ἐπέκρινε τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἀλλ' ὁ Χατζηπαράσχος οὔτε τὸ ποσὸν τοῦτο ἐδέχθη νὰ καταβάλῃ, προτίμησε δὲ νὰ πληρώσῃ διπλάσιον ἴσως εἰς γέροντα καὶ ἐκτὸς ὑπηρεσίας Ἱερέα ὅστις προέβη εἰς τὴν στέψιν ἄνευ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀδείας.

Κατόπιν τοῦ γεγονότος τούτου ὁ Μητροπολίτης Βεροῖας ἐξέδωκεν ἐπιτίμιον κατὰ τοῦ ἱερέως, τῶν στεφθέντων καὶ τῶν ὀπισθόρροπε συμπραξάντων εἰς τὸν γάμον.

Ὅθω τὰ πράγματα εἶτι μᾶλλον ἐπεδεινώθησαν. Ἦδη οἱ τοῦ κόμματος τῶν πλουσίων ἐπιτίθενται¹⁰ κατὰ τοῦ Μητροπολίτου Βεροῖας, ὡς ἐγκολπωθέντος πρὸ δύο περίπου μηνῶν τῆς ἐπιχορηγήσεως αὐτοῦ ἀπὸ 80 εἰς 120 λίρας ἐτησίως, ὡς ἐνεργήσαντα τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ κανονισμοῦ τῆ συμπαράξαι ἀποκλειστικῶς τῶν τοῦ λαϊκοῦ κόμματος καὶ περιλαβόντος εἰς τοῦτον διατάξεις καταθλαπτικὰς διὰ τοὺς ἀντιθέτους, ὡς ἀρνηθέντος παρανόμως ἔκδοσιν ἀδείας γάμου καίτοι οὐδὲν κώλυμα ὑπῆρχε καὶ τέλος ὡς μεταχειρισθέντα ἄκραν αὐστηρότητα εἰς τὸ ζήτημα τῆς τελέσεως τοῦ γάμου ἄνευ

σχετικῆς ἀδείας καὶ ἀφορίσαντος πλὴν τοῦ πραγματικῶς ὑπαίτιου ἱερέως καὶ τοὺς στεφθέντας καὶ πάντας τοὺς εἰς τὴν στέψιν παραστάντας.

Τὸ λαϊκὸν κόμμα ἀφ' ἑτέρου ἔχον τὴν ἀρχὴν ἀνά χειρας, τὴν ἐκθυμὸν ὑποστήριξιν τοῦ Μητροπολίτου καὶ κανονισμὸν πρόσφορον εἰς τὰς καταπιεστικὰς αὐτοῦ προθέσεις, μύρια μηχανεύεται πρὸς καταπίεσιν τῶν ἀντιθέτων ἐπιβάλλον κατὰ τὸ δοκοῦν φορολογίας ἐπὶ τῶν ἐργαστασίων τῶν νημάτων κτλ. καὶ ἀποκλείει τοὺς δυστροπούντας ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἐκ τῶν σχολείων.

Ὅταν ὁ Μητροπολίτης Βεροῖας κατῆλθεν ἐνταῦθα διὰ τὴν κηδείαν τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Ἰωακείμ, τὸν ἠρωτήσαμεν ἐὰν ἐπεθύμει νὰ ἐπέμβωσιν πρὸς καθυσόχασιν εἰ δυνατόν τῶν ἐν Ναούσῃ πραγμάτων, προτείναντες τὴν ἐκεῖσε ἀποστολὴν τοῦ παρ' ἡμῖν Διερισμῆως κ. Νάλιστα γνωρίζοντας τὴν κατάστασιν καὶ ἀσκοῦντος ἐπιρροὴν τινα ἐπὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ λαϊκοῦ κόμματος Χατζημιλοῦστη, ἀλλ' ὁ Βεροῖας ἀπεποιήθη.

Ὁ Μητροπολίτης Βεροῖας ἄλλως τε ἀπέκρουε πᾶσαν ἐπέμβωσιν εἰς τὰ κυριαρχικά του, ὡς ἔλεγε, δικαιώματα, καὶ πρὸς αὐτὸν δὲ τὸν ἀείμνηστον Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, ζητήσαντα νὰ μεταβῇ εἰς Βέρροϊαν πρὸς συνενόησιν μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν περίοδον τῶν Βουλευτικῶν ἐκλογῶν, ἀπήντησεν ὅτι θὰ ἀπουσιάξῃ εἰς περιοδείαν. Τότε δὲ κατορθώθη νὰ ἔλθωμεν μετ' αὐτοῦ εἰς τινα συνενόησιν, ἀφ' ἧς ἐπιτάχθη ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων νὰ κατέλθῃ ἐνταῦθα πρὸς τοῦτο. Ἐκτοτε μετὰ δυσκολίας κατορθοῦται ἢ μετ' αὐτοῦ συνενόησις ἐπὶ παντός ἀναφυκίμου ζητήματος, ἐὰν δὲ θελήσωμεν νὰ ἀσκήσωμεν ἐντονώτερον τὴν ἐπέμβωσιν μας εἰς τὰ τῆς Ναούσης πιθανόν ὅτι θὰ ἔλθωμεν εἰς ῥῆξιν πρὸς αὐτὸν.

Ἔνεκα τούτου κολὸν θὰ ἦτο ὅπως τὰ Πατριαρχεῖα ἀσκήσωσι τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν παρὰ τῆ Βεροῖας, ἵνα ἀκολουθήσῃ ἀμερόληπτον πολιτείαν πρὸς περιορισμὸν τῶν καταθλαπτικῶν τάσεων τῶν τοῦ λαϊκοῦ κόμματος, ἐξεταζομένου παρ' αὐτῶν ἐπίσης, τὸ ταχύτερον, τοῦ ἐγκύρου τῆς ἀνήγειρος τοῦ Μητροπολίτου πρὸς ἔκδοσιν τῆς ἀδείας γάμου τοῦ κ.Χα-

τζηπαράσχη και του δεδικοιολογημένου της έκδόσεως, επιτίμου κατά τόντων προσώπων.

Ἄφ' οὗ δ' οὔτε ἐπέληθη ὕφασίς τις εἰς τὰ ἐξηγημένα ἐκατέρωθεν πάθη, γὰρ τῷ συστηθῆ ὅπως δεχθῆ τὴν σύστασιν ἐπιτροπῆς ἐξ ἐγκρίτων Θεσσαλονικέων ὑποδειχθησομένης παρ' ἀμφοτέρων τῶν μερίδων, τῇ συμπράξει δὲ καὶ ἡμῶν, ἧτις μεταβαίνουσα εἰς Νάουσα γὰρ προσπαθήσῃ γὰρ συνδιαλάξῃ τὰ διεστῶτα.

Τὴν λύσιν ταύτην ῥιφθεῖσαν καὶ ἄλλοτε ὅφ' ἡμῶν, ἐφάνησαν, ἀποδεχόμενα ἀμφοτέρα τὰ κόμματα, ἀπαιτεῖται ὅμως καὶ ὁ Μητροπολίτης Βεροῖας γὰρ παράσχη τὴν εἰλικρινῆ καὶ τοῦ συνδρομῆν εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐπισκοπῆς.

Ἀντίγραφον τῆς παρούσης διαβιβάξω καὶ πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Β. Ὑπουργεῖον.

Εὐπειθέστατος
Ὁ Γεν. Πρόξενος
(Δυσανάγνωστη ὑπογραφή)

25 (;) Ἰουλίου 1912

Γενικὸν Προξ. Θεσσαλονίκης Ἀποκρινόμενος εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 628 ἡμέτερον ἔγγραφο ἀνακοινῶν ὅτι ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Ι. Συνόδου δευτικῶς συστηθῆ τῷ Μητροπολίτῃ Βεροῖας γὰρ περιορίσῃ τὸν κατὰ τῶν ἐν Νάουσῃ γνωστῶν ἐξωκλησιαστικῶν μόνων εἰς τοὺς παρανόμως στεφθέντας καὶ γὰρ συνεννοηθῆ μεθ' ἡμῶν πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς Εἰρήνης, ἐν τῇ Κυριότητι.

Ἐξωδίκως θὰ τῷ ὑποδειχθῆ εἰδικώτερον τὸ ὑφ' ἡμῶν προτεινόμενον μέτρον πρὸς διαλλαγὴν τῶν διεστῶτων.¹¹

Ὁ Πρεσβευτῆς

ΣΧΟΛΙΑ

1) Πρόκειται γὰρ τὸν Ἰωάννη Γρυπάρη (1852 - 1922), πολιτικὸ καὶ διπλωμάτη ἀπὸ τῆ Σύρου, ποὺ διετέλεσε ὑπουργὸς ἐξωτερικῶν (1910) καὶ πρεσβευτῆς οὐ διάφορες πρωτεύουσας. Δὲν

ὕπάρχει καμιά σχέση μετὰ τὸ γνωστὸ ποιητῆ.

2) Τὸ περίφημο «πούπουλο». Λεπτομέρειες γιὰ τὴ δράση του στὸ ἐπόμενον τεύχος.

3) Κ. Καλλίνικος, Μητροπολίτης Βεροῖας καὶ Ναούσης (1911 - 1922).

4) Προφανῶς ἐννοεῖ τὴ Βουλγαρικὴ ἐκκλησία.

5) Γιὰ τὴ σύσταση καὶ τὴ δράση τῆς Μακεδονικῆς Ἀδελφότητος στὸ ἐπόμενο τεύχος θὰ δημοσιεύσουμε συγκεκριμένα στοιχεία.

6) Ἡ ἔγκρισίς τοῦ νέου κανονισμοῦ ἐγένετο στὴ συνεδρίαση τῆς Διαρκοῦς ἀντιπροσωπείας στὴ 8 Φεβρουαρίου 1912. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀναθεωρήσεως ἀποτελοῦνταν ἀπὸ τοὺς Ν Οἰκονόμου Νεόφυτο, πρῶτοδρό, Νικολ. Γ. Βαϊνανίδη γραμματέα, καὶ Δημήτριον Γρ. Τοιώμη, Γεώργιον Παπαγιάννη, Θωμᾶ Κ. Τοιώμη, Ἀναστάσιον Γ. Μπίλη ὡς μέλη.

Ὁ νέος κανονισμὸς ὑποβλήθηκε στὴ Γενικὴ Συνέλευσις στὴ 19 Φεβρουαρίου 1912 (πρῶτοδρος ὁ Βεροῖας καὶ Ναούσης Καλλίνικος), ποὺ ἀπαρίσθη ἀπὸ 631 μέλη. Ἀφοῦ συζητήθηκε «κατ' ἄρθρον καὶ κατὰ κεφάλαιον», ψηφίσθη, «παρψηφεί» καὶ «ἐτέθη εἰς ἄμεσον ἐφαρμογὴν».

Ὁ κανονισμὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθόδοξου Κοινότητος Ναούσης τυπώθηκε οὐ 500 ἀντίτυπα στὸ Τυπογραφεῖο Ν. Χριστομάνου στὴ Θεο)νίκη (Φραγκομαχαλᾶς — Ὁδὸς Ὁθωμ. Τραπεζῆς) καὶ ἡ τιμὴ του ὀρίσθη οὐ «ἐν γρόσιον ἕκαστον».

7) Ἡ Νέα Ἐκλογικὴ Ἀντιπροσωπεία συνήλθε οὐ πρώτη συνεδρίαση στὴ 14 Μαρτίου 1912. Πρῶτοδρος ἦταν ὁ αἰδεο. Οἰκονόμος Νεόφυτος καὶ παρόντες οἱ Δημήτριος Τοιώμης, Στέφανος Παπακωνσταντίνου, Βασίλειος Κάρτας, Κων)νος Σιώμης, Χατζηκωνσταντίνος Μαλούσης, Γεώργιος Δανδάνης, Διονύσιος Μπισλίκας, Γεώργιος Καραματζῶς, Διομήδης Γκαρνέτας, Θεοδόσης Χατζηδημητρίου, Ἰωάννης Βιλιούρης, Γεώργιος Μουτοσκάπας, Γεώργιος Τοικατικός, Γεώργιος Γιαγκούλας, Θωμᾶς Τσαρνούκας, Μιχαὴλ Μπαμηρίκας.

Ἡ ἐπόμενη συνεδρίαση ἐγένετο στὴ 29 Μαρτίου καὶ ὕστερα ἀπὸ μυστικὴ ψηφοφορία ἐκλέχθησαν δημογέροντες οἱ Δημήτριος Τοιώμης, Διαμ. Μπίλης, Θεοδόσης Χατζηδημητρίου καὶ Ἰωάννης Μπίλλας.

8) Πρόκειται γιὰ τὸ Γεώργιον Χατζηπαράσχη, ποὺ μαζί μετὰ τὰ ἀδελφία του Ἐπαμεινώνδα καὶ Ὀδυσσοῦ ἦταν στὴν Αἴγυπτον καὶ εἶχαν ἀναπτύξει ἀξιόλογον ἐμπορικὴν δράση.

9) Τὸ ζήτημα αὐτὸ ἀπασχόλησε τὴν Δημογεροντίαν στὴ συνεδρίαση τῆς 3ης Μαΐου 1912. Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἄκαμπτη στάση τοῦ Γ. Χατζηπαράσχη ἡ Δημογεροντία ἐνέκρινεν παρψηφεί ὅπως πληρώσῃ ὁ Γ. Χατζηπαράσχος τὸ ἀνάλογόν του ἐκ τῶν καθυστερουμένων τῆς προαιρετικῆς συνδρομῆς του ἤτοι λίρας τρεῖς (3) καὶ τὰ σταφύλια τῆς Οἰκογενείας.

10) Στὴ συνεδρίαση τῆς 20ης Ἰουνίου συζητήθηκε τὸ θέμα τῶν ἐπιθέσεων κατὰ τῶν κοινοτικῶν σωματείων καὶ τοῦ Μητροπολίτη «ὕψ' ἀνθρώπων ὀπολιτοῦσαντων πάντα χαλινόν» καὶ ἀποφασίσθη γὰρ διατεθεῖ τὸ ποσὸ τῶν 25 λίρῶν «ἐπὲρ τῆς ὑπερασπίσεως τῶν δικαίων τῆς κοινότητος καὶ τοῦ Μητροπολίτου διὰ τοῦ τύπου ἐν ὀνόματι τῆς κοινότητος καὶ τῶν κοινοτικῶν σωματείων».

Στὴν ἐπόμενη ὅμως συνεδρίαση τῆς 29ης Ἰουνίου οἱ ἀντιπρόσωποι Γ. Μουτοσκάπας, Στέφ. Παπακωνσταντίνου καὶ Ἀργ. Τοιώγκας ἀρνήθησαν γὰρ υπογράψουν τὸ πρακτικὸ τῆς προηγούμενης συνεδρίασης, ὅπως εἶχαν κάνει στὸ προσχέδιο.

11) Μολαταῦτα ἡ διαρκὴς ἀντιπροσωπεία τῆς 12ης Αὐγούστου 1912 ἀσκολήθηκα πάλι μετὰ τὸ θέμα Γ. Χατζηπαράσχη. Συγκεκριμένα διαβάσθηκα ἐπιστολὴ τοῦ Μητροπολίτη μετὰ τὴν ὁποία ἐπικυρώθησαν οἱ πράξεις του «ἐν σχέσει πρὸς τὸν γάμον τοῦ Γ. Χατζηπαράσχη καὶ ἀπεφασίσθη γὰρ ζητηθῆ ἡ ἄδεια ὅπως ἀναγνωσθεῖ ἐπ' ἐκκλησίαις».

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΟΥΧΑΓΙΕΡ

Πληροφορίες για τὰ σχολεῖα τῆς Ναούσης κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς τουρκοκρατίας

ἀπὸ ἄγνωστο καὶ ἀνέκδοτο κώδικα

I. Εἰσαγωγή

Γράφει ὁ συγγραφέας τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως Ναούσης Στουγιαννάκης «Παραμειληθείσης ὄμως τῆς ἐγκαίρου συλλογῆς τῶν εἰς τὴν παιδείαν ἀναγομένων πληροφοριῶν καὶ ἐν γένει εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως δὲν δυνάμεθα ἄλλο τι περὶ παιδείας νὰ εἴπωμεν, . . .»¹.

Πράγματι, ἀπὸ ὅσα γνωρίζω², πολὺ λίγα πράγματα γνωρίζουμε γιὰ τὰ σχολεῖα τῆς Ναούσης κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, μολοντί τὰ ἐκπαιδευτήριά της δὲν ὑπολείπονταν τῶν γειτονικῶν πόλεων καὶ ἰδιαίτερα ὁ 18ος αἰώνας φαίνεται ὅτι ἦταν ὁ αἰώνας τῆς ἀκμῆς τῆς Ναούσης. Τότε ἀκμάζουν οἱ λογιώτεροι τῆς πόλεως (Θεοφάνης ὁ Ναουσαῖος, Δημήτριος Ἀνασώτης ἀπὸ τὴν Κοζάνη, Ἀμφιλόχιος ὁ Παρασκευᾶς ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, ὁ Ἀναστάσιος Καμπίτης, ὁ Νικόλαος Ἀγγελάκης, ὁ Ἐμμανουὴλ Φωτιάδης κ.ἄ.) ὡς δάσκαλοι στὰ ἐκπαιδευτήρια Ναούσης.

Ἐπειδὴ δὲν ἔχει ἐρευνηθεῖ ἀκόμη ἡ παιδευτικὴ δραστηριότητα στὴ Νάουσα σ' ὅλη τὴν ἔκτασή της κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας θεώρησα σκόπιμο νὰ παρουσιάσω ὀρισμένες χρήσιμες πληροφορίες γιὰ τὰ σχολεῖα τῆς ἀπὸ ἄγνωστο καὶ ἀνέκδοτο κώδικα μὲ μόνη πρόθεση νὰ διασωθοῦν οἱ πολύτιμες αὐτὲς πληροφορίες καὶ νὰ χρησιμοποιηθοῦν αὐτὲς καὶ ὁ κώδικας ἀπὸ τὸν ἱστορικὸ τοῦ μέλλοντος.

II. Ὁ ἄγνωστος καὶ ἀνέκδοτος κώδικας

Στὴν προσπάθειά μου νὰ βρῶ ἀρχεῖακὸ ὑλικὸ ἢ εἰδήσεις γιὰ τὰ σχολεῖα τῆς Βεροίας βρῆκα στὰ ἀρχεῖα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου Βεροίας τὸν κώδικα³ γιὰ τὸν ὁποῖο γίνεται λόγος.

Ὁ κώδικας, διαστάσεων 19X 27,70 ὕψος, ἔχει 200 σελίδες (ἢ

ἀρίθμηση γίνεται ὡς ἐξῆς: 1α, 1β, 2α, 2β . . . καὶ ἀρχίζει μετὰ τὸ πρῶτο φύλλο). Διατηρεῖται σὲ πολὺ καλὴ κατάσταση. Ἐξωτερικὰ δὲν φέρει καμία γραπτὴ ἔνδειξη.

Στὸ ἐσωτερικὸ καὶ στὴ σελίδα 90α ὑπάρχει ἡ ἔνδειξη: «Ἰσολογισμὸς τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων Ναούσης συνταχθεὶς τῆ 3 Ἰουλίου 1902 καὶ ἀπολογισμὸς αὐτῶν

Τοῦ Παύλου Δ. Πυρινοῦ
Καθηγητοῦ
Δ)ντοῦ Δημοσίας Κεντρικῆς
Βιβλιοθήκης Βεροίας

τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1901—1902». Ἐπομένως ἡ χρονολόγησή του εἶναι βεβαία, γιατί παρέχει χρονολογικὲς ἐνδείξεις. Οἱ ἄγραφες σελίδες του εἶναι: ἢ 1α, 81α—89β καὶ 94α—100β.

III. Πληροφορίες τοῦ Κώδικος γιὰ τὰ Σχολεῖα τῆς Ναούσης — Συμπεράσματα

Οἱ πολύτιμες πληροφορίες τοῦ κώδικος ἀναφέρονται (στὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα τῶν σχολείων) στὴν κατάσταση τῶν σχολείων ἀπὸ τὸ 1900—1903, σὲ μιὰ περίοδο τῆς Τουρκοκρατουμένης Ναούσης πὺ δὲν ἔχει ἐρευνηθεῖ ἀκόμη γιὰ νὰ κατανοηθεῖ πῶς διατήρησε τὴν ἐθνικὴ τῆς συνείδηση διὰ τῆς παιδείας, τὴν ὁποῖαν ἐξυπηρέτησαν ἡ ἐκκλησία καὶ οἱ δωρεῖς τῶν φιλομούσων Ναουσαίων.

Πράγματι, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸν κώδικα, τὴν εὐθύνη γιὰ τὴ λειτουργία τῶν σχολείων τῆς Ναούσης εἶχε ἐξ ὀλοκλήρου ἡ ἐκκλησία.

Τὰ περισσότερα ἔσοδά τους προέρχονται ἀπὸ τὶς εἰσφορὲς τῶν ἐκκλησιῶν (τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ καὶ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος προσφέρουν κάθε χρόνο ἀπὸ

5500 γρ., τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τῆς Παναγίας ἀπὸ 4500 γρ. καὶ ἡ Παναγιοπούλα καὶ Προδρόμου ἀπὸ 2000 γρ.), τὶς προκοιμηθεῖς, τὰ διαζύγια, διαθήκες ἐνοικιάσεις ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων καὶ ἀπὸ δίσκους πὺ περιέρχονταν τὴν ἡμέρα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν στὶς ἐκκλησίες. Ἄλλα ἔσοδα τῶν σχολείων ἦταν: Ὁ φόρος ἀπὸ τὰ κουκούλια καὶ τὰ σταφύλια, τὰ ἐπιδόματα τῶν συντεχνιῶν (ἢ συντεχνία τῶν ὑποδηματοποιῶν πρόσφερε κάθε χρόνο 500 γρόσια), οἱ εἰσπράξεις ἀπὸ τὴ κορήγησι ἐνδεικτικῶν καὶ ἐλέγχων στοὺς μαθητὲς, τὸ κέρδος ἀπὸ τὶς πωλήσεις βιβλίων καὶ οἱ δωρεῖς τῶν Ναουσαίων.

Δυρητὲς τῶν σχολείων Ναούσης γιὰ τὸ 1902—1903 εἶναι: Γεώργιος Μπαμπάτοης, Δημ. Χρ. Τσίτσης, Δ. Περιοράτης, Γιάντοης Θωμᾶς, Θάνος Καραμῖχος καὶ ἡ Ἑλένη Δ. Τσίτση.

Οἱ ἀνωτέρω πρόσφεραν στὰ σχολεῖα ἀπὸ 200 μέχρι 1000 γρόσια ὁ καθένας. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς δωρητὲς, ὑπάρχει καὶ μιὰ ἄλλη κατηγορία Ναουσαίων πὺ βοήθησαν τὰ σχολεῖα μὲ ἄλλο τρόπο δάνειζαν χρήματα στοὺς ἐφόρους τῶν σχολείων μὲ χαμηλὸ τόκο ἢ καὶ χωρὶς τόκο, ὅπως οἱ: Δῆμος Χ' Νότα, Γιάννης Μπότρη, Δημήτρης Λεωνιάδης, Σοφία Χ' Παράσχη, Γρηγ. Πετρίδης, Ἀρ. Κόκκινος, Γρηγ. Δ. Λόγγος, Γ.Κ. Λόγγος, Ν. Πεχλιβάνος, Γεώργιος Α. Κύρτιος καὶ Οὐρανία Καλοῦση.

Στὴν περίοδο αὐτὴν ἦταν: Ἐφοροὶ σχολείων ὁ Ν. Πεχλιβάνος, Ἀρ. Κ. Κόκκινος καὶ Γρηγ. Δ. Λόγγος. Ἐξελεκτικὴ ἐπιτροπὴ ὁ Χ.Χ. Πετρίδης καὶ Χριστόδουλος Κολτσιάκης (θεωροῦσαν τοὺς

Συνέχεια στὴν σελίδα 34

ΑΝΕΚΠΛΗΡΩΤΟ ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΜΑΣ ΣΤΟΥΣ (ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ)

Στό «Τμήμα Χειρογράφων» της Έθνικης Βιβλιοθήκης των Αθηνών σώζεται και το «Αρχείο Αγωνιστών», που αποτελείται από τις αιτήσεις και τα πιστοποιητικά, που υπέβαλαν οι Πανέλληνες αγωνιστές του '21 στην τελευταία «Έπιτροπή Αγώνος», που συστήθηκε για να επανεξετάσει τα παράπονα των ήρώων ή των οικογενειών τους, γιατί, ακόμα, δεν είχαν αναγνωριστεί, καθόλου ή όσο έπρεπε, οι αγώνες και οι θυσίες τους για την απελευθέρωση της πατρίδας.

Γραμματέας αυτής της Έπιτροπής ήταν ο ύστερα γνωστός ιστορικός συγγραφέας Ιωάννης Φιλήμων, που είχε την πρόνοια να διασώσει τα πολύτιμα τουτα κείμενα, τα οποία είναι κάπου 200.000 έγγραφα, από τα οποία αρκετά είναι πολυσέλιδα και μας δίνουν πολλές, μοναδικές και άγνωστες, πληροφορίες για τη δράση πολεμιστών της Ξηράς και της θάλασσας και για γνωστές ή πρωτόγνωρες μάχες και ναυμαχίες.

Ανάκαθεν ήθελα να μελετήσω το Αρχείο τουτο, και για τουτο είδα (παλιότερα) μερικά έγγραφα του, ανάλογα, πάντοτε, με το ειδικό αντικείμενο της έρευνάς μου. Έτσι, χρησιμοποίησα ήδη αρκετά σε μελέτες, που δημοσιεύτηκαν κιόλας στο περιοδικό «Μακεδονικά» (1969—1972) ή στη μονογραφία μου «Η έκστρατεία και η επανάσταση εις τον Όλυμπον κατά τα έτη 1821—1822, μετά άνεκδότων έγγραφων και νέων στοιχείων περι των Λαζαίων και του Διαμαντή Νικολάου - Όλυμπίου», έκδοση της Ε.Μ.Σ., Θεσσαλονίκη, 1975

Τελευταία (1975—1976) είχα τη δυνατότητα να έρευνήσω (συστηματικά πιά) ολόκληρο το Αρχείο, να ανάκαλύψω όσα έγγραφα υπέβαλαν Μακεδόνες ή «Όλύμπιοι» αγωνιστές ή που περιείχαν πληροφορίες για πολεμικά γεγονότα στη Μακεδονία - Όλυμπο, που, συχνά, περιέχονταν και σε αναφορές πολεμιστών από την υπόλοιπη Ελλάδα, οι οποίοι όμως έλαβαν μέρος σ' έκστρατείες στη Βόρεια Ελλάδα. Συγχρόνως, πέτυχα να καταλογογραφήσω τα σχετικά έγγραφα, μετά από προσυεννόηση με τον τότε πρόεδρο του Δ.Σ. της Έταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, άείμνηστο καθηγητή μου Χαράλαμφο Φραγκίστα, που περιέβαλε με τό ενδιαφέρον του την προσπάθεια.

Δυστυχώς, δεν έπιτρεπόταν ή φωτοαναστύπωση των εγγράφων και ή φωτογράφιση εκατοντάδων εγγράφων ήταν πολλαπλά δύσκολη και έξαιρετικά πολυέξοδη. Έτσι, άρκέστηκα στο να ξεχωρίσω τα έγγραφα, που με ενδιέφεραν, και να κάμω εύρετήσιό τους. Όταν όμως ανάκαλυπτα πολύ σπουδαία έγγραφα, τα άντέγραφα ή (και πιό σπάνια) έδωνα παραγγελία για φωτογράφησή τους. Σε μία νέα προσπάθεια έλπίζω να άποδελτιώσω όλο το ύλικό, που διάλεξα και

ΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΤΟΥ 1821

(Να δημοσιευθούν τα άνέκδοτα αυτοβιογραφικά ύπομνήματα τους)

έντόπισα κιόλας, και, ύστερα, να το δημοσιεύσω (με είσαγωγή και σχόλια) σε πολυσέλιδο τόμο.

Τελευταία (1977—1980) έδωσα στη δημοσιότητα μερικά από τα έγγραφα τουτα (με τα άποραιήτα σχόλιά τους), με τη μορφή ειδικών μελετών, που φιλοξένησαν τα περιοδικά «Μακεδονικά» και «Χρονικά Χαλκιδικής».

Έτσι, πληροφορούμαστε, για πρώτη φορά, πολλά γεγονότα, όπως για άγνωστες ναυμαχίες

ΓΙΩΡΓΟΥ Γ. ΧΙΟΝΙΔΗ Δικηγόρου Βεροίας

στη Χαλκιδική, ή άποκτοϋμε καινούργια στοιχεία για τις επαναστάσεις στον Όλυμπο, στη Χαλκιδική, στη Νάουσα κ.ά. αλλά και για την προσπαστατική περίοδο, ή άξιόλογες πληροφορίες για Ξακουστούς και «λανθάνοντες» κλεφταρματολούς και για άγνωστα μέλη της Φιλικής Έταιρείας, στη Μακεδονία - Όλυμπο.

Έξ άλλου, παρόμοια έγγραφα υπέρχουν και στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, στο Αρχείο της Ιστορικής και Έθνολογικής Έταιρείας στο Υπουργείο Έξωτερικών, στη Βιβλιοθήκη της Βουλής, στα μοναστήρια του Άγιου Όρους κ.ά., που άποκαλύπτουν ότι οι Μακεδόνες αγωνιστές του '21 πολέμησαν σε ολόκληρη την, τότε, σκλαβωμένη Ελλάδα και, συχνά, πότισαν με τό αίμα τους και λίπαναν με τα κόκκαλά τους όλες τις γωνίες της πατρίδας, μακριά από τη γενέτειρα γή και την οικογένειά τους...

Τό συμπέρασμα, που βγαίνει μόνο του, όταν μελετάει κανένας τις χειρόγραφες αιτήσεις των αγωνιστών του '21 ή τα πιστοποιητικά, που ύπογράφουν βετεράνοι του Αγώνα, είναι ότι δεν ένει έκπληρωθεί ακόμα τό χρέος της πολιτείας, των άπογόνων και της ιστορικής έπιστήμης άπέναντι στους Έλληνες αγωνιστές και πιό συγκεκριμένα στους Μακεδόνες, που έχασαν ή ζωή, την υγεία, την οικονομεία και την παρουσία τους για την απελευθέρωση της υπόλοιπης πατρίδας, μία και ή ιδιαίτερη δικιά τους έυεινε σκλαβωμένη, για άρκετές δεκαετίες, ακόμα...

Δέν άρκεσαν, δυστυχώς, περισσότερα από

ΣΥΝΕΧΕΙΑ στη σελίδα 28

ΕΝΑ ΡΩΣΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Δέν είναι τυχαῖο γεγονός ὅτι ὁ Γκέρτσεν ἀντιπαράβαλε τοὺς "Ἕλληνας τοῦ Περικλῆ καὶ τοὺς "Ἕλληνας τοῦ Βυζαντίου μὲ τοὺς "Ἕλληνας τοῦ Καποδίστρια (σ. 5), ἀλλὰ εἶναι γεγονός ὅτι πῆ σοβιετικὴ ἱστοριογραφία ἔλειπε μονογραφία γιὰ τὸν Ἰ. Καποδίστρια καὶ τὴν ἐθνικοαπελευθερωτικὴ δραστηριότητά του (σ. 1). Τὸ κενὸ αὐτὸ συμπληρώνει ἡ μονογραφία τοῦ Ρώσου ἐπιστήμονα Γρ. Λ. Ἄρς.

Ὁ συγγραφέας παρακολουθεῖ τὸν Κερκυραῖο κόμη κυρίως ἀπὸ τὴν ἔλευσή του στὴ Ρωσικὴ Αὐτοκρατορία τὸ 1809 μέχρι τὴν ἀναχώρησή του τὸ 1822. Βέβαια ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Ἰ. Καποδίστριας πρὶν ἀπὸ τὸ 1809 δὲν ἦταν οὔτε ἄγνωστος οὔτε ἄσημος καὶ εἶχε διακριθεῖ στὴν πολιτικὴ ζωὴ τῆς Δημοκρατίας τῶν Ἰονίων Νήσων τὸ 1803—1806. Ἡ περίοδος τοῦ 1809—1822 ὑπῆρξε σημαντικὴ γιὰ τὴν ἱστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, γιὰ τὴν περίοδο αὐτὴ συντελέστηκε ἡ προετοιμασία τῆς Ἐπανάστασης. Ὁ Ἰ. Καποδίστριας, ὅπως εἶναι γνωστὸ, δὲν πῆρε μέρος στὶς ἐπαναστατικὲς ἐνέργειες τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας ἀλλ' ὅμως πρωτοστάτησε στὴν ἴδρυση τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου στὸ Βουκουρέστι (1810) καὶ τῆς Φιλομούσου Ἐταιρείας στὴ Βιέννη (1815), ποὺ μεθόδευαν τὴν ἀπελευθέρωση τῆς χώρας του μὲ διαφορετικὸ τρόπο ἀπ' αὐτὸν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας. Ἰδρυσε σχολεῖα στὴν Ἑλλάδα καὶ ἐνδιαφέρθηκε πρωταρχικὰ γιὰ τὴν πολιτιστικὴ ἀνάπτυξη τῆς χώρας του. Φρόντιζε μάλιστα σχολαστικά, νὰ μείνει ἔξω ἀπὸ μυστικὲς ἐπαναστατικὲς ὁργανώσεις. Ἐτσι λοιπὸν ἔγραφε τὸ 1820 στὸν Κ. Βαρδαλάχο διαμείβει ὅποιαδήποτε φήμη ὅτι ἀνήκει σὲ μυστικὴ ὁργάνωση. Ὁταν ὅμως ἡ προετοιμασία τῆς ἐξεγέρσεως ἀπὸ τοὺς φιλικοὺς μεταμορφώθηκε σὲ πανεθνικὴ ἀπελευθερωτικὴ Ἐπανάσταση γιὰ τὴν ἀποτίναξη τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ, τότε ὁ Ἰ. Καποδίστριας

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ D.C. FLEMING, JOHN CAPODISTRIAS AND THE CONFERENCE OF LONDON (1828—1831), Θεσσαλονίκη 1970.

ἔκδοσις I.M.X.A.

Τοῦ Κωνστ. Κ. Παπουλίδου
Ἐπιστημονικοῦ Συνεργάτη
τοῦ I.M.X.A.

δὲν ἔκρυβε τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἴδιος χωρὶς νὰ τὸ ἐπιθυμεῖ καὶ χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζει παρότρυνε τοὺς "Ἕλληνας στὰ γεγονότα τοῦ 1821, ὅπως ἔγραφε τὸ Νοέμβριο τοῦ 1821 στὴν κόμησσα Ἐντλιγκ. Ἡ παραμονὴ τοῦ Ἰ. Καποδίστρια στὴ Ρωσικὴ Αὐτοκρατορία συνέ-

βαλε σημαντικὰ στὸν τομέα τῶν ἑλληνορωσικῶν σχέσεων καὶ ἰδίως στὴν αὔξησιν τοῦ φιλελληνισμοῦ στὴν Αὐτοκρατορία τῶν Τσάρων. Ἄλλωστε ὁ Ἰ. Καποδίστριας ἦταν μορφή λογίου ποὺ συνδέθηκε στενὰ μὲ τὶς πολιτιστικὲς ἀξίες τῆς Ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας ἐκείνης τῆς ἐποχῆς (σσ. 41—47), σὰν μέλος λογιάρχου τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς Πετρούπολης ἀπ' τὸ 1818 (σ. 41). Ἡ μεγάλη ὅμως ὑπηρε-

Συνέχεια στὴν σελίδα 38

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΘΩ

Ἡ γραφή ἐγκωμιαστικῶν λόγων στίς ἡμέρες μας, δὲν εἶναι τὸ ἴδιο συνηθισμένη, ὅπως σὲ ἄλλους καιροὺς. Παρόλα αὐτά, ἐπισημαίνω τις μνήμες ποὺ κρατῶ ἀπὸ τὴν χερσονήσο τοῦ Ἄθω, στὰ κατὰ καιροὺς προσκυνήματά μου καὶ ἀβίαστα καταλήγω σὲ ἐγκώμιο τῶν προσώπων καὶ τοῦ τόπου.

Πρὶν ἀπὸ τὴν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν συντριβὴ τῆς κεφαλῆς τοῦ δαίμονα κατὰ τὴν ἔνδοξη Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου, ὅλη ἡ πλάση, ἄνθρωποι καὶ πράγματα, ἐστέναζαν κάτω ἀπὸ τὴν φοβερὴ δεσποτεία τοῦ παμμίαρου. Ἡ ἔσχατη ταπείνωση τοῦ Ἰησοῦ στὸ λόφο τοῦ Γολγοθᾶ, ὡς φανέρωση τῆς ἄκρας ἀγάπης τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ἐσήμανε τὸ τέλος τῆς δουλείας καὶ τὴν ἀρχὴ μιᾶς προοπτικῆς ἐλευθερίας, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ γιὰ ὅλη τὴ δημιουργία. Ἐκτοτε ὑπάρχουν πράγματι ἱεροὶ τόποι καὶ ἁγιασμένα χώματα, ἀπὸ τὰ αἵματα μαρτύρων ἢ ἀπὸ τὰ δάκρυα μοναχῶν καὶ ἀσκητῶν, οἱ ὁποῖοι ἀδιάλειπτα προσεύχονται καὶ στηρίζουν, ὡς ἄλλοι ἄτλαντες στοὺς κυρτωμένους ἀπὸ τὴς μετάνοιες ὄμιους τοὺς τὸν σύμπαντα κόσμον. Τόπος ἰδιαίτερα ἱερός, ἡ χερσονήσος τοῦ Ἄθω, στὸ ἀνατολικὸ ἄκρο τῆς Χαλκιδικῆς. Ἀφιερωμένος στὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο, ἐξοῦ καὶ Περιβόλι τῆς Παναγίας καλούμενος.

Τὸ Ἅγιον Ὅρος, εἶναι μιὰ μοναδικὴ στὴν ὑφήλιο μοναστικὴ πολιτεία ἀνδρῶν. Περισσότερο ἀπὸ χίλια χρόνια, στὸν κῆπο αὐτὸν τῆς Κυρίας Θεοτόκου ἀνθεῖ ὁ ὀρθόδοξος μοναχισμὸς σὲ ὅλη τὴν ποικιλία τῶν μορφῶν τοῦ ἱεροῦ θεοσμοῦ. Τὰ κοινόβια μοναστήρια, οἱ σκήτες, τὰ κελλία, ἡ ἔρημος στὸ νότιο ἄκρο καὶ τὸ φτικτὸ Καρούλι, στὸ ἔσχατο ἄκρο τῆς χερσονήσου, ὅπου καταφεύγουν οἱ ἄετοὶ τοῦ Πνεύματος εἶναι φωλιές, γιὰ τοὺς ἀνήσυχους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἐξωθοῦνται ἀπὸ θεῖον ἔρωτα καὶ κατακαίονται γιὰ μιὰ ἄλλου εἶδους ζωὴ, ζωὴ συνεχοῦς διασμοῦ τῆς φύσεως, καταπῶς εἶπε ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος. Στὸν Ἄθω, συναντοῦμε γνήσιους πνευματικοὺς ἀπογόνους τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, τοὺς ἡσυχασ-

τές, οἱ ὁποῖοι προσεύχονται ἀδιάλειπτα κατὰ τὴν παραγγελία τοῦ θείου Παύλου καὶ πράγματι συντηροῦν τὸ σύμπαν. Συναντοῦμε τοὺς χαριτωμένους διὰ Χριστὸν σαλοὺς, οἱ ὁποῖοι, προχωρώντας πέρα ἀπὸ τὴν κοινὴ λογικὴ τοῦ καθωσπρεπμοῦ, μαρτυροῦν μὲ τὴ ζωὴ τους τὴν θεία κένωση στὸ ἅγιο Πρόσωπο τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Συναντοῦμε ταπεινοὺς κοινοβιάτες, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν ἀσκησιὴν ἐν ὑπακοῇ ἀθλοῦνται στὸν ἀγῶνα τὸν

Τοῦ δικηγόρου Γιώργου Α. Δούδου

καλὸ καὶ μᾶς προσφέρουν εὐλογίες ἀνυπολόγιστης ἀξίας, ὡσὰν τὸν Γέροντα Σιλουανὸ τοῦ Ρωσικοῦ, ποὺ ἐκοιμήθη τὸ 1938, ἢ ὡσὰν τὸν ἅγιο Κοσμᾶ τὸν Φιλοθεΐτη καὶ Αἰτωλὸ ἢ ὡσὰν τὸν ὄσιο πολιοῦχο τῆς Ναούσης Θεοφάνη τὸν Δοχειαρίτη, τοῦ ὁποῖου ὀλόσωμη τοιχογραφία ὑπάρχει στὴν αὐλὴ τοῦ Πρωτάτου στίς Καρυές.

Τὸ Ἅγιον Ὅρος τοῦ Εἰκοστοῦ Αἰῶνα, τῆς ἐποχῆς αὐτῆς τῆς Βαβυλώνας καὶ τῆς ἐκπόρευσης τῶν ἐθνῶν, εἶναι μιὰ μοναδικὴ κιβωτὸς χριστιανικῆς πνευματικότητας. Εἶναι ἓνα ὀλόανθιστο περιβόλι τῆς Κυρίας Θεοτόκου, ὅπου συνεχίζονται ἀνθρώπινοι ὄμιλοι νὰ εἶναι σκυρτωμένοι ἀπὸ τὴς μετάνοιες, γόνατα μὲ δάκρυα ἀγάπης. Στὸ Ἅγιον Ὅρος βιώνεται ἡ ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἀλήθεια, χωρὶς παράτες μὲ ἐπισημοὺς, μὲ μπάντες καὶ στρατιῶτες μὲ ἐφόδου λόγχη, χωρὶς εὐκαιρίες ἐπιδείξεων τῆς ὑποκρισίας τοῦ κυρίου τάδε, ἢ σχολιασμοῦ γιὰ τὴν καινούργια γούνα τῆς κυρίας δεῖνα. Ἡ ὀρθόδοξη πνευματικότητα, ἡ κατεξοχὴν ἐν Χριστῷ ζωὴ, ὅπως διαφυλάχθηκε καὶ φυλάγεται μὲ μύριες θυσίες στὴν Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, διασώζεται, στὸ Ἅγιον Ὅρος. Τὸ Περιβόλι τῆς Παναγίας δὲν εἶναι ζωντανὸ μουσεῖο, δὲν εἶναι ἓνα

ἀρχεῖο τοῦ βυζαντινοῦ παρελθόντος.

Τὸ Ἅγιον Ὅρος, ἦταν καὶ εἶναι κατοικητήριο τοῦ Παρακλήτου, τόπος ἐλευθερίας, γιὰ τὴν κατὰ τὸν ἀποστολικὸ λόγον, ὅπου κατοικεῖ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐκεῖ ὑπάρχει ἐλευθερία.

Εἶναι γεγονὸς χαρᾶς, πῶς ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια, ξανανθίζου ἀνθοὶ ποὺ πρὸς στιγμὴν ἔδειξαν νὰ ἔχουν μαραζώσει. Ἡ Παναγία οἰκονόμησε καὶ τὰ μοναστήρια τοῦ Ἄθω γεμίζου μὲ νέους ἀδελφοὺς. Σὲ σκήτες καὶ κελλία ἐγκαθίστανται νέες συνοδεῖες. Ἄνδρες παιδείας μονάζου σήμερα στὸν Ἄθω. Νέοι, ἀπὸ ἄλλες χώρες τοῦ κόσμου, μὲ ἄλλες πίστες, ξεκίνησαν ἀπὸ τοὺς τόπους τῶν κουβαλώντας τὸ ἄγχος τοῦ αἰῶνα καὶ ἀναζητῶντας τὸ ζωντανὸ νερὸ τῆς ἀλήθειας. Κατέληξαν στὸ Ἅγιον Ὅρος, ἀνακαλύπτοντας τὸν γλυκὺ Ἰησοῦ καὶ τὴν τρυφερότητα τῆς Θεοτόκου στὴν ἀγιορείτικη βίωση τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἐκάρησαν μοναχοὶ ἀπὸ τὴν Ἑλβετία, τὸ Περού, τὸ Λίβανο, ἐνῶ στὸ Σέρβικο, τὸ Ρώσικο καὶ τὸ Βουλγάρικο μοναστήρι, νέα πρόσωπα ἀσκοῦν τὰ διακονήματα στὴν κάθε μονή.

Τὰ πράγματα εἶναι ἄπλά. Στὸ ἐρώτημα, ποῖα εἶναι ἡ ἀλήθεια, ὁ Ἰησοῦς ἀπαντᾷ καὶ σήμερα, ἐγὼ εἶμαι ἡ Ἀλήθεια! Τοῦτος ὁ λόγος τῆς σάρκωσης τῆς Ἀλήθειας στὸ Πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου, εἶναι ζωὴ στὸ Ἅγιον Ὅρος Ἄθω. Ἐνα γεγονὸς ἀναμφισβήτητο καὶ λυτρωτικὸ συνάμα. Γιὰ τοῦτο, ἰδιαίτερα τὸ Ἅγιον Ὅρος τοῦ Εἰκοστοῦ Αἰῶνα, οἱ σύγχρονοι Πατέρες καὶ αὐτοὶ τοῦτος ὁ τόπος τῆς Κυρίας Θεοτόκου, σώζου τὸν κόσμον. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, εἶναι ἀπαράλλαχτος, ὅπως ἦταν τὸ ἔτος 1 μ.Χ. στὴ Βηθλεὲμ καὶ τὸ ἔτος 33 μ.Χ. ἐπάνω στὸ Σταυρὸ τοῦ Γολγοθᾶ, ὁ ἴδιος εἶναι καὶ σήμερα, ὁ ἴδιος θὰ εἶναι καὶ αὔριο καὶ πάντα, ὁ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου. Σωτήρας ἀπὸ τὴς μεθοδεῖες τοῦ ἔξαποδῶ, ποὺ βέβαια

Συνέχεια στὴν σελίδα 18

Τό πρόβλημα τῶν 8 δισεκατομμυρίων ἀνθρώπων τοῦ ἔτους 2010

Μία ἀπό τίς πρὸ συχνὰ ἐπαναλαμβανόμενες ἀνοησίες τὸν τελευταῖο καιρὸ εἶναι ὅτι σὲ 30 περίπου χρόνια ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς θὰ ἔχει διπλασιασθεῖ. Ἡ δήλωση αὐτὴ εἶναι πονηρὴ γιατί ἐάν ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς ἀφεθεῖ νὰ πολλαπλασιάζεται μὲ τὸν ἴδιο περίπου ρυθμὸ πὸς πολλαπλασιαζόταν τὰ τελευταῖα χρόνια τότε πράγματι ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς θὰ διπλασιασθεῖ σὲ 35 περίπου χρόνια. Δυστυχῶς ὅμως μιά μακρὰ ἱστορία ἐκθετικῆς πληθυσμιακῆς αὐξήσεως δείχνει ὅτι ἡ μορφή αὐτὴ αὐξήσεως ἔχει πολλὸ οὐνότιμο μέλλον.

Μολονὶ εἶναι θεωρητικὰ δυνατό κάποτε σὲ μέλλον νὰ διατηρηθοῦν προσωρινὰ 8 δις ἄνθρωποι στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς, ἀκόμα καὶ ἡ πρόκληρη ἐξέταση τῶν οἰκολογικῶν περιορισμῶν κάτω ἀπὸ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ λειτουργήσει ἡ ἀνθρωπότητα καὶ τῶν ἀποτυχιῶν τῶν οἰκονομικοκοινωνικῶν συστημάτων νὰ ἐπιτύχουν μιά ὀμαλὴ διανομὴ τῶν περιορισμένων πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς Γῆς, ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ πιθανότητα διατήρησης 8 δις ἀνθρώπων τὸ ἔτος 2010 εἶναι οὐσιαστικῶς μηδαμινή.

Ἄς κάνουμε μιά οὐνότιμη θεώρηση τῶν οἰκολογικῶν περιορισμῶν.

Ἡ ἀνθρωπότητα γιὰ τὴν ὑπαρξὴ της ἐξαρτᾶται ὀλοκληρωτικὰ ἀπὸ τὴν λειτουργικότητα συνθέτων οἰκολογικῶν συστημάτων. Οἱ συνθήκες πὸς κάνουν τὴν Γῆ κατοικήσιμη γιὰ τὸν ἄνθρωπο εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς σύνθετης, καὶ πολλῆς φρενῆς εὐθραυστης, ἰσορροπίας ἀνάμεσα σὲ ὄρια ἀνεκτὰ ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς ὀργανισμοὺς. Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ὀργανισμοὺς μὲ τὴ σειρά τους ρυθμίζουν τὴν περιεκτικότητα σὲ νιτρώδη, ἀμμωνία, καὶ ὕδρῳθειο — ὅλα δηλητηριώδη γιὰ τίς περισσότερες μορφές ζωῆς. Μακροχρόνια ἐπίσης, οἱ ὀργανισμοὶ ἐλέγχουν τίς συγκεντρώσεις ἀζώτου καὶ ὀξυγόνου στὴν ἀτ-

μόσφαιρα.

Σήμερα 4 δις ἄνθρωποι ἐξαρτῶνται ἀπὸ τέτοιες δωρεὰν λειτουργίας τῶν οἰκοσυστημάτων γιὰ τὴν διατήρηση τῆς ἀτμόσφαιρας, γιὰ τὴν διάθεση τῶν ἀποβλήτων, γιὰ τὴν ἐπανακύκλωση τῶν περισσότερο θρεπτικῶν οὐσιῶν πὸς εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴν παραγωγὴ τῶν τροφῶν των, καὶ γιὰ τὴν διατήρηση ἑνὸς μεγάλου ἀποθέματος γενετικῶν πληροφοριῶν ἀπὸ τίς ὁποῖες νέα φυτὰ, παραγωγικὰ ζῶα, ἀντιβιοτικά, καὶ βιολογικοὶ ἔλεγχοι παρασίτων θὰ προκύψουν. Ἐπὶ πλέον σχεδὸν ὅλα τὰ παράσιτα τῶν καλλιεργειῶν ἐλέγχονται ἀπὸ τὴν φύση, ὄχι ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, καὶ σχεδὸν ὅλα τὰ ἰχθυοειδῆ καὶ τὰ ὄστροκοειδῆ — ἡ πηγὴ τοῦ 10% μὲ 20% τῆς ζωικῆς πρωτεΐνης καὶ καταναλώνονται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο — παράγονται ἀπὸ φυσικὰ οἰκοσυστήματα. Ἡ φυσικὴ βλάστηση περιορίζει τίς πλημμύρες, βοηθαίει τὴν πρόληψη τῆς διαβρώσεως, ἐξομαλύνει τίς τοπικὲς καιρικὲς συνθήκες καὶ ἐπηρεάζει τὴν ἀπορρόφηση τῆς ἠλιακῆς ἀκτινοβολίας (καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὴν παγκόσμια κλιματικὴ ἰσορροπία). Ἐξ ἄλλου καὶ τὰ ἐδάφη, αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ, εἶναι πρὸς ἀντιδράσεων μῆς τέρσεως ποικιλίας ζωντανῶν ὀργανισμῶν μὲ ἀνὸργανες οὐσίες.

Ἄν καὶ οἱ γνώσεις μας σχετικὰ μὲ τίς ζωτικὲς λειτουργίες τῶν φυσικῶν συστημάτων πὸς ὑποστηρίζουν τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ εἶναι ἀτελεῖς ἐν τούτοις διαφαίνεται καθαρὰ μιά θεμελιώδης ἀρχή: ἡ ἰκανότητα αὐτῶν τῶν συστημάτων νὰ ὑπάρχουν καὶ νὰ ἐκτελοῦν τίς λειτουργίες τους, παρ' ὅλες τίς ἀλλαγές σὲ περιβάλλον. Ὅσο περισσότερο εἶδη φυτῶν, ζῶων καὶ μικροοργανισμῶν ἔχουν ἀναπτυχθεῖ γιὰ νὰ μοιράζονται τὴν ροὴ τῆς ἐνεργείας μέσω ἑνὸς οἰκοσυστήματος, τόσο περισσότερο σταθερὸ εἶναι τὸ σύστημα (μὲ ἄλλα λόγια, τόσο λιγότερες πιθανότητες ὑπάρχουν νὰ διαταραχθεῖ σὲ μεγάλο βαθμὸ ἡ ἰσορροπία του ἀπὸ

μικρὲς ἀλλαγές σὲ περιβάλλον).

Ἡ ἀνθρωπότητα ἔχει γίνει ἕνας ἀκούρατος ἐχθρὸς τῆς συνεξελικτικῆς πολυπλοκότητας στὰ οἰκολογικὰ συστήματα — καὶ κατ' ἀκολουθίαν μιά δύναμη ἀποσταθεροποίησης — τουλάχιστον ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς γεωργικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ γεωργία αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ εἶναι ἡ πρακτικὴ τῆς ἀντικαταστάσεως συνεξελικθέντων φυσικῶν οἰκοσυστημάτων μὲ τεχνητὰ οἰκοσυστήματα ἀπλῆς μορφῆς, βασιζόμενα ἐπάνω σὲ λίγες μορφές φυτῶν ὑψηλῆς παραγωγικότητας. Αὐτὰ τὰ φυτὰ συνήθως ἀπαιτοῦν συνεχῆ ἐπαγρύπνηση καὶ κατανάλωση ἐνεργείας (καλλιέργεια, λιπάσματα, ἐντομοκτόνα κ.λ.π.) γιὰ νὰ ἀποτρέψουν τὴν κατάρρευσίν τους πρὸς τὴν ὁποία ἡ βιολογικὴ ἀπλότητα τὰ κάνει ἐπιρρηπῆ. Ἐν τούτοις καὶ μὲ μεγάλες προσπάθειες εἶναι ἀπίθανο ὅτι ἡ ἀνθρωπότητα θὰ μπορούσε νὰ συντηρήσει γιὰ πολὺ καιρὸ αὐτὴ τὴν ἐπικίνδυνη ἐπιχείρηση χωρὶς βοήθεια καὶ ὑποστήριξη ἀπὸ τὰ φυσικὰ συστήματα.

Ἡ Γῆ εἶναι γεμάτη ἀπὸ ὑπολείματα ἄλλων πολιτισμῶν πὸς ἐπέτυχαν νὰ κατανοήσουν τοὺς οἰκολογικοὺς περιορισμοὺς πὸς ἐπιβάλλονται ἐπάνω στὴν κοινωνία: Ὁ ὕδραυλικὸς πολιτισμὸς τῶν κοιλάδων τοῦ Τίγρη καὶ τοῦ Εὐφράτη, οἱ κλασικοὶ Μάγους, οἱ ἀρχαῖοι Κιμῆρ καὶ ἡ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία εἶναι λίγα παραδείγματα. Καὶ ἐνῶ τὰ ἱστορικὰ βιβλία μερικὲς φορές ἀποδίδουν τίς καταρρέσεις αὐτὲς σὲ μωστηριώδεις κύκλους ζωῆς τῶν πολιτισμῶν, τὰ ἀρχεῖα τῶν παραγεμομένων μὲ ἄμμο καναλιῶν ἀρδεύσεως, τῶν παθογενῶν ἀλατοῦχων ἐδαφῶν, τῶν κατεστραμμένων δασῶν, τῆς διαβρώσεως κ.ἄ. εἶναι ἐδγλωτα γιὰ ἐκεῖνον πὸς μπορεῖ νὰ τὰ διαβάσει.

Εὐτυχῶς οἱ προηγούμενοι αὐτοὶ πολιτισμοὶ ἦσαν, λίγο ἢ πολὺ, τοπικοὶ πολιτισμοί. Ὁ σημερινὸς ὅμως καλοῦμενος δυτικὸς πολιτισμὸς, ἀγκαλιάζει ὀλοκληρῶ τὸν πλανήτη.

Πολλοί οικολόγοι πιστεύουν ότι μια θεμελιώδης δραστηριότητα που πρέπει να συνοδεύει τις έντατικές ενέργειες του ανθρώπου για την απομύζηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών της γης και των ωκεανών πρέπει να είναι η διατήρηση των έκτεταμένων και μη εξαντλημένων, φυσικών κοινοτήτων, για να χρησιμεύσουν σαν οικολογικοί ρυθμιστές και αποθήκες δυναμικού ποικιλομορφίας. Η άποψη στην διατήρηση αυτών των κοινοτήτων και στην προστασία των γεωργικών πλουτοπαραγωγικών πηγών θα μπορούσε να σημαίνει το τέλος του πολιτισμού μας, τόσο οίγουρα, αν και όχι τόσο άκαριαα, όσο και ένας ολοκληρωτικός πυρηνικός πόλεμος.

Ένα από τα καλύτερα κριτήρια της έφθου της ανθρωπότητας έναντι των φυσικών συστημάτων είναι το επίπεδο καταναλωσέως ενέργειας. Οι άπλουτεμένεσ διαδικασίες της γεωργίας απαιτούν όλο και περισσότερο μηχανική ενέργεια, ενώ ταυτόχρονα ή γεωργική γη καταστρέφεται από την ασφαλτόστρωση και την ανάπτυξη. Οι διαδικασίες που όδηγούν στην άπελευθέρωση στο περιβάλλον εκατοντάδων χιλιάδων νέων συνθετικών ούσιων είναι ύψηλου ενεργειακού επιπέδου — και αυτές οι ούσιες έχουν συχνά καταστρεπτικά αποτελέσματα σε ζωντανούς οργανισμούς που δέν έχουν πρότερη εξέλικτική έμπειρία με αυτές. Έπίσης, ή κατά κεφαλήν κατανάλωση ενέργειας μπορεί να θεωρηθεί σαν δείκτης της φυσικής δραστηριότητας μιας κοινωνίας — μετακίνηση ανθρώπων και αγαθών, μετακίνηση ύλικών, ρύθμιση θερμοκρασίας κ.λ.π. Ούσιαστικά σε όλες τις περιπτώσεις αυτές οι δραστηριότητες επιβάλλουν βαρό φόρο στα φυσικά οίκουστήματα.

Στήν αξιόλογη έργασία του Τεχνολογικού Ίνστιτούτου Μασαχουσέτης Η.Π.Α. «Σπουδή των Κριτικών προβλημάτων του Περιβάλλοντος», τα περισσότερα από τα παγκόσμια προβλήματα που εξετάζονται έχουν κατ'εύθειαν σχέση με τη χρησιμοποίηση ενέργειας.

Τό βασικό πρόβλημα της θερμοκτικής ρυπάνσεως προκαλείται τόσο από τα θερμοκά έργουστάσια όσο και από τα πυρηνικά έργουστάσια παραγωγής ενέργειας (πρός τό παρόν τα πυρηνικά έργουστάσια είναι κάπως χειρότερα από αυτήν την άποψη). Έάν τό σενάριο της ιστορικής ανάπτυξεως της Ένεργειακής μελέτης του Ίδρύματος FORD (3,4% έτήσια αύξηση έ-

νεργείας) εφαρμοζόταν σε παγκόσμιο επίπεδο τότε και μόνο ή αντίστοιχη άπελευθέρωση θερμοκτικότητας θα ήταν ικανή να μεταβάλλει σημαντικά τις παγκόσμιες κλιματικές συνθήκες μέσα σε ένα περίπου αιώνα, με πολύ σοβαρές επιπτώσεις στα φυσικά οίκουστήματα, ενώ παράλληλα ή κλιμακική μεταβολή από τό CO₂ και τα αιώρουμένα σωματίδια που εκπέμπονται από τα θερμοκά έργουστάσια θα έλάμβανε χώρα πολύ γρηγορότερα.

Τι θα γίνονταν όμως εάν μπορούσε να αναπτυχθεί μια πηγή φθηνής, άφθονης και μη μολυντικής ενέργειας (ήλιακης ή πολύ βελτιωμένης πυρηνικής ενέργειας;) Βέβαια μερικά από τα προβλήματα στην Σπουδή των Κριτικών Προβλημάτων του Περιβάλλοντος θα είχαν άποφευχθεί. Η ουγκέντρωση του CO₂ στην άτμόσφαιρα θα έπεφτε, όπως επίσης θα λιγόστευαν οι ποσότητες των αιώρουμένων σωματιδίων από την κατ'εύθειαν χρήση ενέργειας. Παράλληλα τα προβλήματα από τις μολύνσεις πετρελαίου και πυρηνικών άποβλήτων θα μειωνόντουσαν στο έλάχιστο ή θα εξαφανιζόντουσαν.

Όμως ή χρήση της ύπεράφθονης αυτής ενέργειας δέν θα εξαφάνιζε και τα άλλα προβλήματα που παρουσιάζονται στην Σπουδή: Άτμοσφαιρικά σωματίδια από την καλλιέργεια όριακών γαιών, σωματίδια από έξόρυξη όρυκτων κατωτέρας ποιότητας, σωματίδια από εξατμίσεις όχημάτων, και άεροσκαφών, άπελευθέρωση συνθετικών όργανικών δηλητηρίων στη βιοσφαιρα, καταστροφή ύγροτόπων κ.λ.π.

Καθώς ό πληθυσμός θα αύξανε από 4 σε 8 δις θα γίνονταν όπωσδήποτε προσπάθεια για άσφαλτόστρωση, ανάπτυξη βιομηχανοποίηση και άπομύζηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών και της τελευταίας γωνιάς του πλανήτη, με προσπάθεια που θα όδηγοσε αναπόφευκτα στην κατάρρευση των φυσικών οίκουστημάτων επάνω στα όποια βασίζεται ό άνθρωπος για την συνέχιση της διαβίσεώς του.

Οι μορφές που θα μπορούσε να πάρει μια τέτοια κατάρρευση είναι πολλές. Μία μορφή θα μπορούσε να είναι ή όλοκληρωτική εξαφάνιση των άλιεμάτων όφειλόμενης στον συνδυασμό άλογιστης άλιείας, μολύνσεως των ύδάτων και καταστροφής της ύγροτόπων. Αυτή ή εξαφάνιση θα όδηγοσε με την σειρά της σε παγκόσμιο λιμό εξ αίτίας της άποστερήσεως μιας θεμε-

λιώδους πηγής πρωτεΐνης από ένα κόσμο εύριοκόμενο ήδη στην διατροφική «κόψη του ζυραφιού».

Μία άλλη μορφή καταρρέσεως μπορεί να προέλθει σαν άποτέλεσμα κλιμακικών μεταβολών από παγκόσμιες προσπάθειες «ανάπτυξεως».

Κλιμακικές μεταβολές στις όποιες τα γεωργικά συστήματα δέν θα μπορούσαν να άντιδράσουν εξ αίτίας της συνεχούς ύποβαθμίσεως του άποθέματος γενετικής ποικιλομορφίας των φυτών (που άποτελεί ένα από τα σοβαρότερα περιβαλλοντολογικά αλλά και μελλοντολογικά προβλήματα). Έξ άλλου τό τέλος θα μπορούσε να έλθει από την καταστροφή της ζώνης του δζοντος που θα εξέφραζε μία κατ'εύθειαν άπειλή τόσο για τόν HOMO SAPIENS όσο και για όλα τα οίκουστήματα στην Γη.. «Η τέλος ή καταστροφή του πολιτισμού θα μπορούσε να προέλθει από την συσσώρευση δηλητηριωδών άποβλήτων που θα κατέκλυζαν τό φυσικά συστήματα έξουδετερώσεώς τους και θα έκαναν τόν άέρα μη άναπνεύσιμο και τό νερό μη πόσιμο.

Βεβαίως τό περισσότερο πιθανό είναι ένας συνδυασμός των παραπάνω παραγόντων, καθώς ή ανθρωπότητα, έχοντας άγνοια και της λειτουργικότητας των οίκουστημάτων και της φύσεως των ανθρωπίνων έπιδρομών επάνω σ' αυτά, άκολουθεί τούς μανιακούς της ανάπτυξεως και τούς πλάνους της τεχνολογίας σ' όλο τόν δρόμο, ως την καταστροφή της!

Αυτοί που πιστεύουν ότι ή έπιστήμη θα βγάλη την τελευταία στιγμή έναν τεχνολογικό λαγό από τό καπέλλο της για να μεί σώσει, άπλως ύποφέρουν από άδυναμία εκμαθήσεως. Οι τεχνολογικοί λαγοί τείνουν να δημιουργήσουν περισσότερα προβλήματα άπ' όσα λύνουν — συνήθως έχουν άνικανοποίητη όρεξη και έξαιρετικά δύσσομα περιπτώματα. Η «πράσινη επανάσταση» ή εύρύτατη χρήση αντιβιοτικών και έντομοκτόνων από χλωριωμένους ύδρογονάνθρακες, ή έξάρτηση του ανθρώπου από τό αυτοκίνητο, και ή σημερινή πρωτόγονη πυρηνική εκμετάλλευση, είναι άπτά παραδείγματα.

Έτοι λοιπόν όταν ένας μιλά για την ύπαρξη 8 δις ανθρώπων επάνω στην Γη τό έτος 2010, πρέπει πρώτα να εξετάσει ποιές είναι οι πιθανότητες ότι θα άποφευχθεί ή σειρά των γεγονότων που όδηγεί στην κατάρρευση των οίκουστημάτων. Νομίζουμε ότι ένας τέτοιος κόσμος μπορεί να σχεδιασθεί θεωρητικά αλλά ή θεωρία θα πρέπει να

μη λάβει υπόψη τις ρεαλιστικές απόψεις της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Δεν χρειάζεται ιδιαίτερη εύνοια για να αντιληφθεί κανείς πόση είναι η πιθανότητα ότι η ανθρωπότητα θα αλλάξει έθελοντικά συμπεριφορά απέναντι της Μητέρας Φύσεως αποφεύγοντας την τελική καταστροφή και των δύο.

Έν συντομία, τὸ νὰ πιστεύει κανεὶς ὅτι τὸ 2010 θὰ ὑπάρχουν ἐπάνω στὴ Γῆ 8 δις ἄνθρωποι, εἶναι ὡς νὰ πιστεύει στὸν Ἄη Βασίλη. Στὴν πραγματικότητα θὰ πρέπει νὰ εἶμαστε εὐτυχεῖς ἐὰν ἡ Γῆ θὰ μπορέσει νὰ διατηρήσει 4 δις ἄνθρώπους τὸ 2010. Ἐξ ἄλλου ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς μπορεῖ νὰ εἶναι στὴν πραγματικότητα μικρότερος, ἐξ αἰτίας συνεχῶν φυσικῶν καταστροφῶν καὶ μιᾶς γενικῆς υποβαθμίσεως τῆς δυναμικότητος τοῦ πλανῆτη. Ἐὰν, ἀπὸ ἕνα κάποιο συνδυασμὸ ἀπιθάνων γεγονότων, ὑπάρξουν πράγματι 8 δις ἄνθρωποι τὸ 2010 τότε θὰ εἶναι περισσότερο ἀπὸ βέβαια ὅτι αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ παρουσία τους καὶ ἡ τεχνολογία ποὺ θὰ χρησιμοποιεῖται γιὰ τὴν διαβίωσή τους θὰ υποθηκεύει τὸ μέλλον ὅλης τῆς ανθρωπότητος, μετὰ τὴν δραματικὴ υποβάθμιση τοῦ περιβάλλοντος καὶ τὴν συνεχῆ μείωση τῆς δυναμικότητος τοῦ πλανῆτου. Εἶναι πάντοτε ἐξαιρετικῆς σημασίας νὰ θυμώμαστε ὅτι ἡ ἐρώτηση δὲν εἶναι ἀπλῶς πόσοι ἄνθρωποι μποροῦν νὰ ἐπιβιώσουν, ἀλλὰ πόσοι ἄνθρωποι μποροῦν νὰ ἐπιβιώσουν, μετὰ τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο καὶ γιὰ πόσο χρόνο. Βεβαίως δὲ, ὑπάρχει πάντα ἡ ὑπερτατὴ ἐρώτηση: «ΓΙΑΤΙ ΝΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΤΟΣΟΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ:».

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΘΩ

Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 15
τώρα εἶναι πὸ μοντέρνες, πὸ ὑπουλες, ἀλλ' ἐξίσου καταστροφικὲς γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ὅπως πάντοτε. Οἱ Ἀθωνίτες Πατέρες, εἴτε στὶς Ἀκολουθίες εἴτε μετὰ τὸ κομποχοῖνι, εὐχονται ὑπὲρ τῆς κατὰ Χριστὸν σωτηρίας τοῦ κόσμου καὶ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως ἐν Χριστῷ.

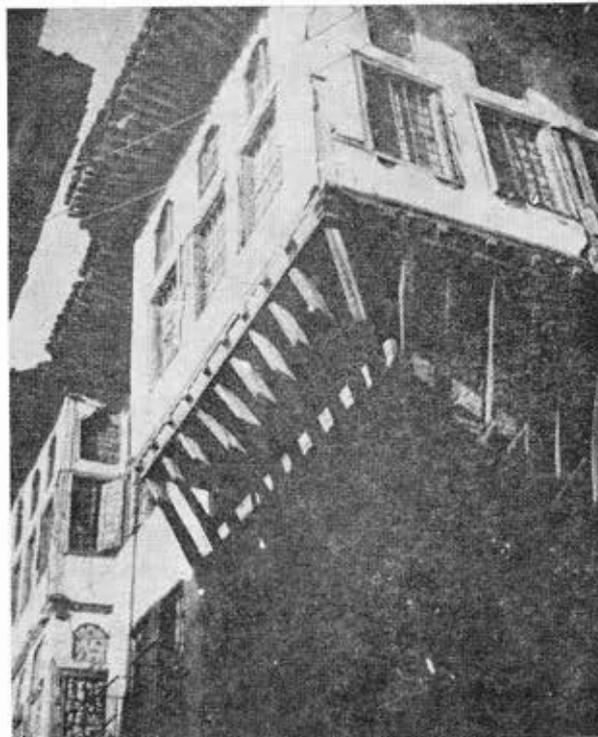
Γιὰ ὅλα τὰ παραπάνω, ποὺ εἶναι ἀπόλυτα ἀληθῆ καὶ μποροῦν νὰ βεβαιωθοῦν, ἀπὸ κάθε καλοπροαίρετο ἄνθρωπο, θεωρῶ πὸς ἀξίζει ὁ ταπεινός μου λόγος ὑπὲρ τοῦ Ἀθῶ.

Νάουσα, 6 Φεβρουαρίου 1980
μνήμη Φωτίου Κων/λεως

Η ΛΑΪΚΗ ΜΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΠΟΥ ΧΑΝΕΤΑΙ

Μιά βεροιώτικη μαρτυρία

Τὸ σπίτι τοῦ Ρακτιβάν
(Ρακτιβανούδας)

Τὸ σπίτι τοῦ Ρακτιβάν, παλιὸ ἀρχοντικὸ τῆς Βεροίας, χάθηκε στὰ χρόνια μας. Βρισκόταν τὸ ἀρχοντικὸ αὐτὸ στὴν ὁδὸ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀπέναντι ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Φανούριου. Ἦταν γραφικὸ μετὰ ντουβάρια ψηλά, μετὰ σκεπαστοὺς φεγγίτες καὶ ψηλά ταβάνια. Μετὰ πόρτες κεντητές, παράθυρα μετὰ μερνετέδες ὑφαντοῦς. Μετὰ ἡλιακὸ καὶ αὐλὴ μετὰ πετραδάκια, σκάλα μαρμάρινη, ὄνταδες μετὰ μισάντρα, γιούκα, ντουλάπες καὶ τζάκι μετὰ παρασιά.

Ὁ πλοῦτος τῶν διακοσμῆσεων, ἡ φρουριακὴ διαμόρφωση καὶ ὁ τύπος τοῦ Βεροιώτικου αὐτοῦ ἀρχοντικοῦ μαζί μετὰ τὴν βαρεῖα δίφυλλη πόρτα του, ἔδινε τὴν ἐντύπωση ἐνός μικροῦ φρουρίου, ποὺ πρόσφερε τὴν προστασία στὴν οἰκογένεια στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς.

Ἡ οἰκογένεια Ρακτιβάν ἦταν ἀπὸ τὶς εὐγενικὲς καὶ ἀρχοντικὲς οἰκογένειες τῆς Βεροίας. ἐκτιμοῦνταν ἀπὸ τοὺς συμπολίτες τους καὶ εὐεργέτησαν τὴν πόλη καὶ τοὺς ἀπορροὺς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων.

Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Ν. Ἀδαλόγλου
«Βεροιώτικα λαϊκὰ σπίτια ποὺ χάθηκαν»

«Τό μυστήριο του χρόνου»

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΧΡΟΝΟΣ

Από τα πιο ανεξιχνίαστα προβλήματα της σύγχρονης επιστήμης είναι το πρόβλημα της έννοιας που βλοι ονομάζουμε «χρόνος». Το παράξενο είναι ότι όλοι στην καθημερινή μας ζωή, θεωρούμε τον χρόνο σαν κάτι το πολύ απλό. Ίσως αυτό να οφείλεται στο ότι οι εμπειρίες μας γι' αυτόν είναι τέτοιες που όχι μόνον δεν προβληματίζουν αλλά δημιουργούν και ένα είδος αυταπάτης. Όμως αιώνες τώρα, επιστήμονες και φιλόσοφοι προσπαθούν να καθορίσουν τις μυστηριώδεις θομέρες του χρόνου και να δώσουν επιτέλους τον όρισμό του.

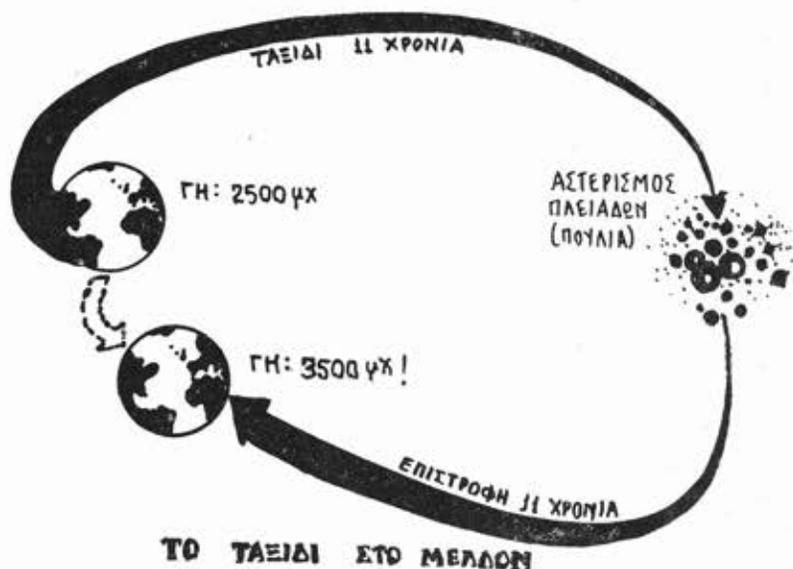
Τι είναι λοιπόν χρόνος; Είναι πραγματικότητα ή δημιουργημένο ανθρώπινο για εσωτερική κατανάλωση; Είναι δυνατόν να «ταξιδέψουμε» στο μέλλον ή στο παρελθόν; Και ακόμα, ο χρόνος κινείται μόνο κατά μία φορά (π.χ. μόνο προς το μέλλον) ή είναι αντιστρέψιμος; Οι ερωτήσεις αυτές μαζί με πολλές άλλες σχετικές είναι χαρακτηριστικές και τέτοιες που στην ουσία αγγίζουν τις βασικές αρχές δημιουργίας του σύμπαντος. Γι' αυτό και αξίζει η έρευνα πάνω στο θέμα «χρόνος» έστω και αν αυτό είναι «σκληρό καρύδι» για την ανθρώπινη διάνοια.

Βασικό σημείο πάντως είναι να κρατήσουμε στα επόμενα την επιστημονική αντίληψη και μόνο αυτήν. Άλλωστε όλοι ξέρουμε πόσο μάς έχει κατακλύσει τελευταία το τυχαίο ή σκόπιμο μπλέξιμο επιστήμης και φαντασίας. Το θέμα «χρόνος» μάλιστα αποδείχθηκε πολύ παραγωγικό στο κύλωμα «εμπορική επιστημονική φαντασία». Ότι αναφέρεται λοιπόν παρακάτω είναι προϊόν επιστημονικής έρευνας σε εκλαϊκευμένη δέδαια έκφραση.

ΤΟ ΕΚΠΛΗΚΤΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Μία από τις μεγάλες αυταπάτες λοιπόν του ανθρώπου, είναι το ότι θεωρούμε τον χρόνο σαν κάτι απόλυτο και ότι κυλάει με τον ίδιο ρυθμό για όλους μας.

Σήμερα η θεωρία της σχετικότητας

Ένώ το ταξίδι Γη-Πλειάδες-Γη διαρμεί για τους άστροναύτες (με την ταχύτητα που έχουν) 22 χρόνια, η Γη στο μεταξύ χρενά όχι ματα 22 αλλά ματα 1000 χρόνια!

Στρατή Θ. Προύσαλη Καθηγητή Φυσικής

τας ανατρέποντας αυτήν την αντίληψη δέχεται ότι ο χρόνος δεν κυλάει ομοιόμορφα αλλά εξαρτάται από την ταχύτητα που κινούμαστε. Όσο μεγαλύτερη είναι αυτή, τόσο ο χρόνος επιβραδύνεται, δηλ. κυλάει αργότερα. Αυτό είναι γνωστό σαν «διαστολή του χρόνου». Βέβαια στη ζωή μας αυτό δεν το καταλαβαίνουμε γιατί οι ταχύτητες που πιάνουμε γενικά είναι πολύ μικρές. Θα πρέπει οι ταχύτητες π.χ. των διαστημικών μας οχημάτων να πλησιάσουν την ταχύτητα του φωτός για ν' α ντιληφθούμε φαινόμενα διαστολής του χρόνου. Τέτοιες ταχύτητες δέδαια (κοσμικές) δεν πέτυχε ο άνθρωπος και απέχει πολύ από το να τις πετύχει... "Αν κάποτε όμως συμβεί αυτό, θα έχουμε εκπληκτικά αποτελέσματα. Νά ένα σχετικό παράδειγμα διαστολής χρόνου με περίεργη εξέλιξη:

"Ένας πύραυλος φεύγει από τη γη με άστροναύτες και με ταχύτητα που να πλησιάζει την του φωτός. Προορισμός άς πούμε ο άστερισμός των

Πλειάδων (κοινώς Πούλια). Η ταχύτητα του πύραυλου είναι τέτοια που το ταξίδι κρατάει χωρίς σταθμό και με επιστροφή 22 χρόνια. Το εκπληκτικό: "Όταν ο πύραυλος γυρίσει στη γη, οι άστροναύτες θα βρουν τον πλανήτη μας περίπου χίλια χρόνια μετατοπισμένο στο μέλλον! Δηλ. ενώ οι άστροναύτες θα γεράσουν κατά 22 χρόνια, η γη θα έχει γεράσει περίπου κατά 1.000 χρόνια!

"Αν μάλιστα το ταξίδι ήταν για άλλο πιο κοντινό άστρο, όποτε θα κρατούσε λιγότερο χρόνο, θα υπήρχε περίπτωση ένας άστροναύτης να βρει τα παιδιά του σε ηλικία μεγαλύτερη απ' τον πατέρα τους!

Το προηγούμενο παράδειγμα, ίσως παράξενο, αποτελεί μια τυπική εφαρμογή της θεωρίας της σχετικότητας. Οι προσεχείς δεκαετίες μάλιστα ίσως κάνουν το προηγούμενο πραγματικότητα αν κατασκευαστούν πύραυλοι μεγάλων ταχυτήτων. Υπάρχουν δέδαια σχέδια για «κοσμικούς πύραυλους φωτονίων» αλλά είμαστε ακόμα στα «σπάργανα» στον τομέα αυτόν. Σήμερα μόνο σε σηματίδια (ηλεκτρόνια κ.λπ.) πέτυχαμε να δώσουμε κοσμικές ταχύτητες. Άλλωστε έ-

νας πύραυλος που θα ταξιδεύει με ταχύτητα που να πλησιάζει την του φωτός (κοσμική) χρειάζεται ενέργεια ένα δισεκατομμύριο φορές μεγαλύτερη απ' ότι για να εκτοξευτεί ένας κοινός δορυφόρος. Άλλο ένα βασικό πρόβλημα είναι και εκείνο του «φρεναρίσματος» ενός κοσμικού πυραύλου λόγω της τεράστιας αδράνειας που θα παρουσιάζει με τόσο μεγάλη ταχύτητα.

Η ΖΩΗ ΟΜΩΣ ΔΕΝ ΠΑΡΑΤΕΙΝΕΤΑΙ

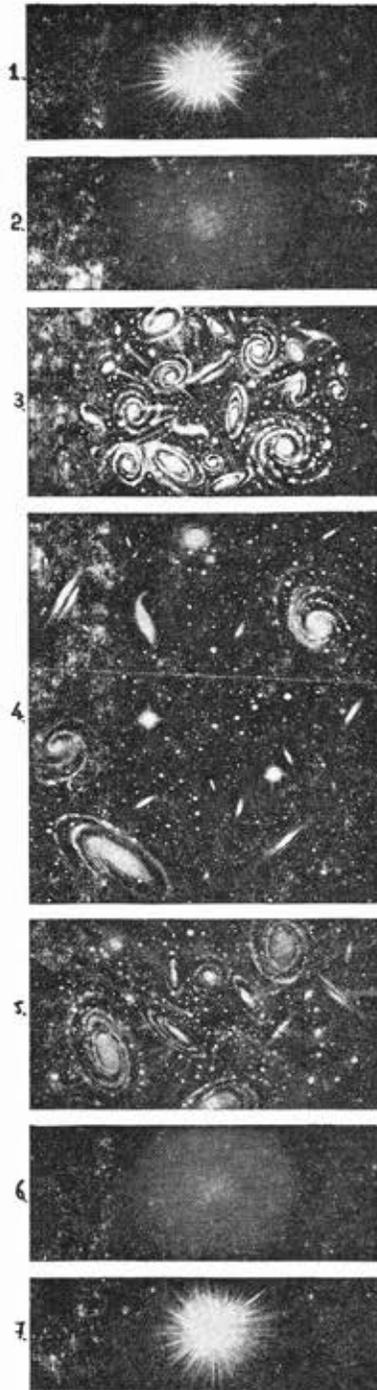
Για να ξεκαθαρίσουμε πάντως τα πράγματα, αναφέρουμε ότι η διαστολή του χρόνου στο προηγούμενο παράδειγμα συνεπάγεται μόνο ένα άλμα στο μέλλον. Όχι όμως και παράταση της ζωής. Ένας αστροναύτης θα ζήσει: ορισμένα χρόνια (όσα είναι γραφτό ως ποδήμι να ζήσει) είτε ταξιδέψει είτε όχι με ταχύτητα κοσμική. Απλούστατα, αν ταξιδέψει, ένα μέρος της ζωής του θα το περάσει στην εποχή του, ένα μέρος στο ταξίδι κι ένα μέρος στο μέλλον, σε μια άλλη εποχή. Το πόσο μακριά θα φτάσει στο μέλλον επίσης, εξαρτάται από το πόσο απέχει το μέρος προορισμού από την άφετηρία κι απ' την ταχύτητα του πυραύλου π.χ. ταχύτητα $1)3$ του φωτός σημαίνει διαστολή χρόνου περίπου 6%. Τέλος ένα τέτοιο ταξίδι στο μέλλον δεν συνεπάγεται και δυνατή επιστροφή στο παρελθόν και φυσικά στην «εποχή» απ' όπου ξεκίνησε ένας αστροναύτης.

Η «διαστολή του χρόνου» επαληθεύτηκε πειραματικά για πρώτη φορά σε σωματίδια της «κοσμικής» ακτινοβολίας που πέφτουν στη Γη απ' το διάστημα.

ΤΟ «ΤΩΡΑ» ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ «ΤΩΡΑ» ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

Η θεωρία της σχετικότητας αναφέρεται όμως και σε μια άλλη βασική πλευρά του χρόνου: στην χρονική αλληλουχία των γεγονότων. Απ' τη στιγμή που δεχτήκαμε το μή «απόλυτο» του χρόνου, μια σειρά απλών συλλογισμών μας αποκαλύπτει πώς δεν είναι απόλυτο το παρελθόν ούτε και το μέλλον. Πιο συγκεκριμένα: Ένας παρατηρητής διαπιστώνει πώς το γεγονός Α έγινε πριν από το Β. Άλλος παρατηρητής διαπιστώνει το αντίθετο και τρίτος ότι τα γεγονότα Α και Β έγιναν συγχρόνως. Συμπέρασμα: Όλοι μπορούν να έχουν δίκιο. Γιατί όμως;

Τό γιατί μπορούμε να το κατα-

λάβουμε όλοι μ' ένα απλό παράδειγμα. Στον ουρανό το θράδυ βλέπουμε άμετρητα αστέρια μια στιγμή που για μας είναι το «τώρα». Όμως στην πραγματικότητα τα άστρα που βλέπουμε είναι ένα θραύμα άμετρητων παρελθόντων. Αιτία βασική το ότι τό φως για να φτάσει στο μάτι μας από ένα άστρο, χρειάζεται πολλά χρόνια ή και λίγα ανάλογα με την απόσταση. Έτσι π.χ. την Σελήνη την βλέπουμε πάντα όπως ήταν πριν ένα δευτερόλεπτο, τον ά-

Στήν εικόνα έχουμε ώριμμένα διαδοχικά ατιμιότυπα της χρονικής εξέλιξης του σύμπαντος σύμφωνα με τις επικρατούστερες θεωρίες.

— Πριν 13 δισεκ. λοιπόν χρόνια, σε μια τεράστια έκρηξη μία πρωτογενής μάζα άρχισε ν' απλώνεται και μαζί ης άοχισε τό μέτρημα χρόνου (εικ. 1).

— Οι σφαιρικές φωτιάς άπλώθηκαν μετά την έκρηξη και νέφη αερίων άρχισαν να σχηματίζουν ουράνια σώματα (εικ. 2).

— Τό επόμενο δήμα ήταν ό σχηματισμός γαλαξιών (εικ. 3).

— Μετά 40 δισεκ. χρόνια όμως άπ' την άρχή του χρόνου, ή διαστολή αυτή του σύμπαντος θα επιβραδυνθεί λόγω βαρύτητας (εικ. 4).

— Άκολουθεί λοιπόν ή βαθμιαία συστολή του σύμπαντος (εικ. 5).

— Έτσι 80 δισεκ. χρόνια άπ' τή γέννησή του, τό σύμπαν θα Εαναφέρει καθώς συρρικνώνεται, τήν άρχική του μορφή. Ό χρόνος όμως θα σταματήσει εδώ: (εικ. 6).

— Η θεωρία του «παλλόμενου σύμπαντος» μάς λέει ότι με μία καινούργια έκρηξη ένας νέος κύκλος θα Εαναρχήσει. Ένας καινούργιος ίσως κόσμος θα Εαναγεννηθεί. Ό χρόνος θα Εαναρχήσει τότε... (εικ. 7).

στερισμό BETELGEZE όπως ήταν πριν 257 χρόνια και τον αστερισμό του Βοώτη όπως ήταν πριν τόσα χρόνια που ακόμα και ή Γη δεν είχε δημιουργηθεί! Και ακόμα είναι δυνατό να βλέπουμε άλλα άστρα που δεν υπάρχουν γιατί έχουν έκραγει στο μεταξύ! Φυσικά ισχύει και τό αντίστροφο εδώ, αν υποθέσουμε τήν ύπαρξη λογικών όντων σ' ένα άστρο. Παράδειγμα: Οι υποθετικοί κάτοικοι του άστρου RIGEL θα βλέπουν τήν Γη μας όπως ήταν τόν Μεσαίωνα!

Η ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Σήμερα ή νεώτερη Φυσική δέχεται ότι ό χρόνος κινείται μόνο κατά μία φορά όπως προκύπτει από γενίκευση σχετικών παρατηρήσεων. Αυτό είναι: κάτι ανάλογο με τό ότι πάντα ή θερμότητα πάει από ένα

θερμό σώμα σ' ένα ψυχρό και ποτέ ανάποδα. Πώς μπορούμε όμως να καταλάβουμε αν σ' ένα σύστημα γεγονότων ο χρόνος κινείται προς το μέλλον ή αντίστροφα; Απλούστατα εδώ θα παρατηρήσουμε αν αυξάνεται ή αταξία (δηλ. τα τυχαία γεγονότα) του συστήματος. Τότε ο χρόνος πάει προς το μέλλον. Σε αντίθετη περίπτωση ο χρόνος κινείται προς το παρελθόν. Και στις δύο όμως περιπτώσεις όπως είπαμε δεν μπορεί να γίνει αντίστροφή του χρόνου.

Και να συνέβαινε αντίστροφή του χρόνου και πάλι: θα υπήρχε ή αμφιβολία αν είναι πραγματική ή όχι; Άλλωστε είδαμε παρατηρώντας τ' άστρα στα προηγούμενα, την συνύπαρξη παρελθόντος - παρόντος - μέλλοντος.

Είναι γεγονός ότι: το θέμα της αντίστροφης του χρόνου συνδέεται με τις πιο καινούργιες προεκτάσεις της επιστήμης και αποτελεί κέντρο θεωριών που όμως δεν μπορούμε να τις δεχτούμε χωρίς επιφύλαξη μια και είναι ακόμη στο στάδιο της θεωρητικής έρευνας σχεδόν. Άς δούμε με δύο λόγια αυτές τις θεωρίες.

ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΥΛΗ

Με βάση τις ταχύτητες των σωμάτων διακρίνουμε αυτά: στα βραδυόνια (ταχύτητα μικρότερη του φωτός), στα φωτόνια (ίση με το φως) και στα ταχυόνια (μεγαλύτερη του φωτός). Τα τελευταία είναι υποθετικά για τώρα τουλάχιστον και καθορίσαμε ότι ανήκουν στον κόσμο της αντιύλης. Τα βραδυόνια ανήκουν στον κόσμο της ύλης και κινούνται προς το μέλλον. Τα φωτόνια ανήκουν και στον κόσμο της ύλης και της αντιύλης. Τα ταχυόνια κινούνται προς το παρελθόν σύμφωνα με την διάρθρωση που διατυπώσαμε. Αυτά λοιπόν αποτελούν και το ενδιαφέρον μας. Δυστυχώς όμως είναι δύσκολο ν' απομονωθούν στον δικό μας κόσμο της ύλης σωματίδια της αντιύλης για αρκετό χρόνο. Σήμερα απομονώθηκε αντιύλη (ποζιτρόνια) για χρόνο 1) 100.000.000 του δευτερολέπτου! Αιτία το ότι η ύλη και αντιύλη εξουδετερώνονται και εκμηδενίζονται. Γι' αυτό και ένας υποθετικός γαλαξίας αντιύλης ποτέ δεν μπορεί να έρθει: σ' επαφή με τον δικό μας γιατί θα γινότανε μια τρομακτική έκρηξη εκμηδένισης. Πάν-

τως οι υποθετικοί κάτοικοι ενός αντιγαλαξία δεν θα καταλαβαίνουν ότι σ' αυτούς ο χρόνος κινείται ανάποδα.

Η κατεύθυνση του χρόνου είναι: τόσο σχετική όσο το «πάνω» και το «κάτω» στο διάστημα.

Επιφυλάξεις έχουμε επίσης και για την άποψη του Αϊνστάιν (γενική θεωρία της σχετικότητας) σχετικά με την καμπυλότητα του σύμπαντος. Δηλαδή εδώ θα πρέπει να δεχτούμε ότι και η συντεταγμένη του χρόνου (όπως και οι συντεταγμένες του χώρου: μήκος, πλάτος, ύψος) είναι καμπύλη όποτε υπάρχει ή δυνατότητα ν' αγγίζει κανείς το παρελθόν. Αυτό όμως είναι καθαρά θεωρητικό χωρίς καμιά δυνατότητα άμεσης εφαρμογής τεχνολογικά.

ΠΡΟΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Άπ' την εποχή των προφητών υπήρχε ή υποψία ότι ο άνθρωπος δεν εξαντλεί τις δυνατότητές του με τις πέντε αισθήσεις του. Ίδιαίτερος στόχος ήταν το σπάσιμο του φράγματος ανάμεσα στο παρόν και στο μέλλον.

Πέρα απ' αυτό όμως τίποτε συγκεκριμένο. Βέβαια ή επιστήμη μπορούσε να προβλέπει με υπολογισμούς γεγονότα (π.χ. μια έκλειψη) αλλά το θέμα αντιμετωπίστηκε και έξω απ' αυτήν με αποτελέσματα πάντα μια δικαιολογημένη δυσπιστία. Ένα παράδειγμα: Η πρόβλεψη ενός δυστυχήματος λογικά θα μπορούσε να το αποτρέψει. Τότε όμως δεν θα μπορούσε να θγει αληθινή ή πρόβλεψη ότι θα γίνει δυστύχημα!

Δικαιολογημένη λοιπόν πάντα ή αμφισβήτηση στην φιλοσοφία που αναπτύσσεται αιώνες τώρα για πρόγνωση του μέλλοντος. Άπ' την εποχή των αρχαίων Αιγυπτίων Ιερέων που διέσωσαν την τράπουλα «Ταρό» («προβλέπει» με τα 22 χαρτιά της το μέλλον 22 αιώνων ως τον 21ο αιώνα) και την εποχή του Νοστράδαμου («προβλέπει» από 1500-3500 μ. Χ.) μέχρι σήμερα πολλές «Κασάνδρες» είπαν πολλά άσφαη που να μὴν επιδέχονται σοβαρή συζήτηση. Για σήμερα βέβαια δεχόμαστε την «μελλοντολογία» σαν επιστήμη με λογικούς υπολογισμούς. Όπωςδήποτε όμως ή σημερινή μελλοντολογία αποδίδει μόνο στην κατασκευή σεναρίων για μια συγκεκριμένη συνήθως οικονομικού προγραμματισμού χρή-

ση και με σχετικές πιθανότητες επαλήθευσης.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Η έννοια του χρόνου δημιουργείται όπως είπαμε από την ύπαρξη μιας μεταβολής. Το τέλος του χρόνου επομένως θα συμπίσει με το τέλος των μεταβολών σ' όλο το σύμπαν

Τότε, αφού καμιά μεταβολή δεν θα γίνεται, δεν θα μπορεί να μετρηθεί και χρόνος. Επιστημονικά λοιπόν αυτό το τέλος υπολογίζεται μετά από 10²² χρόνια! Γεννάται όμως το ερώτημα αν θα μπορούσε να συμβεί κάτι στο μεταξύ που ν' αλλοιώσει αυτήν την «απασιόδοξη» πορεία μηδενισμού κάθε μεταβολής. Μόνο σε μια περίπτωση θα μπορούσε να γίνει αυτή λοιπόν ή αλλοίωση: αν δεχτούμε την θεωρία ότι το σύμπαν συστέλλεται και διαστέλλεται χωρίς ποτέ να φτάνει στην κατάσταση της μηδενικής μεταβολής. Όμως οι ενδείξεις για κάτι τέτοιο είναι ισχνές για σήμερα τουλάχιστον... Τότε σίγουρα ισχύει ή άλλη άποψη ότι ο χρόνος κάποτε θα τελειώσει; Η θεωρία των πιθανοτήτων εδώ μας λέει όχι. Συγκεκριμένα μετά από χρόνια ασύλληπτης διάρκειας από τότε που θα νεκρώσει το σύμπαν, κάπου θ' αρχίσει μια μικρή μεταβολή που θα κάνει το χρόνο να ξαναρχίσει! Τότε ίσως πάλι: σε μια «ανάπλαση» του σύμπαντος ξαναγεννηθούν κάπου λογικά πλάσματα που να μπορούν να σκέφτονται τόσο παράξενα όσο ο άνθρωπος...

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Στα προηγούμενα είδαμε ότι το θέμα χρόνος είναι τόσο πολυσύνθετο όσο και καθόλου απλό. Σκοπός ήταν να επιστημονούμε μέχρι πιο σημείο ή επιστήμη αγγίξει αυτό το θέμα και ακόμα ποιές απόψεις άρχισαν να διαμορφώνονται τελευταία.

Όπωςδήποτε τα ερωτηματικά παρέμειναν πολλά.

Εδώ ίσως το μέλλον να είναι αποκαλυπτικό για τις επόμενες γενεές πάνω στο μεγάλο αυτό μυστήριο της δημιουργίας.

Ἡμερολόγιο τῶν κυριότερων γεγονότων τῆς ἐπανάστασης τῶν Ναουσαίων τὸ 1822

Δ'

Συνέχεια ἀπὸ τὸ 8ο τεύχος

16. Ἐπιχειρήσεις στὴν περίοδο τοῦ Πάσχα

Οἱ Ναουσαῖοι γιορτάζουν τὸ Πάσχα καὶ ψέλλουν τὸ «Χριστὸς Ἄνεστη» μὲ ποικίλα αἰσθήματα γιὰ τὴν πορεία τῆς ἐπανάστασης.

Οἱ πολιορκούμενοι Ναουσαῖοι ἔρχονται σὲ συνεννόηση μὲ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ἐπανάστασης Γεροκαράτασιο καὶ Γάτισο πὸν βρίσκονται στὸν Ἅγιο Θεολόγο καὶ Κουκούλι γιὰ μιὰ συνδυασμένη ἐπίθεση ἐναντίον τῶν Τούρκων.

Τὸ ἀπόγευμα μετὰ τὴν δευτέρη «λεγόμενη ἀνάσταση» διενεργεῖται συνδυασμένη ἐπίθεση. Ὁ Γάτισος ἐπιτίθεται ἐναντίον τῶν Τούρκων στὴν περιοχὴ Ἄλωνια καὶ ὁ Γεροκαράτασιος στὴν περιοχὴ Μοναχὸς Πλάτανος.

17. Νυκτερινὴ ἐπίθεση στὰ Ἄλωνια

Τουρκικὸ τμήμα στρατοῦ κινεῖται νύχτα μὲ προορισμὸ τὴν πύλη τῶν Ἄλωνιῶν καὶ τὴν κρυφὴ πύλη τῆς Μάνδρας, ἐλπίζοντας νὰ τίς βροῦν ἀφρούρητες ἢ πλημμελῶς φορυρούμενες. Οἱ Τούρκοι κινοῦνται μὲ κάθε δυνατὴ προσοχή, γιὰ νὰ μὴ γίνουν ἀντιληπτοὶ ἀπὸ τίς Ἑλληνικὲς σκοπιές.

Κάποιος ὀπλίτης τοῦ ἀποσπάσματος τοῦ Διαμαντῆ Ὀλυμπίου πὸν βρίσκεται στὸ περίπτερο τοῦ Πύργου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀκούει τὴν νύχτα περίεργο ὑπόκωφο θόρυβο. Ὁ ὀπλίτης ξυπνᾷ τὸν Καραμητρώ, ὁ ὁποῖος διακρίνεται γιὰ τὴν ὀξυτάτη ἀκοὴ καὶ ὄραση. Ὁ Καραμητρώς ἀφουγκράζεται καὶ διαπιστώνει περὶ τίνος πρόκειται. Πηγαίνει στὸ Ἡγουμενεῖο καὶ χωρὶς χροντριβὴ ξυπνᾷ τὸν Γιαννάκη Καρατάσιο καὶ τὸν Διαμαντῆ Ὀλύμπιο.

Οἱ Τούρκοι πλησιάζουν τίς πύλες Ἄλωνιῶν καὶ Μάνδρας ἀλλὰ οἱ Ἕλληνες δὲν αἰφνιδιάζον-

ται. Οἱ Γ. Καρατάσιος καὶ Διαμαντῆς πίνουν τίς ἐπίκαιρες θέσεις στὶς πύλες τῶν Ἄλωνιῶν

Τοῦ Ὁδ. Ντινόπουλου Γεωπόνου

καὶ Μάνδρας καὶ ἀναμένουν τὴν τυορκικὴ ἐπίθεση. Οἱ διαδοχικὲς ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων ἀποτυχαίνουν. Ὅσοι Τούρκοι ἀναρχήθηκαν στὸ τεῖχος σκοτώνονται ἢ τρέπονται σὲ φυγὴ.

18. Οἱ Τούρκοι μπαίνουν στὴν Νάουσα ἀπὸ τὴν πύλη τοῦ Ἁγίου Γεωργίου

17-4-1822 (νέο ἡμερολόγιο). Ὁ Διαμαντῆς ἀργὰ τὴν νύχτα ἐπιθεωρεῖ τὴν φρουρὰ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὴν πύλη τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τὸ τμήμα τοῦ τεῖχους πὸν ὑπέστη ζημιὰς ἀπὸ τοὺς βομβαρδισμοὺς τῶν προηγουμένων ἡμερῶν.

Τὰ μεσάνυχτα τέσσαρες ὀπλίτες ἐπισκέπτονται τὸ περίπτερο πὸν βρίσκεται μετὰ τῆς πύλης καὶ τοῦ Πύργου Ἁγίου Γεωργίου. Κανεὶς δὲν ὑποψιάζεται τίποτε τὸ σοβαρὸ. Στὸ περίπτερο διανυκτερεύουν περίπου 60 ὀπλίτες ἄνδρες τῆς φρουρᾶς. Οἱ 4 ὀπλίτες πὸν ἔφθασαν ἐκεῖνη τὴν στιγμὴ, δὲν προκαλοῦν καμιά ὑποψία, γιατί ἦσαν γνωστοὶ στὴν φρουρὰ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἦσαν πρόσωπα πὸν εἶχαν φυλάξει σκοπιὰ καὶ ἄλλες φορὲς κατὰ τὴ διάρκειά τῆς πολιορκίας τῆς πόλης.

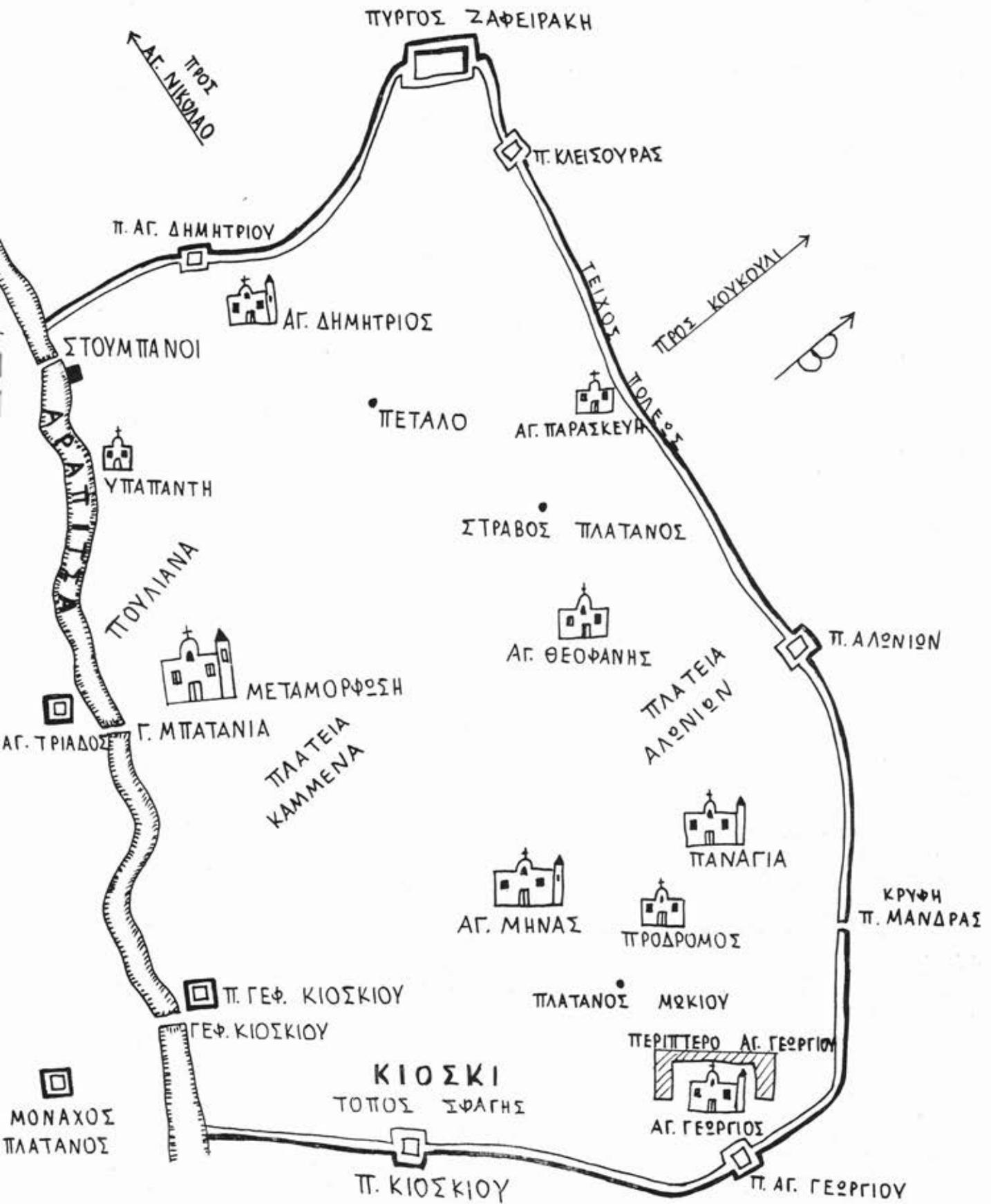
Ἀργὰ τὰ μεσάνυχτα οἱ τέσσαρες ὀπλίτες βάσει σχεδίου καὶ ὕστερα ἀπὸ συνεννόηση μὲ τὸν Μάμαντη φροντίζουν καὶ ἀνοίγουν τὴν πύλη τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ὁ Μάμαντης πὸν βρίσκεται στὸ Τουρκικὸ στρατόπεδο, ἐνημερώνεται πρῶτος γιὰ τὴν προδοτικὴ ἐνέργεια τῶν τεσσάρων. Ὁ Μάμαντης εἰδοποιεῖ τὸν Κεχαγιά βέη ὅτι ἡ πύλη τοῦ Ἁγίου Γεωργίου εἶναι ἀνοικτὴ.

18-4-1822 (νέο ἡμερολόγιο)

ΠΡΟΣ
ΑΓ. ΘΕΟΛΟΓ

Σκαρίφημα πόλεως Ναούσης κατὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1822. Σημειώνεται ἐνδεικτικὰ ἡ περιμετρικὴ ὁχύρωση τῆς πόλεως μὲ τοὺς 9 πύργους τῆς, τῆς Ἑλένης Μήτσιαλα.

5 ώρα τὸ πρωί. Οἱ πρῶτες τουρκικὲς δυνάμεις μπαίνουν ἀπὸ τὴν πύλη τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἡ φρουρὰ τοῦ περιπέτου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου αἰφνιδιάζεται καὶ ἀποδεκατίζεται. Οἱ κατακτητὲς καίνε σπίτια καὶ σφάζουν κάθε συλλαμβανόμενο πολίτη. Οἱ κάτοικοι ἀμύνονται σκληρὰ ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι.

19. Μάχες στὸν Ἅγιο Γεώργιο

Ὁ Διαμαντῆς κάνει τὸ πᾶν γιὰ νὰ ἐμποδίσει τὴν εἴσοδο τῶν Τούρκων. Προσωρινὰ κατορθώνει καὶ κλείνει γιὰ λίγο τὴν θύρα τῆς περιοχῆς τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ὁ Διαμαντῆς πολεμᾷ ἀπὸ τὸν πύργο τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐπιτίθεται ἐναντίον τῶν Τούρκων, διασπᾷ τὸν τουρκικὸ κλοιὸ καὶ πολεμῶντας φθάνει στὸν Μητροπολιτικὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Οἱ Τούρκοι συνεχίζουν τὸ καταστρεπτικὸ ἔργο. Τὸν τουρκικὸ στρατὸ ἀκολουθοῦν ἄτακτα στίφη καὶ διάφοροι πλατοικολόγοι οἱ ὁποῖοι ὀρμοῦν στὰ σπίτια γιὰ λεηλασία καὶ πλιάτσικο.

Οἱ Ἕλληνες μάχονται ἥρωικῶς καὶ ὑποχωροῦν πρὸς τὰ ὑψώματα, μὲ κατεύθυνση τὸν Πύργο τοῦ Ζαφειράκη καὶ τὸν Ἅγιο Νικόλαο. Οἱ Τούρκοι διαδοχικὰ καταλαμβάνουν ὄλες τῆς συνοικίας.

Πολλὰ γυναικόπαιδα, ποὺ αἰφνιδιάσθηκαν ἀπὸ τὴν εἰσβολὴ τῶν Τούρκων δὲν προλαβαίνουν νὰ φύγουν στὰ βουνὰ καὶ ἐγκλωβίζονται μέσα στὴν πόλη.

Οἱ Τούρκοι μπαίνουν στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ὅπου γινόταν λειτουργία ἀπὸ τὸν Παπαγιάννη. Διεξάγεται φονικὴ μάχη. Ὑστερα ἀπὸ γενναῖα ἀντίσταση σκοτώνονται 30 ὄπλιτες καὶ 4 ἱερεῖς.

Οἱ ἀδελφοὶ Σιουγκαράοι μὲ 85 ὄπλιτες (ἀπὸ τὸ Περισῶρι, Δραζίλοβο, Τέχοβο κ.λ.π.) ποὺ φρουροῦσαν τὴν πύλη τοῦ Κιοσκιοῦ ἔρχονται σὲ βοήθεια τῶν μαχομένων Ἑλλήνων, κοντὰ στὴ πύλη τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Διεξάγεται φονικὴ μάχη. Οἱ περισσότεροι πέφτουν ἥρωικῶς μαχόμενοι. Οἱ Σιουγκαράοι συμπύσσονται καὶ ἐν συνεχείᾳ κατευθύνονται πρὸς τὸν Ἅγιο Δημήτριο.

20. Μάχες στὸν Ἅγιο Δημήτριο

Κοντὰ στὴν βρύση Πέταλο μάχονται 15—20 Ναουσαῖοι. Μαζί τους βρίσκεται καὶ τὸ παιδί τοῦ Γεροκαράτσοιου, ὁ Κωτούλας. Οἱ Ναουσαῖοι πολεμοῦν ἐναντίον εἰκοσαπλασίων Τούρκων. Στὸ πεδίο τῆς μάχης φθάνουν οἱ Σιουγκαράοι, οἱ ὁποῖοι πολεμοῦν παληκαρίσια. Διασποῦν τὸν Τουρκικὸ κλοιὸ καὶ παίρνουν μαζί τους τὸν Κωτούλα.

Ὁ Τόμης Καράτσοιος φυλάγει τὶς θέσεις κοντὰ στὸν Ἅγιο Νικόλαο καὶ διευκολύνει τὴν φυγὴ τῶν Ναουσαίων.

Στὴν μικρὴ πλατεία τῆς κρίνης τοῦ Ἁγίου Δημητρίου διεξάγεται φονικὴ μάχη. Στὴν μάχη αὐτὴ συμμετέχουν 3 ἱερεῖς ὁ πρωτοοἰγγελοσ Παπαγρηγόρης, ἀρκετοὶ Ναουσαῖοι καὶ πολλοὶ πολεμιστὲς προερχόμενοι ἀπὸ τὰ ὄρενα χωριά τῆς περιοχῆς (Δραζίλοβιτες, Τεχοβίτες κ.λ.π.). Ἐπικεφαλῆς τῶν Τουρκικῶν δυνάμεων εἶναι ὁ Ἄλῆ βέης ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη. Ἡ μάχη γενικεύεται. Νέες Τουρκικὲς δυνάμεις καταφθάνουν στὸ πεδίο τῆς μάχης. Σὲ βοήθεια τῶν ἀμυνομένων Ἑλλήνων τρέχουν οἱ Σιουγκαράοι μὲ τὰ τμήματά τους, οἱ ὁποῖοι πολεμοῦν μὲ αὐταπάρνηση καὶ τόλμη, δίδοντας κουράγιο στοὺς ἀμυνομένους πολεμιστὲς. Μετὰ ἀπὸ λίγη ὥρα, στὸ κῶρο τῆς μάχης φθάνει ὁ Διαμαντῆς Ὀλύμπιος ὁ ὁποῖος ἀνακουφίζει τὰ μαχόμενα Ἑλληνικὰ τμήματα.

Ὁ Δημ. Σιούγγαρης μὲ 15 ὀπαδοὺς πλησιάζει τὸν Ἄλῆ βέη καὶ ἀπὸ κοντινὴ ἀπόσταση πυροβολεῖ εὔστοχα καὶ σκοτώνει ὄν βέη.

Ὁ Λάζος Ραμαντάνης ποὺ βρισκόταν στὸν Πύργο τῆς γέφυρας τοῦ Κιοσκιοῦ, διαλύει τὴν φρουρὰ καὶ διατάζει τοὺς ὄπλιτες νὰ μεταβοῦν στὰ σπίτια τους καὶ νὰ σώσουν ὅτι μποροῦν νὰ σώσουν. Ὁ ἴδιος συνοδευόμενος ἀπὸ 25 παληκάρια πηγαίνει στὸ σπίτι του παραλαμβάνει τὴν οἰκογένειά του καὶ ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς φθάνει στὸν Ἅγιο Δημήτριο.

Κατὰ τὴν ὥρα τῆς εἰσβολῆς οἱ οἰκογένειες τοῦ Ζαφειράκη καὶ Καράτσοιου βρισκόταν στὸν Ἅγιο Δημήτριο. Ὁ Ζαφειράκης συ-

γκεντρώνει ἀρκετὲς δυνάμεις καὶ κατευθύνεται πρὸς τὴν Μητρόπολη. Κατόπιν προχωρεῖ πρὸς τὴν «Πλατεία Καμένα» ὅπου βρίσκει πολλὲς οἰογένειες νὰ φεύγουν πρὸς τὰ βουνὰ. Προχωρώντας, πρὸ κάτω ὁ Ζαφειράκης συναντᾷ τουρκικὴ δύναμη ἀπὸ 200 ἄνδρες ποὺ ἀσχολοῦνταν μὲ τὴν λεηλασία καὶ τὸ πλιάτσικο τῶν σπιτιῶν. Οἱ Τούρκοι αἰφνιδιάζονται ἀπὸ τὴν ἐπίθεση τοῦ Ζαφειράκη, διασκορπίζονται καὶ παίρνουν τὸν δρόμο πρὸς τὰ Καμένα. Ἐκεῖ τοὺς περμάνει ὁ Δ. Μιουρλῆς. Οἱ Τούρκοι παθαίνουν πανωλεθρία.

Τὸ σπίτι τοῦ Ζαφειράκη ἐλκύει ἰδιαίτερα τὴν προσοχὴ τῶν Τούρκων εἰσβολέων. Οἱ πρῶτοι Τούρκοι στρατιῶτες κατευθύνονται πρὸς τὸ μέγαρο τοῦ Ζαφειράκη, προκειμένου νὰ ἀρπάξουν τοὺς θησαυροὺς καὶ τὰ πολύτιμα ἀντικείμενα. Πάνω ἀπὸ 1000 Τούρκοι συγκεντρώθηκαν στὶς δύο πλευρὲς τοῦ μεγάρου. Οἱ λίγοι φρουροὶ μὲ τὸν Κούντο ἀμύνονται ἥρωικῶς καὶ δὲν ἐπιτρέπουν τοὺς Τούρκους νὰ πλησιάσουν. Πολλοὶ Τούρκοι πέφτουν νεκροί.

Λυσσαλέες μάχες διεξάγονται καὶ στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καὶ στὴν Μητρόπολη. Ὁ Τούρκος ὑποστράτηγος Ταῆρ βέης ἀμέριμνος προχωρεῖ καβάλα στὸ ἄλογο πρὸς τὴν Μητρόπολη. Ὁ Κώστας Κωστούλας, καὶ ὁ Γεώργιος Φασούλας παρακολουθοῦν τὴν κίνησή τοῦ Ταῆρ βέη ἀπὸ κοντὰ. Τὸν πυροβολοῦν καὶ ὁ Ταῆρ πέφτει νεκρὸς. Ἡ μάχη γενικεύεται. Οἱ ἀπώλειες τῶν μαχομένων εἶναι σοβαρές. Σκοτώνονται ἐπίσης καὶ οἱ Κ. Κωστούλας καὶ Γ. Φασούλας. Ὁ δρόμος ἀπὸ τὴν πύλη τῆς Ὑπαπαντῆς μέχρι τὴν μεσημβρινὴ πύλη τῆς Μητροπόλεως καλύπτεται ἀπὸ νεκρούς. Σὲ πολλὰ σημεῖα τοῦ δρόμου τὰ πτώματα σχηματίζουν ὄδοφράγματα.

Ὁ Ζῶτος μάχεται ἥρωικὰ καὶ τραυματίζεται βαρεῖα. Κινδυνεύει νὰ αἰχμαλωτισθεῖ, στὸ σπίτι ὅπου ἀμύνεται. Βάζει φωτειὰ στὸ βαρέλι ποὺ περιέχει πυρίτιδα καὶ ἀνατινάζονται στὸν ἀέρα μαζί μὲ τοὺς Τούρκους ποὺ εἶχαν περικυκλώσει τὸ σπίτι.

Οἱ ὄπλαρχηγοὶ ποὺ βρισκόταν
Συνέχεια στὴν σελίδα 37

«Ἡ δέση τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν στὰ κοινωνικοοικονομικά προβλήματα καὶ δεσμούς τῆς ἐποχῆς των»

Τὸ ἔτος 1100 ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, θεοπίσθηκε ἡ γιορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Στὴ μνήμη τους ποὺ τιμοῦν ἀπὸ κοινῶν ἢ ἐκκλησία καὶ ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία (30 Ἰανουαρίου), γιὰ τὴν ἀνεκτίμητη προσφορὰ τους στὰ γράμματα καὶ τὴν ἐξάπλωση τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας, θ' ἀφιερῶσουμε τὴν ἐρευνά μας βασισμένη σὲ κείμενα δικὰ τους (κυρίως ὁμιλίες) καὶ ἄλλα στοιχεῖα ἱστορικοκοινωνικοοικονομικά.

Τὸν βίο τους, τὰ ἔργα τους καὶ γενικὰ ὅτι ἀφορᾷ τὴν προσωπικότητά τους, δὲν θὰ τὰ θίξουμε ἀφοῦ εἶναι πράγματα γνωστὰ σ' ὅλους. Ἀπλῶς θὰ κάνουμε μίαν ἀνασκόπηση τῆς κοινωνικῆς καὶ οικονομικῆς πολιτικῆς τῆς ἐποχῆς των καὶ θὰ δοῦμε τὴ θέση ποὺ ἔλαβαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι αὐτῆς.

Οἰκονομολόγοι δὲν ὑπῆρξαν καὶ γι' αὐτὸ οἱ λύσεις ποὺ πρότειναν σὲ καθαρῶς οἰκονομικά θέματα, χαρακτηρίζονται κυρίως ἰσὺ συναισθηματισμῶ ἢ παράγοντες ἄσχετους μὲ τὴν οἰκονομικὴ ἐπιστήμη.

Ἡ κοινωνία μέσα στὴν ὁποία ἔδρασαν καὶ μεγαλοῦργησαν οἱ τρεῖς Ἱεράρχες (4ος μ.Χ. αἰώνας), ἀντιμετώπιζε καθημερινὰ τὰ ἑξῆς σοβαρὰ προβλήματα:

Κατ' ἀρχὴν χαρακτηριστικὸ τῆς Βυζαντινῆς οἰκονομίας ἦταν ὁ παρεμβατισμὸς δηλ. ἡ ρύθμιση τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος τοῦ λαοῦ γινόταν ἐκ μέρους τοῦ κράτους¹. Ἡ ἰδιοκτησία τῆς γῆς ἦταν συγκεντρωμένη στὰ χέρια τῶν γαιοκτημόνων μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐγκαταλείπουν οἱ ἐλεύθεροι καλλιεργητὲς τὴν ὑπαίθρο καὶ νὰ

καταφεύγουν πρὸς ἀναζήτησιν ἐργασίας σ' ἄλλες πόλεις: Κωνσταντινούπολη Θεσσαλονίκη, Βέροια, Ἀντιόχεια, Καισάρεια, Ἔφεσο κλπ. Ἔτσι δημιουργήθηκε κοινωνικὴ ἀνισορροπία διότι οἱ συγκεντρωθέντες γεωργοὶ στὶς πόλεις δὲν γνῶρίζαν νὰ ἐργα-

τὴν ἄσκηση τῆς πολιτικῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως, τὴν πολιτικὴ τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως κ. λ.π.). Συγκεκριμένα ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος σὲ μίαν ὁμιλία του (ΠΕ 58, 762) ἀναφέρει ὅτι «οἱ ἐπίσκοποι πρέπει νὰ μεριμνοῦν γιὰ τὴν διατροφή τῶν πενήτων καὶ νὰ ἀσκοῦν τὴν κοινωνικὴ προστασία ἐν γένει». Ἔτσι μὲ τὰ κηρύγματά του ἀρχίζει, ἡ δωρεάν, διανομὴ ἄρτου στοὺς πτωχοὺς, πρόκειται γιὰ ἐνέργεια στὴν ὁποία βρισκόμαστε, τὰ σπέρματα τῆς ἐπιδοτήσεως τῆς ἀνεργίας, σήμερα.

Κατὰ δεύτερο λόγο ἐπικρατοῦσε σοβαρὴ οἰκονομικὴ κρίση, σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς οἰκονομίας (γεωργία, βιοτεχνία, ἐμπόριο). Ἡ ἀστάθεια τοῦ νομίσματος (υποτίμηση, ἀνατίμηση) ἐνεθάρρυνε τὸν ἀντιπραγματισμὸ (ἀγοραπωλησιές δὲν γίνονται μὲ νόμισμα ἀλλὰ μὲ εἶδος) καὶ αὐτὸ μείωνε τὴν σημασίαν τοῦ χρηματός στὴν οἰκονομία. Αἰτία ὄλων αὐτῶν, ἦταν, κατὰ τὸν ἱστορικὸ Παπασηγόπουλο, κυρίως ἡ πολιτικὴ ἀκαταστασία, οἱ θεομηνίες (σεισμοὶ) οἱ πολεμικὲς περιπέτειες (βαρβαρικὲς ἐπιδρομὲς) καὶ οἱ συνεχεῖς μεταβολὲς θρησκευτικῶν καθεστώτων (εἰδωλολατρεία, Χριστιανισμὸς, ἀρειανισμὸς).

Κατὰ τρίτο λόγο τὸ κράτος διέθετε τὰ ἑσοδὰ του καταναλωτικῶς καὶ ὄχι παραγωγικῶς δηλ. τὸ διέθετε κυρίως γιὰ κάλυψη ἀναγκῶν πολυτελείας (συντήρηση εὐνοῦ-

Τοῦ Κ. Κουτσιοπούλου

ὑπαλλήλου ΟΑΕΔ Ναούσης
Πτυχιούχου Σχολῆς Νομικῶν
καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν

σθοῦν στὶς βιοτεχνίες καὶ τὰ ἐργαστήρια καὶ προκαλοῦσαν ὄξυν κοινωνικὸ πρόβλημα, τὴν ἀνεργείαν².

Ἐκτὸς αὐτῶν καὶ ἡ ἐπιβολὴ μέτρων πρὸς ἐξασφάλισιν ἐσοδῶν τοῦ κράτους (φορολογία) γινόταν κατὰ τρόπο ποὺ ἀπέβαινε σὲ βάρος τῶν ἀσθενεστέρων, οικονομικῶς, κοινωνικῶν τάξεων (παρατηροῦνταν μίαν ἄνισον κατανομὴν τοῦ εἰσοδήματος), μὲ ἀποτέλεσμα τὴν πτώχεια, τὴν ἐλαπτεία, τὴν πορνείαν, ἐγκληματικότητα, τὴν ἀνάγκην πωλήσεως τῶν τέκνων τῶν πτωχῶν κλπ.

Ἡ μὴ ὑπαρξὴ ὀργανωμένης κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ ἡ ἔλλειψη οἰκονομικῶν γνώσεων, ὤθεισε τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας νὰ προτείνουν ὡς λύση τὴν ἄσκησην φιλανθρωπίας, (σήμερα θὰ λαμβάνονταν ἄλλα μέτρα μὲ

χων, γελοιοποιῶν, ὑπηρετῶν, παλακίδων κλπ.).

Ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε ὀργανωμένη κοινωνικὴ πολιτικὴ, οἱ τρεῖς Ἱεράρχες σεβάσθησαν τὴν ἐπικρατοῦσα κοινωνικο-οικονομικὴ κατάστασις καὶ ἐπεχείρησαν νὰ τὴν βελτιώσουν μὲ μέτρα πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς ἠθικῆς καὶ κυρίως μὲ τὴν φιλανθρωπίαν (ἐλεηροσύνη) ποὺ ἔχει ὡς φορέα τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀσκεῖται διὰ τῶν μοναστηρίων ἢ ἰδρυμάτων τὰ ὁποῖα συνιστῶνται πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτό: ὄρφανοτροφεῖα, γηροκομεῖα, πτωχοκομεῖα, νοσοκομεῖα λωβοκομεῖα (νοσηλεύονται λεπροί), παρθενῶνες (γιὰ τὴν περίθαλψιν ἀγάμων ἐνηλίκων θυγατέρων πτωχῶν οικογενειῶν) καὶ τέλος οἱ μετάνοιες (ἰδρύματα στὰ ὁποῖα περισυλλέγονταν καὶ συντηροῦνταν πρώην ἄσεμνες γυναῖκες, ποὺ εἶχαν μετανοήσει γιὰ τὴν ἔκλυτη ζωὴ τους). Οἱ τρεῖς Ἱεράρχες πίστευαν ὅτι μὲ τὴν στάσιν τους θὰ βοηθήσουν στὴν ἐκβάθρων μεταβολὴ τοῦ κατεστημένου, παρασύροντας καὶ ἄλλους μιμητές.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴ θέσιν ποὺ ἔλαβαν οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας σὲ διαφόρους θεσμοὺς τῆς ἐποχῆς των, ἔχω νὰ τονίσω τὰ ἑξῆς:

Καὶ πρώτα - πρώτα ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος τάσσεται ἐναντίον τοῦ θεσμοῦ τῆς προίκας. Αὐτὸς συνιστᾷ: «οὐδεὶς ν' ἀναμένῃ νὰ πλουτίσῃ ἀπ' τὴν γυναῖκα του, διότι ὁ τοιοῦτος πλοῦτος εἶναι αἰσχρὸς καὶ ἐπονείδιστος». Καὶ ἀπαντώντας στὸ ἐρώτημα ποῖος εἶναι αὐτὸς ποὺ ὅταν πρόκειται νὰ παντρευτεῖ ἐξετάζει τὴν ἀνα-

τροφή τῆς κόρης λέγει: «οὐδεὶς ἀλλὰ μόνον ἐρωτᾷ γιὰ τὰ χρήματα καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰ ποσὰ τῆς ποικίλης περιουσίας ὡς νὰ πρόκειται ν' ἀγοράσῃ τι ἢ νὰ λάμῃ συνήθη τινὰ συναλλαγῆς»³. Σήμερα μὲ τὴν ἐξίσωσιν τῶν ἰσῶ φύλων καὶ μὲ τὸν ἐκσυγχρονισμὸ τοῦ Οἰκογενειακοῦ Δικαίου (σχέδιο νόμου γιὰ τὴν κατάργησιν τῆς προίκας), βρίσκουμε πόσο προοδευτικὲς ἦταν γιὰ τὴν ἐποχὴ του οἱ κρίσεις του.

Τώρα ὅσον ἀφορᾷ τὸν θεσμὸ τῆς ἰδιοκτησίας, οἱ τρεῖς Ἱεράρχες διετύπωσαν ἀπόψεις ὀρθῆς καὶ προοδευτικῆς (ἔχοντας ὑπόψιν τους τὴ συγκεντρωσὴ τῆς γῆς στὰ χέρια τῶν γαιοκτημόνων). Συγκεκριμένα τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας εἶναι τὸ δικαίωμα κάθε προσώπου νὰ διαθέτῃ καὶ νὰ χρησιμοποιεῖ κάθε τι ποὺ τὸ νῆκει κατὰ τὴ θέλησίν του καὶ ν' ἀποκλείει ὅλα τὰ λοιπὰ πρόσωπα⁴. Τὴ Ρωμαϊκὴ ἐποχὴ ἀναγνωρίζονταν ὄχι μόνον τὸ δικαίωμα χρήσεως ἀλλὰ καὶ καταχρήσεως τῆς περιουσίας (ἰδιοκτησίας). Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀναγνωρίζουν τὴν ἰδιοκτησίαν ὡς «Δῶρον Θεοῦ» καὶ γι' αὐτὸ ὑποστηρίζουν τὴν ἰσχύουσα καὶ σήμερον ἔτι βᾶσει τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος ἔχει δικαίωμα χρήσεως ὄχι ὅμως καὶ καταχρήσεως.

Ἄκόμα τάσσονται ὑπὲρ τῆς πατάξεως τῆς πλεονεξίας, ἡ ὁποία ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἠθικὴ ἄποψιν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ εἶναι κατακριτέα γιατί μπορεῖ ν' ἀποβεῖ δυσμενὴς γιὰ τὴν οἰκονομίαν ὅσο καὶ ἡ ὑπερβολικὴ λιτότητα⁵. Διότι μόνον ἂν παταχθεῖ ἡ πλεονεξία

θὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ φιλανθρωπία ἀπὸ τὴν ὁποία ἀναμένεται μείωσις τῶν κοινωνικῶν ἀδικιῶν, λόγῳ τῆς ἀνίσου κατανομῆς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Δίκαια ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος λέγει στὴν ὁμιλία Β' πρὸς Φιλιππησίους: «οὐκ ἔστιν πένης ὁ μηδὲν ἔχων, ἀλλ' ὁ πολλῶν ἐπιθυμῶν...» ἀλλὰ καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος μᾶς λέγει στὴν ὁμιλία πρὸς τοὺς «πλουτοῦντας»: «Πένης ἔστιν ὁ τῶν πολλῶν ἐνδεῆς, πολλῶν δὲ ἡμᾶς ποιεῖ ἐνδεεῖς τὸ ἀκόρεστο τῆς ἐπιθυμίας». Καὶ οἱ τρεῖς ἔδωσαν τὴς περιουσίας τους στοὺς πτωχοὺς πιστεύοντας ὅτι ἔτσι θὰ βοηθοῦσαν τοὺς συνανθρώπους τους, ἀλλὰ καὶ τὸ κράτος στὴν ἄσκησιν κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ πιστεύοντας ὅτι θὰ γίνονταν παραδείγματα πρὸς μίμησιν.

Τελειώνοντας θὰ ἠθελα νὰ προσθέσω τὴ συμβολὴ τους στὴν ἀνάπτυξιν τῶν γραμμάτων (ἔγραψαν ὑπέροχους λόγους, ἀφοῦ σπούδασαν ρητορικὴ, φιλοσοφία κ.λπ.) καὶ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς καὶ στὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομικῆς σκέψεως καὶ δι' αὐτῆς τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Δ. Δελιβάνη, Θεωρητικὴ Πολιτικὴ Οἰκονομία.
2. Λ. Πάτρας, Κοινωνικὴ Πολιτικὴ.
3. Παπαρηγόπουλος, Ἱστορία Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.
4. Δ. Μπαλάνου, Πατρολογία σ. 97.
5. Δ. Δελιβάνη, Θεωρητικὴ Πολιτικὴ Οἰκονομία.
6. Μ. Νεγρεπόντη - Δελιβάνη, «Οἰκονομικὴ σκέψιν».

Τότι: "Ε! μαρι μάνα, πάλι φασούλια καρκαρίζουν πίσ' του τζιάκι; Άμάν δά μή φυτρώσουν στού στουμάχι. Κι' αύτή ή άρμιά κάθι μέρα μάς θέρισειν τ' άντηρα.

"Ε! πιδί μου τρανή σαρακουστή, άνάγκη πάσα νά νιστέψουμι, τί δά κάμεις είνι γιά γειά. Κάμει γκαϊρέτι. Ταχιά Βαϊός δά φάμι ψάρι. γκριβάδι γιαχνί κι καναν τσιουρβάν. Δέ γλέπεις π' άχίρησαν νάρχουντει κι οί λαζαρίνεις!

Λαζαρίνα, λαζάρκό,
ϊγκρα, ιγκρα ντέ βουϊκό...
κι τά μικρά, τά πιντιγιά σιακάτου στά χουργιά,
δά βγούν μι τά καλάτχια τους σήμηρα γιά νά μάσουν αύγά.

Πούσε Λάζαρε, πούνε ή φωνή σου
πούσε και σοί γύριβειν ή μάνα κι ή άδαρφή σου
Πούισουνα στή γή χουμένους
Άπ' τούς ούχτριούς άπουθαμένους.
Δώστε μας αύγό νά σās τó πούμε
οί κουτίσεις σας πουλλά γεννούνε
οί φουλίτες σας δέν τά χουρούνε
Βάγιω, Βάγιω τó Βαγιώ τρώμε ψάρι κι κολιό
καί τήν άλλη Κυριακή τρώμε τó παχύ άρνι
Έμεις ήρθαμε έδω νά μάς δώσετε αύγό
και νά σās πούμε εύχαριστώ.

Τώρα: πού δά βρούμει καμιά ψησταργιά καλή, καμιά ούρνίθα καλουπημένη κι τέτοια «νηστήσιμα».

Τότι: 'Ιά στάσου ν' άφικριθώ! Σάματι ρουπουτάει ή πόρτα. Ποιός είνι;

— 'Ιγώ Λένκου, ή Μαρίγια, ήρθα νά μοι δώσεις ψίχατα δάφνη γιά τού νταβά μή τού γκριβάδι, κι τά παλιά κουρμίντγια κι κανά κλουνι σέλιου γιά τούν τσιουρβά. Βαϊός ιά είνι γιά γειά.

— Λέγου Μαρίγια άπ' τ' άπόψη νά τού βάλου στή γάστρα νάνει χαρούρι. "Εμ ταχιά θέλει νά πάμει στήν ικκλησιά, νά πάρουμι Βάϊα νά βάλουμι κανά κλουνι στούν κιουσιέ ψηλά τής ούξόπουρτας κι στού εικόνισμα νά σέβει ή χάρη σ' όλου τού σπίτι.

— "Ει Λένκου, ή μάνα μου, Θεσχουρέστην, έβανειν ντάϊμα ένα δαφνόφυλλου άπ' τά βάϊα στή Ζιάρη κι καπνίζουμάστουν όταν μάς πουνούσιν τού κιφάλι. Μπέλκι μου νά μάς φκιάσει καμιά καλοσύνη ταχιά, νά βγούμει σιά όξου ψίχατα, κά τούν Σπήλιου κι τούν Κούκου ή τού Μουσταφά. "Υσταρνας άπ' τού γιόμα νά μάσουμε κι κάτσιουδεις, έτσι πήγηναν εικείν' τά χρόνια τήν ήμέρα τού Βαϊού.

— Τώρα, τάλησμονησάμει όλα γιά ταυτό μάς άλησμόνισιν κι ού Θεϊός.

— Τότι θυμνιέσει Μαρίγια, τή Μιγάλη Τρίτη έβανάμει πλύση γιά τά Ζντράνια, γιατί δέν άπόμνισκειν άλλη μέρα άπ' τή μιγαλουβδουμάδα. Κι τή Μιγάλη Τετράδη τσακιζάμει μπακάμι στού τσουκάλι κι έβαφάμει τρία αύγά πού στέκουσαν όλη τή νύχτα στού τσουκάλι. Κι τού ταχί τής Μιγάλης Πέφτης έφκιανάμει τά πιντιγιά πού κοιμόνταν «άσπρους κόκκινους σαν τ' αύγό τής Πασκαλιάς» τρεις βουλές τρουγιούρου - γιούρου

Τότι κι τώρα

*****

ΠΑΣΚΑΛΙΑ

στού πρόσουπό τους, κι κείνου τ' αύγό τόβανάμει στού εικόνισμα.

— "Εε ού συγχουρημένους ού πατέρας μας ειλίγειν τάχα τού μπακάμι είνι τού ματουμένου Ξύλου άπ' τού σταυρό τού Χριστού κι γιά ταυτό βάφει κόκκινα.

— "Εμ κι τάλλου, τάλλου τ' άλησμόνησεις Λένκου, πού έβανάμει κόκκινου μαντήλι στού Ξιάστριου όντας άχιρνούσαμει τού ταχύ τής Μι-

Του ΝΙΚ. ΣΠΑΡΤΣΗ

Καθηγητού ΚΑΤΕΕ

γόλης Πέφτης νά βάφουμει αύγά.

Τώρα πάν πάν κι τά μπακάμια κι τά καλά εικείνα τά είθίματα. Τώρα έχει ούτι μπουιά θέλεις κόκκινη, μόρικη, άγγιτσένια.

Τότι καμόν τούχειν ή μάνα μου νά βάψει καλά αύγά μή τού μπακάμι γένουνταν «τζιουμπαναροί», όσα δέν βάφουνταν καλά τάληγαν «τζιουμπαναρούς».

— Δά γραφτούμει κι στά κουλίκια Μαρίγια τή Μεγάλη Πέφτη ή στούν Πιτσιούνη ή στούν Μπουμπουλιά. Τώρα πάει κι αύτό άχιρησάμει νά τά φκιάνουμει στού σπίτι φτασμίτικα τσιουρέκια.

— Άμ τότι άν θυμιέσει όταν είμασαν κουρίτσικια δέν μάς άφηναν νά πάμει στήν ικκλησία τή Μιγαλουβδουμάδα κι τήν Πασκαλιά. Μούγγι γιά νά φυλάξουμει τού Χριστό τή νύχτα τής Μιγάλης Πέφτης κι νά στουλίσουμει τούν ιπιτάφιον μάς άφηναν. "Υσταρνα σπίτι γιά νά φυλάξουμει τά μικρά.

Τώρα τά κουρίτσια όπου θέλουν παγαίνουν.

— Δέ σοί ρώτησα Λένκου μή τί δά φκιάσεις τήν πίττα τή Μιγάλη Πέφτη πούνει ού Μυστικός Δείπνους; 'Ιγώ δά τή φκιάσου μή μάτσιουτσουν ή λάπατα άν βριθούν.

— 'Ιγώ Μαρίγια δά τή φκιάσου μή ρύζι, δά βάλου ύσταρας ούλίγη Ζάχαρη κι κανέλλα άπανουθιό κι μη λιόλαδου. Ξέρεις; θέλει όση πίττα άπουμνιάσκει, όταν χτυπούν οί καρπάνεις, γιά τά δώδεκα έβαγγέλια, νά πουλημνιέτει γιατί δέν κάμει νά φαγουθει ύσταρνας. Κι τή Μιγάλη Παρασκευη μούγκι μή νιρό δά πηράσουμει όλη τήν ήμέρα. Μιτά τούν ιπιτάφιου δά φάμει νιρόβραστα φασούλια κι κανά κρουμιδούλι

— "Αου μαρι Λένκου άλησμόνησα νά σοι πω νά πεις τού Σταύρη σου πούνει άρραβουνιασμένους νά στείλει κουλίκι κι λαμπάδα τή Μιγάλη Παρασκευη στήν άρραβουνιαστικιά του, έτσι έφκιαναν εικείν' τά χρόνια. Θυμνιέσει πού-

φηρναν ἀρνιά ἀπ' τὰ χουργιά βαμένα κόκκινα στή ράχη κι κάτω σπῖτι ἀγόραζεις κι ἀπού ἓνα, ζουντανὸ γιὰ μανάρι πού τοῦ βουσκούσαν τὰ πινγιά στοῦ Κιόσκι. Τοῦ κουβανούσαν ρουμάνι κι τῶδιναν σταφίδες γιὰ νὰ παγαίνει κουντὰ τους.

Τώρα τ' ἀρνιά ἐρχονται ἔτοιμα στοῦ νταβά ἀπ' τοῦ κασαπλιό, πού ἀχούρι γιὰ μανάρι. —Κι ἄκου νὰ σοὶ πῶ τοῦ Μέγα Σάββατου τοῦ βράδι δὲ ψήσουμε τοὺς νταβάδες μὴ τὰ κρουμδούλια στοὺν δικό μας τοῦ φούρνου νὰ ξέρεις νὰ μὴ παλαγίζεις ἄλλου φούρνου. Εἰμεῖς δὲ βάλουμε στοὺν τρανὸ τοῦ νταβά ἓνα ἀρνὶ μὴ τέσσερεις οὐκάδεις κρουμδούλια κι πιπὲρι μαύρου.

—Δὰ γένουν ὅλα τὰ ἀντέτχια Μαρίγια, δὲ βάλουμε κι τοῦ Λιόλιο νὰ μᾶς κλείσει τοῦ φούρνου μὴ κόκκινη λάσπη κι μόλια γιὰ νὰ γένουν χούχμι τὰ ἀρνιά. Δὰ πάρουμε τοὺς νταβάδες μιάφρας ὕσταρνας ἀπ' τὴ Δημητηρανάσταση γιὰ τοῦ σουφρά. Πιστεύου τάντηρα κι τὰ συκώτχια ἀπ' τ' ἀρνὶ νὰ τὰ κρατήσεις γιὰ τὴ μαγειρίτσα πού δὲ φάμει ὕσταρνας ἀπ' τοὺν καλὸ τοῦ λόγου.

Κὰ τίς ἐντικα τοῦ Μέγα Σάββατου τοῦ βράδου πηρνούσιν κι' οὐ κράχτης οὐ Σταύρης οὐ Ντούτσης μὴ τὴ τζιουμπανίκα. Ρουπουτούσιν ὅλεις τίς πόρτες τῆς ἰνυρίας. Ὅλοι ξυπνούσαν κι ἀχιρνούσαν νὰ ἀντίνουντι γιὰ τὴν ἱκκλησιά νὰ πᾶν ν' ἀκούσουν τοὺν καλὸ τοῦ λόγου.

—Μάρι Λέκου θυμάσει τότε τοὺς ρουκμαντάδες μὴ τίς κασατούρες κι τὰ κλεινγιά πού ἔβαζαν ἓναν κιριμέν μὲ ἀπ' τὴν Ἀνάσταση; Τίς κασατούρες τίς ἐφκιαναν μ' ἓνα εὔλου. σάν πιστόλι πιλικιμένου πού ἔδιναν ἀπανουθιὸ μὴ σύρμα ἓνα φουσέκι πούταν τρυπημένου μὴ μιά μικρὴ τρύπα στοὺν πάτου του. Αὐτὸ τοῦ φουσέκι τοῦ γιόμουζαν μπαρούτι κι τῶθαναν φουτχιά ἀπ' τὴν τρύπα μ' ἓνα σπῖрту ἀναμένου ἢ φυτίλι, κι ὅταν ἐπληρνεῖ φουτχιά ἔβαζειν.

—Ἄμ τὰ κλεινγιά Μαρίγια πού τᾶφκιαναν μ' ἓνα τρυπημένου σιδήρου πού τῶδιναν ἀπ' τὴν ἄλλη τὴ μιριά μὴ γιρὴ κόρδα κι στὴν ἄλλη τὴν ἄκρη τῆς κόρδας ἔδιναν μνιά βίδα ἴσια—ἴσια μὴ τὴν τρύπα. Στὴν τρύπα ἔβαναν τιάφι ἀνακατουμένη μὴ γαργάρα κι τοῦ χτυπούσαν σοὶ μιά πλάκα, πού ἔβαζειν. Ἄμ οὐ

δικός μου ἐπληρνεῖ κι τοῦ γκρά τοῦ βράδι τῆς Ἀνάστασης κι τοῦ ταχὺ τῆς Πασκαλιάς κι ἐριχνεῖν ἀπ' τοὺν ἀμπατζιά κανανγιο τρία φουσέκια. Κι μὴ ὅλα τὰ σουστά του ἐφκιανεῖν κι κούνια μὴ σανίδι στὴν αὐλὴ ἀπ' τὴν τρανὴ τὴ λαβδαριά. Κι νὰ μαζώνεται ἱκεῖ ἓνας μαχαλάς πινγιά κι κουρίτσια κι δέχα τοῦ «Χριστὸς Ἀνέστη ὅλην τὴν μέρα.

Τώρα οὔτι αὐτὲς κι οὔτι κούνεις πᾶν κι αὐτά. Τότε Λένκου τὴ δεύτερη τὴ μέρα τῆς Πασκαλιάς πῆγχαν βίζιτεις σ' ὅλους τοὺς συγκινεῖς μὴ τοῦ Γόλη μας τοῦ μικρὸ κι μάζουσαν αὐγά, κι ὅταν γυρνούσαν στοῦ σπῖτι τᾶφκιαναν τσιούκνι κι τᾶτρουγαν σαλάτου μὴ πιπὲρι μαύρου.

Κι θυμνιέσει τὴν Πασκαλιά, τὴν πρώτη, τὴν ἡμέρα οἱ κιχαῖδες τοῦχαν σὶ καλὸ πάσα χρόνου νὰ στέλνουν ἓνα γκιούμι γάλα πρόβιου στοὺς συγκινεῖς κι τοὺς γειτόνους. Ἄς εἶνε καλά οὐ Κώστας οὐ Πουρέγγας δὲ μᾶς ἀλησμουνοῦσειν.

Τώρα πούντα τὰ πρόβατα τᾶφαγειν κι αὐτὰ ἢ ἱξέλιξη.

Ἄμ τοῦ ἄλλου πάλι μὴ τοῦ ζύγιασμα τ' Ἀγιουργιού; Πασκαλιά κι Ἀγιώργης πάνου κάτω πέφτουν μαζί κι ἔτσι ζυγιαζουμάσαν. Ἐριχνάμει τοῦ φόρτουμα σ' ἓνα χλουρὸ κλαδι ἔδινάμει κι τοῦ καντᾶρι κι κριμνιούμασαν ἀπ' τὰ τσιγγέλια. Οὐ τχιός οὐ Θιουχχάρης οὐ Μάνταλης ζύγιαζειν ὅλου τοῦ μαχαλά, ἄντρες, γυναίκες, πινγιά, κουρίτσια.

—Ἄντι κι τοῦ χρόνου πινῆνταμνιά οὐκά!

—Ἄντι κι τοῦ χρόνου σαράντα κι τσιρέκι.

—Ἔ νὰ μὴ συμπαθᾶς Μαρίγια, πουλὴ ὦρα σοὶ σκουλούμπισα μὴ τὰ μασλάτια μας, τώρα δὲ φύγου μὴ καρτηράει τοῦ γκριβάδι νὰ τοῦ βάλου στὴ γάστρα.

Ἄμ ἀκόμα ἓνα δὲ σοὶ πῶ γιὰ τὴ λαμπάδα ὕσταρνας ἀπ' τοῦ καλὸ τοῦ λόγου.

Τότε τὴν πηγνᾶμει ἀναμένη, στοῦ σπῖτι, μὴ τ' ἁγίου φῶς, ἐφκιανάμει ἓναν σταυρὸν μὴ τοὺν καπνὸ τῆς ψηλά στὴν οὐξόπουρτα, ἀναφτάμει τὴν καντήλα κι τὴν ἐσβυνάμει στ' ἀμπαρούδι μὴ τ' ἀλεύρι, ἔτσι ἦταν καλά γιὰ γειά.

Τώρα, ἢ νηουλαῖα μούγγι χᾶι—χοῦι. Θυμνιέσει τότε τίς πασκαλιάτικες τίς μέρες, ἀντὶ γιὰ «καλὴ μέρα» ἠλιγάμει «Χριστὸς Ἀνέστη», κι αὐτὸ βαστούσειν ὡς τὴν Ἀνάληψη.

Ἄνεκπλήρωτο τὸ κρέος μας στοὺς (Μακεδόνες) ἀγωνιστὲς τοῦ '21

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴ σελίδα 13

150 χρόνια. πού πέρασαν ἀπὸ τότε, γιὰ νὰ βγάλουμε ἀπὸ τὴν ἀφάνεια χιλιάδες ἥρωες. Καὶ ἄκομα, δὲν δημοσιέψαμε ὅλο τὸ ὄλεθρὸ τοῦτο, γιατί... δὲν βρήκαμε τὸν ἀπαιτούμενο χρόνο καὶ τὸ ἀπαραίτητο χρήμα γιὰ νὰ κάνουμε προσιτὸ ὁλόκληρο τὸ θησαυροφυλάκιο τῆς ἱστορικῆς παρακαταθήκης μας!!

Τὸ πρόχειρο καὶ ἐκλαϊκευμένο τοῦτο σημεῖωμα, ἄς ἀποτελέσει ἀφορμὴ γιὰ νὰ προκα-

λέσει τίς σκέψεις... τῆς ἐνοχῆς τοῦ ἀναγνώστη, χωρὶς νὰ σημαίνει ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ἐκληφθεῖ, συγχρόνως, καὶ σὺν ἐξομολογητικῇ ἢ ἀπολογητικῇ προσπάθειᾳ ἢ καὶ μίᾳ ὑπόσχεσιν γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τοῦ καθήκοντος ἑνὸς ἀγνώμονα Νεοέλληνα, πού δὲν ἐόφληξε ἀκόμα (ὅσο ἐπρεπε, τουλάχιστο) τὸ κρέος του στοὺς ἀγωνιστὲς τοῦ '21. Ἔτσι, ἄς τοῦ συγχωρηθεῖ καὶ ὁ ἀναπόφευκτα καὶ ἀναγκαῖα προσωπικὸς τρόπος τοῦ γραψίματος...

«Εμείς μαζί μιλάμε και χώρια καταλαβαίνομαστε» μάς διδάσκει η άστειρευτη λαϊκή σοφία, και δείχνει σ' όλη της την έκταση, πόσο δύσκολη ήταν ανέκαθεν η επικοινωνία, ανάμεσα στους ανθρώπους.

Γιατί οι άνθρωποι, μπορεί να μοιάζουν μεταξύ τους, σά νδυό σταγόνες νερό, άφου σάν «σταγόνες Ξέφυγαν από την άνυπαρξία» για ν' άντικρύσουν τό χάραμα της ζήσης τους, μά διαφέρουν όσο και τά ποικιλόμερφα κύματα του ωΐεανού, σέ καταβολές βιώματα και σέ κληρονομίες, πού σέρνουν από τήν γέννησή τους, μέχρι και στίς έμπειρίες στίς γνώσεις και τίς άντιλήψεις πού φορτώνονται στό διάβα της ζωής τους.

Ποιές όμως είναι οι βαθύτερες αιτίες, πού καθιστούν σέ τέτοιο βαθμό άφώρητη τή νουνενόηση, ώστε συχνά οι συνομιλητές μαζί νά κουβεντιάσουν, αλλά νά μήν μπορούν νά μιλήσουν τήν ίδια γλώσσα;

Γιατί νά μνησικακούμε όταν οι άλλοι δέν σκέφτονται όπως έμεις; Κάτι πού για κάποιον είναι σωστό και ήθικό, ίσως για μάς νά είναι άνήθικο και άδικο. Μά αυτό τί σημαίνει; ότι ή γνώμη του δέν πρέπει νά γίνει σεί βαστή;

Γιατί τόσο έλλειψη μετριοφροσύνης, καλής πίστης, κατανόησης, και συμφωνίας στά άντιλεγόμενα; και γιατί τόσο φανατισμός, και ίσχυρογνωμοσύνη, στίς δικές μας θέσεις, σκέψεις και άπόψεις, πού όταν δέν γίνονται παραδεκτές νά καταλήγουν σέ συγκρούσεις και άπιμαχίες μέ τόν συνομιλητή;

Πόσοι είναι αυτοί πού έχουν διδαχθεί τήν τέχνη της διαλογικής συζήτησης, και πόσοι εκείνοι πού τήν εφαρμόζουν, μαθαίνοντας πρώτα ν' άκοϋν μέ προσοχή τά λόγια του συντρόφου, και μετά ν' άπαντούν;

Πολλά τά «γιατί» άπειρες οι αιτίες, και άτέλειωτες οι διαφορές, πού άφορούν τήν μόρφωση τήν πείρα τόν χαρακτήρα τόν συναισθηματικό κόσμο, τίς ιδεολογίες, τά φρονήματα, τίς ήθικές και θρησκευτικές άρχές, τό συμφέρον.

Πόσοι έχουν διδαχτεί τήν τέχνη της διαλογικής συζήτησης;

*****

Δέν είναι όμως μόνον αυτές οι αιτίες πού μετατρέπουν συχνά τήν κουβέντα σέ «έμφύλιο σπαραγμό». Διότι ό γόνιμος διάλογος για νά καρποφορήσει χρειάζεται καθημερινά νά ποτίζεται, μέ τίς άρετές της καλοπιστίας, της άγαθής προαίρεσης, της άμεροληψίας

γνώμη πού έμεις προσδοκούσαμε νά μάς δώσει.

«Διότι άπλουστάτα, πήγαμε άποφασισμένοι και άμετάκλητοι, όχι νά μάς χαρίσει τήν δική του γνώμη, αλλά νά μάς επιβεβαιώσει τήν δική μας άποψη». Και όταν αυτό δέν γίνεται ή συζήτηση νά καταλύγει ή σέ μόνολογο ή σέ διαξιφισμό.

Της Μαρούλας Κεφαλά - Μίντση

Καθηγήτριας Δημοσίων Σχέσεων

της αντικειμενικότητας και της ύπομνης.

Τούτη τήν ώρα της αλήθειας και της περιουλλογής, άς κάνουμε μιά άυτοκριτική και άς ρωτήσουμε τόν ίδιο μας τόν εαυτό. Πόσες φορές δέν τόν συλλάβαμε νά διεστραβλώνει τήν αλήθεια και τό νόημα του συνομιλητή, γιατί εκείνη τήν ώρα νοιώθαμε κακοπροαίρετα άπέναντί του!

Και πόσο συχνότερα δέν άρνηθήκαμε πεισματικά, νά πιστέψουμε τό άναγνωρισμένο του δικαιο—φέρνοντάς τον «έν γνώσει» μας στά πρόθυρα της παραφοράς— γιατί εκείνη τήν ώρα ή προσκρούσαντά τά συμφέροντά μας, ή οι προσδοκίες μας δέν έβρισκαν τήν άπήχηση πού περιμέναμε!

Γι' αυτό λίγες είναι οι στιγμές, πού ενώ ζητούμε τήν συμβολή για κάποιον πρόβλημά μας, νά νοιώθουμε άπογοητευμένοι από τόν σύντροφο πού άπευθυνθήκαμε, γιατί δέν μάς έδωσε τήν

«Έχετε γίνει ποτέ μάρτυρες μιάς πολιτικής συζήτησης χωρίς νά μαρτυρήσετε για τίς συγκρούσεις, τίς άντιμαχίες τους παραλογισμούς;

«Άς παρακολουθήσουμε μιά μαζί

«Ό ένας στή μεγαλοστική τάξη, και ό άλλος στά μόζα τήν λαική. Δύο άντιμοχόμενα στρατόπεδα σέ πλήρη έξαρση.

Πού νά συναντηθούν' γεφύρι δέν υπόχει. Μά κι' άν ύπάρξει ή «μεγάλη πορτα» μένει σφραγιστή. Πρέπει νάχεις είσοδο άπ' τό «μεγάλο άφεντικό» τόν «παρά» για νά περάσεις. «Η «μικρή» είναι διάπλατα άνοιχτή, μά ό τρανός δέν χωρεί, μά ούτε καταδέχεται νά τήν περάσει.

«Έτσι, μένουν άντίκρυ νά λογομαχοϋν, άμφότεροι νά μολογοϋν, δίχως νά μπορούν νά εισακουστοϋν, γιατί τά λόγια, σέ κανενός τήν ψυχή πλέον δέν ήχοϋν.

Πιο πέρα, δυό σύντροφοι, αγνάγνια ό ένας στόν άλλον, κοιτάζονται στά μάτια και συνομιλοϋν. Καλή ή ψυχική διάθεση, καλοπροαίρετη ή πίστη, μά

διαφορετικό και άνισο το πνευματικό επίπεδο.

Ύψηλης τάσεως ο πομπός, χαμηλής ο δέκτης. Ο ένας φωτίζει το θέμα ξέσκεπο κάτω από τα φώτα της έπιστήμης. Ο άλλος βουτηγμένος στη πιο μαύρη άγνοια, έρμαιο των παραδόσεων και του θρησκευτικού σκοταδισμού, προσπαθεί να έξηγήσει σύμφωνα με τις έρμηνείες που του δώσανε ή πρακτική και ή θρησκεία. Μά ή έπιστήμη και ή θρησκεία βρίσκονταν πάντα σε αντίθετες και αντίμαχόμενες θέσεις.

Έτσι, ο ένας προσφέρει το σωστό, μά ή άγνοια και ή προκατάληψη, δέν επιτρέπουν στον άλλον να τά πάρει. Το αποτέλεσμα: Για ώρες «μαζί να μιλούν μά χάρια να καταλαβαίνουν».

Κοιτάξτε τώρα πιο κεί λιγάκι. Δύο νέοι που δείχνουν γεμάτοι τρυφερότητα κι' αγάπη, έχουν κιόλας άρχισει την έρωτική συνομιλία. Είναι τόσο βιαστικοί που έφάρμωσαν «ήδη» την ρήση του Εύαγγελίου «και έσονται οι δύο εις σάρκα μίαν».

Άπολαύστε τώρα την συνέχεια στην διαλογική συνομιλία. Έκείνος, που το αντίκειμενο της έπιθυμίας του έχει κατακτηθεί, βιάζεται να φύγει. Τώρα δέν έχει άλλο τίποτα να πει. Η ολοκλήρωση της σαρκικής λατρείας του έχει φέρει την άνακούφηση, τον κόμο, τον κόμο. Κάθε συνέχεια είναι τελείως περιττή. Για κείνην, που ο έρωτας είναι συνηφασμένος με την αγάπη την στοργή την άφοσίωση, ζητά την ολοκλήρωση της προσωπικής της ύπαρξης, με την πνευματική και ψυχική ίσορροπία.

Η διάψευση των όνειρων της, ή πλάνη, ή ψυχική και πνευματική μοναξιά που έρχεται σε λίγο, και ή διαφορετική της ψυχοσύνθεση, φέρνουν την γκρίνια την διαφωνία την άσυνεννοησία, και τινάζει στον άέρα την διαλογική συντροφικότητα.

Μά τά δεινά που τον διάλογο μα-

στίζουν, και τον οδηγούν σε άδιέξοδο, δέν σταματούν εδώ. Η μεγαλύτερη μάστιγα είναι αυτή, που φωλιάζει σ' ανθρώπους που είναι «πνεύματα αντίλογίας». Ο υπέρμετρος έγωϊσμός, τους πείθει πως μόνον αυτοί τά ξέρουν όλα και ότι μόνο ή δική τους άποψη είναι ή σωστή. Δέν υπάρχει τίποτα που να μπορούν να συμφωνήσουν. Για όλα αντίλέγουν και για όλα αντίδικούν. Το άσπρο το θάφουν μαύρο, το άμορφο το βλέπουν άσχημο, και γενικά άρνούνται μόνον για ν' άρνηθούν και διαφωνούν μόνο για να διαφωνήσουν.

Στην περίπτωση των άνεπίδεκτων αυτών συζητητών, δύο λύσεις μονάχα υπάρχουν. Η να διακόψουμε αυτόματως τον διάλογο, που πουθενά δέν μπορεί να καταλήξει, παρά μόνο στη διανοητική και ψυχική υπερχόπωση και την έξάντληση της άνοτηξης, ή να τους πείσομε, πως στο έξης θα πρέπει να κάνουν συντροφιά μόνο με τον αντίπαλό τους.

Αυτός οίγουρα θάναι ο πιο πιστός τους φίλος, άφου θα τους άπαντά με τον άπόηχο της δικής τους φωνής.

Γιατί όσο γόνιμος είναι ο σωστός διάλογος, που άκονίζει το πνεύμα και γονιμοποιεί τον νοϋ, να κυφορίσει και να γεννήσει φωτεινές σκέψεις και άθάνατες ιδέες, τόσο στείρος ο διάλογος που στηρίζεται στον έγωϊσμό, στη δυσπιστία, τον μονόλογο, την καχυποψία, το πνεύμα της αντίλογίας, στην άκατάσχετη φλυαρία στην έπίδωξη των προσωπικών συμφερόντων και στη σοφιστία.

Για τους τελευταίους αυτούς δολοπλόκους του λόγου ο Πλάτων γράφει: «Είναι οι συζητητές που έχουν καθορισμένες πεποιθήσεις ικανές να κατακτήσουν τον αντίπαλό τους» αλλά με σοφιστίες διπλωματίες και στρεψοδικίες «που γίνονται από πρόθεση για να λοξοδρομήσουν, καταφέρνουν να σ' εξαπατήσουν».

Το συμπέρασμα φοβερό και θανάσιμο συγχρόνως για την ανθρώπινη έπικοινωνία. Γιατί θλίβεται όταν βλέπεις πως οι ίδιες αυτές λέξεις και φράσεις —που μάς μάθανε σχολείο για να μάς βοηθήσουν στην συνενόησή μας— παίρνουν διαφορετική έννοια στ' αυτιά και την νοημοσύνη του συνομιλητή.

Τότε τί άξια έχει να σταταλούμε τόσο χρόνο, κόπο και χρήμα για την μάθηση ξένων γλωσσών όταν συχνά, δέν καταφέρνουμε να συνεννοηθούμε στη δική μας γλώσσα;

Γιατί δέν φθάνει μόνο να μπορείς ν' άκούσεις τά λεγόμενα του συντρόφου σου, πρέπει και να θέλεις να εισδώσεις σ' αυτά, να τά συλλάβεις να τά κατανοήσεις να μπορείς για λίγο ν' άποσπαστείς από τον άρρωστημένο έγωϊσμό σου, ώστε να καταφέρεις να τον προσεγγίσεις και ψυσικά και πνευματικά.

Τότε ή συνεννόηση θα ήταν το μεγάλο αντίδοτο της άσυνεννοησίας, που μαστίζει ολοκληρη την ανθρωπότητα και μά όση στίς τόσες αντίξοότητες της ζωής του ανθρώπου πάνω στη γή.

Η δέ συμβίωση με τους συντρόφους του, λιγώτερη έρημη και άσυντρόφευτη και πιο πιότερο ειρηνική. Μά ή μοίρα των κοινών ανθρώπων δέν είναι αυτή. Γιατί όταν έμεις δέν καταφέρνουμε, σ' όλακρη την Ζήση μας ν' άποκτήσομε καλές σχέσεις και να συνεννοηθούμε με τον ίδιο μας τον έαυτό, πως είναι δυνατόν, να έχουμε την άπαίτηση να κατανοήσομε τους άλλους;

Έτσι, όπως γράφει ο Παπανούτσος, «άκόμη και κοντά, παλύ κοντά ο ένας προς τον άλλον» έμεις τά μόνα προικισμένα με την νοημοσύνη και τον λόγο όντα, «ζούμε και πεθαίνουμε, χωρίς ποτέ να κατορθώσομε να συνεννοηθούμε έντελώς».

Ίστορικά καλλιέργειας πατάτας καί καλαμποκιού

Σχετικά με το σχόλιο «ΚΕΧΡΙ ΚΑΙ... ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ» που καταχωρήθηκε στο περιοδικό τὰ «ΝΕΙΑΤΑ» ἀριθμ. 149 - 150 ὁ κ. Α.Χ. Γ. Λαζάρου, Γενικός Ἐπιθεωρητής Μ.Ε. Ἡραθίας, μᾶς ἔστειλε τὸ παρακάτω ἄρθρο.

Ἡ πατάτα καὶ τὸ καλαμποκί: ἔχουν εἰσαχθῆ στὸν ἑλληνικὸ χῶρο κατὰ τὰ νεότερα χρόνια. Γιὰ τὴν χρονολογία εἰσαγωγῆς τῆς πατάτας ἀναφέρεται συνήθως τὸ ἀνέκδοτο τῆς καποδιστριακῆς ἐποχῆς: κατὰ τὸ ὅποιο ὁ πρῶτος Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, γιὰ ν' ἀντιμετωπίσῃ τὸ ἐπισιτιστικὸ πρόβλημα τῆς χώρας, ἀποφάσισε νὰ διακινήσῃ δωρεάν στοὺς Ναυπλιώτες ὀλόκληρο τὸ φορτίο πατάτας ἑνὸς πλοίου. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Ἕλληνες δὲν ἔδειξαν κανένα ἐνδιαφέρον, σκέφθηκε νὰ δώσῃ ἔμφαση στὴν ἀξία τοῦ προσφερομένου γεωργικοῦ προϊόντος μὲ τὴν τοποθέτηση φρουρῶν στὸ πλοιο. Τότε πλέον οἱ Ἕλληνες ἔσπευσαν νὰ κατακλέψουν τὴν πατάτα!

Στὴν πραγματικότητα ἡ πατάτα εἶχε ἔρθει στὴν Ἑλλάδα πολὺ νωρίτερα. Ἡδὴ ἐπὶ Ἀλῆ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων ὀδαιμόνος Ἰωάννης Κωλέττης πού σπούδασε ἱατρικὴ στὴν Ἴταλία, ὁ μεταπειτὴ πρῶτος πρέσβης τῆς Ἑλλάδος στὸ Παρίσι καὶ πρωθυπουργὸς τῆς Μεγάλης Ἰδέας, διασχέτευε τίς ἐπαναστατικὲς ιδέες στὴν ἠπειρωτικὴ Ἑλλάδα μὲ προκηρύξεις συσκευασμένες σὲ κιβώτια γεμάτα πατάτες. Ἡ πρωτότυπη αὐτὴ λαθραία εἰσαγωγὴ ἐντύπων φιλελευθέρου περιεχομένου γίνεται κατανοητὴ, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ αἰτία, γιὰ τὴν ὁποία ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν συμπαθῆσε ἀρχικὰ τὴν πατάτα. Ἐχοντας ὡς βασικὴ τροφὴ τὸ σιτάρι, τὴ σίκαλη καὶ τὰ ἕρμια, πού ἀναπτύσσονται καὶ καρποφοροῦν ἐπάνω στὴν ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους, δοκίμασε τρανὴ ἐκπληξῆ, ὅταν πληροφορήθηκε: ὅτι στὴ θέσῃ τοῦ ψωμοῦ ἐμπαινε προϊόν, πού ὠριμάζει μέσα στὴ γῆ.

Γι' αὐτὸ ἔφθασε ὡς τὸ σημεῖο νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν πατάτα καταραμένο τροφίμο. Στὴν δὲ παρατήρησιν ὅτι οἱ Εὐρωπαῖοι κάνουν μεγάλη κατανάλωση πατάτας, ἀπαντοῖσε μὲ ἐκδηλὴ περιφρόνησιν λέγοντας: δὲν καταδέχεται: νὰ διατρέφεται ὅπως οἱ Φράγκοι!

Ὅτι δὴ ποτε, λοιπόν, κρυβόταν ἀνάμεσα ἢ κάτω ἀπὸ πατάτες, δὲν διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ κλεφτῆ ἢ νὰ ἀποκαλυφθῆ. Τοῦτο θυμίζει: τὴν

Τοῦ Ἀχ. Γ. Λαζάρου

Ἐπιθεωρητῆ Μ.Ε.
Ρωμανιστῆ - Βαλκανολόγου
Δ)ρος Παν)μίου Ἀθηνῶν
ἐκτ. καθ. Παν)μίου Σορβόννης

ἐμπνευσῆ τῶν σημερινῶν Γάλλων, πού ψωνίζουν στὴν Ἀγγλία. Ὅταν ἐπιστρέφουν στὴν πατρίδα τους, γιὰ ν' ἀποφύγουν τὸν ἔλεγχον τοῦ ἀγγλικοῦ Τελωνείου, τοποθετοῦν στὶς ἀποσκευές τους τεμάχια τυρισῶ, τύπου καμαμπέρ, πού οἱ Ἀγγλοὶ κυριαρχικὰ ἀπεχθάνονται. Ἔτσι: οἱ τελωνιακοὶ, μόλις ἀντικρῶσιν τὸ γαλλικὸ τυρὶ καὶ χτυπᾶ στὴ μύτη τους ἢ ἰδιάζουσα ὀσμὴ του, ἐγκαταλείπουν ἀμέσως τίς ἀποσκευές τῶν Γάλλων, πού περιχαρεῖς ἀπομακρύνονται ὅσο πιὸ γρήγορα μποροῦν.

Ἀπέχθεια δέδοικα πρὸς τὴν πατάτα αἰσθάνονταν καὶ οἱ βορειότεροι λαοὶ τῆς Βαλκανικῆς. Ἄς δοῦμε τίς περιοχές πού δέχονται ἄμεσα τὴν εὐρωπαϊκὴ ἐπίδραση. Συγκεκριμένα: στὶς παννονικὲς χώρες προσπάθησαν νὰ διαδώσουν τὴν πατατοκαλλιέργεια Γερμανοὶ καὶ Τσέχοι ἄποικοι, στρατιῶτες καὶ σπουδαστές. Στὸς Σέρβους: ἐπέβαλε τὴν πατατοκαλλιέργεια ὁ αὐστριακὸς στρατὸς κατὰ τὸν

αὐστρ. - τουρκικὸ πόλεμον τοῦ 1788 - 1971. Τοὺς Κροάτες καὶ τοὺς Σέρβους χωρικούς, πού ἀρνοῦνταν νὰ φυτέψουν πατάτα, ἢ ἡγεσία τῶν μεθοριακῶν στρατευμάτων τοῦ 1802 ἀπειλοῦσε μὲ τιμωρία σαράντα ραβδισμῶν. Νοτιότερα ἔνθερμοι πρωτοπόροι: τῆς νέας καλλιέργειας παρουσιάζονται οἱ θρησκευτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἄρχοντες, ὅπως στὸ Μαυροβούνιο ὁ πρίγκιψ καὶ ἐπίσκοπος Πέτρος Α' τὸ 1786 καὶ στὴν αὐτόνομη πλέον Σερβία ὁ πρίγκιψ Μίλος Ὁδρένοβιτς τὸ 1821. Ὡστόσο παρὰ τὴν πολὺμορφὴ προσπάθεια καὶ τὴν ἐπίσημη παράτρυσιν καὶ ὑποστήριξιν τὰ περισσότερα διαμερίσματα τῆς Βαλκανικῆς: ἀγνοοῦσαν τὸ νέο γεωργικὸ προϊόν ὡς τὸ 1875, σύμφωνα μὲ μαρτυρίες γιὰ τὴν ἐκτεταμένη περιοχὴ τοῦ Κοσσυφοπεδίου.

Τὸ καλαμποκί: ἐμφανίσθηκε πρὶν ἀπὸ τὴν πατάτα καὶ ἔγινε δεκτὸ ἀπὸ ὅλους μὲ ἰδιαίτερη καὶ αὐθόρμητη εὐχαρίστηση.

Γιὰ τὴν ἀκριθεῖς χρονολογία εἰσαγωγῆς τῆς καλαμποκαλλιέργειας δὲν ὑπάρχουν στοιχεῖα πειστικά. Οἱ πληροφορίες πού δίνουν οἱ περιηγητῆ: τοῦ ἑλλαδικοῦ καὶ γενικώτερα τοῦ βαλκανικοῦ χῶρου δὲν ἀνταποκρίνονται στὴν ἀλήθεια. Γιατὶ ἀπλοῦστα αὐτοὶ ἐπισημαίνουν τίς καλλιέργειες πού ἔχουν χαρακτῆρα ἐμπορεύσιμο καὶ ἀφοροῦν κατὰ κανὸνα στοὺς μεγαλοκτηματίες. Ἀντίθετα οἱ μικροκτηματίες καὶ μάλιστα τῶν ἀπομονωμένων κέντρων περνοῦν ἀπαράτηρητοι, πράγμα ἄλλωστε πού ἐπιδικόταν συστηματικὰ, ἀφοῦ κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο περιορίζονταν καὶ τὸ ἐνδεχόμενον φορολογίας.

Πάντως στὴ βορειοδυτικὴ Βαλκανικὴ καὶ ἀκριδέστερα στὴ Σλοβενία ἀπὸ τὸ 1611 ἢ τὸ 1612 στρατιῶτες

άποικοι επιδίδονται στην καλλιέργεια του καλαμποκιού. Ένας χάρτης, που είναι έργο κάποιου Ούγγρου επιστήμονα, δείχνει ότι το αργότερο από το 1692 στο παραδουνάβιο σερβικό Βανάτο ή καλαμποκοκαλλιέργεια είναι άρκετά διαδεδομένη. Για την καθαυτό Σερβία ως χρονικό όριο λαμβάνεται το 1718. Περίπου την ίδια εποχή, παρά τις υπάρχουσες διχογνωμίες, πρόχειρα να επεκτάθηκε και στη Βουλγαρία. Άλλα ή Ρουμανία φαίνεται να προηγείται.

Κατά τον Ν. Γκόργκα οι χωρικοί των παραδουνάβιων ήγεμονιών γνωρίζουν το καλαμπόκι από τις αρχές ή τα μέσα του 17^{ου} αί.

Αν για την περιοχή της Βαλκανικής, που συνορεύει με την Αυστρία, κρίνεται εύλογα πολύ πιθανή ή συμβολή των Αυστριακών στη διάδοση της καλαμποκοκαλλιέργειας, για το υπόλοιπο και φυσικά μεγαλύτερο μέρος της χερσονήσου ο δρόμος ανοίχθηκε από Έλληνες τους προαιώνιους Έλληνες της Αιγύπτου, περιφημους γαιωκλήμονες, καλλιεργητές και εμπόρους δημητριακών της ελληνιστικής, ρωμαϊκής, βυζαντινής και νεώτερης περιόδου.

Στην αποδοχή της απόψεως αυτής συνηγορεί και ή πολυωνυμία του καλαμποκιού. Μολονότι ο Ανδριότης έτυμολογεί τη λέξη καλαμπόκι από την Αλθαική, δεχόμενος προφανώς τη γνώμη του Ι. Πόποβιτς, το δέ Λεξικό Παπύρου - Λαρούς από την Τουρκική, το πρώτο συνθετικό προσέρχεται από το αναμφισβήτητο ελληνικό καλάμι. Ο όρος καλαμπόκι είναι σε χρήση από την Πελοπόννησο το μεγαλύτερο δυτικό μέρος της ελληνικής χερσονήσου έως το Μαυροβούνιο και την πρωτεύουσα της Σερβίας, το Βελιγράδι. Κοντά δέ σ' αυτό και σ' έκταστη αξιόλογη φέρει το όλοτετα ελληνικό όνομα «σίτο». Έξ άλλου το καλάμι βρίσκεται σε πλήρη αντιστοιχία με την ονομασία που έχει το καλαμπόκι στη βορειοανατολική Βαλκανική (στη Βουλγαρία) και στην ανατολική Ρουμανία, όπου λέγεται «πάπυρος», με την ίδια ακριβώς έννοια. Την δέ γεωγραφική προέλευση επιμαρτυρεί και ή ονομασία

«αραβικά» ή και σαφέστερα «αίγυπτιακός» (σίτος), που εκτείνεται από την Αττική σ' όλη τη στενή λωρίδα της ανατολικής Ελλάδος, στο σύνολο της δυτικής και ανατολικής Θράκης, καθώς και στη Μικρά Ασία, περιοχές πράγματι αξιοποιούμενες κατά την Τουρκοκρατία από Έλληνες.

Άλλα και ή προσωπομεία «κουκουρούς», που δόθηκε στο καλαμπόκι σε μεγάλο μέρος της σημερινής Βουλγαρίας, θόρειας Γιουγκοσλαβίας και Ρουμανίας, δέν είναι άσχετη με την Ελληνική, όπως αποδεικνύει σε πρόσφατη μελέτη ο Τ. Στογιάνοβιτς, που στο πρώτο πάλι συνθετικό διακρίνει την ελληνική λέξη κουκκί.

Τό σύνθετο τούτο είναι άποτικό σιμφυριού. Από πολλούς πληθυσμούς το καλαμπόκι είχε εκληφθή ως ταυτόσημο με το κουκκί, που ως όρος πέρασε από τους Έλληνες στους Τούρκους και πρό πάντων στους Τούρκους του Εξέσινου Πόντου. Οι τελευταίοι πρόσθεσαν στο ελληνικό κουκκί το δικό τους «ουρζ» με τη σημασία του χώρου ή του δοχείου, όπου φυλάσσονται τά δημητριακά προϊόντα. Αργότερα με τό νέο σύνθετο οι Τάταροι ένωσαν ειδικά τό καλαμπόκι. Παρόμοιες δέ παρερμηνείες έλαβαν χώρα και σε διάφορα διαμερίσματα της Βαλ. νικής και της Ρουμανίας, όπου τό καλαμπόκι ταυτίσθηκε για σημαντικό διάστημα με τό κεχρί ή σόργο και κατά συνέπεια διευρύνθηκε ή πολυωνυμία του

καλαμποκιού.

Χαρακτηριστική όπωσδήποτε είναι και ή όρολογία που σώζεται στην Κουτσουλαχική, στην Αρωμουνική, στο ίδιομα δηλαδή των Βλαχοφώνων Ελλήνων, οι όποιοι κατά περιόχες χρησιμοποιούν τους όρους καλαμπόκι (με προφορά παραλλαγμένη κάπως εξ αίτίας της κωφώσεως των φωνηέντων) και granisoru όποκοριστικού του λατινικού granus (σίτος).

Τελικά τό καλαμπόκι χάρη στα χρώματα, στην αρμονική εμφάνισή του, στο επιβλητικό παράστημά του, στην πολύπλευρη χρησιμότητά του και στις θεραπευτικές ιδιότητές του ως καρπού, αγαπήθηκε τόσο πολύ από τό λαό, ώστε να συνδεθί και με λαϊκές δοξασίες παίρνοντας σύντομα ξεχωριστή θέση στις μείξεις τελευταίων σπόρων της ανοίξεως και του φθινοπώρου. Όλη δέ ή θαμνική παρουσία του είχε και πρακτική όφελιμότητα. Αξήθησε ή παραγωγή σε θαμνί που να καλυφθούν οι άνάγκες του τόπου και να αποτελέσει τό καλαμπόκι ένα από τά εξαγωγήμα γεωργικά προϊόντα. Κατά τά στατιστικά στοιχεία του 1716 και 1774 τό 15% των πλοίων των δύο ήπειρωτικών λιμανιών, Άρτας και Δυρραχίου, μετέφεραν αποκλειστικά καλαμπόκι ελληνικό στο Αθήνα. Κοντολογής τό νέο γεωργικό προϊόν απέβη από τους πρώτους παράγοντες οικονομικής ανάπτυξεως της ελληνικής χερσονήσου σε καιρού χαλεπούς.

ΠΡΟΣΕΞΑΤΕ

- Οι στήλες της «ΝΙΑΟΤΣΤΑΣ» είναι στην διάθεση όλων των Ναουσαίων και των φίλων του περιοδικού.
- Όλες οι εργασίες που στέλνονται για δημοσίευση πρέπει να είναι σύντομες (μέχρι 6 σελίδες γραφομηχανής), άραδιογραμμένες και να μήν έχουν δημοσιευθεί σε άλλο περιοδικό ή έφημερίδα.
- Παράκληση οι εργασίες να γράφονται στη δημοτική.
- Η «ΝΙΑΟΤΣΤΑ» δέν φέρει καμιά ευθύνη για τις έκφραζόμενες γνώμες των συνεργατών της.
- Έργασίες είτε δημοσιευθούν είτε όχι δέν επιστρέφονται.

Η «ΝΙΑΟΤΣΤΑ»

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΧΗΜΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ ΦΥΛΛΩΝ ΚΑΙ ΕΔΑΦΟΥΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΜΠΕΛΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΗ

Με το μικρό μας αυτό άρθρο θα θέλαμε να δώσουμε στον αμπελουργό τη δυνατότητα να ερμηνεύει, με κάποια λογική προσέγγιση, τα αποτελέσματα που παίρνει όταν στέλνει για χημική ανάλυση φύλλα ή χώμα απ' τον αμπελώνα του στα διάφορα αγρόδια έρευνητικά ιδρύματα της χώρας.

Τα τελευταία χρόνια ή δουλειά αυτή έγινε πολύ της μόδας όχι μόνο για την αμπελο αλλά και για πολλές άλλες πολυετείς καλλιέργειες. Και αυτό γιατί ή χημική ανάλυση των φυτών ή δείγματος μας βοηθάει να διαπιστώσουμε τη θρεπτική κατάσταση του φυτού ή τη σύσταση του εδάφους στα κυριώτερα στοιχεία ή ενώσεις και να πάρουμε τα επιθυμητά μέτρα σε περίπτωση ανάγκης.

Αν και ή χημική ανάλυση μπορεί να γίνει για οποιοδήποτε τμήμα

ένος φυτού, κατά κανόνα εφαρμόζεται στα φύλλα όρισμένης θέσεως σε όρισμένα διαστήματα κατά τη βλαστική περίοδο των φυτών (φυλλοδιαγνωστική).

Στην περίπτωση της αμπέλου ή

Του Γιάννη Κοίλιαρη Γεωπόνου

φυλλοδιαγνωστική πρέπει να γίνεται σε ανεπτυγμένα φύλλα και σε τέσσερις περιόδους. Κάνουμε δηλαδή τέσσερις δειγματοληψίες:

— Δέκα μέρες πριν την άνθηση την πρώτη.

— Δέκα μέρες μετά την άνθηση την δεύτερη.

— Δέκα μέρες μετά το σταμάτημα της επιμηκύνσεως των βλαστών, δηλαδή πάνω - κάτω δέκα μέρες μετά το γυάλισμα των ρογών, την τρί-

τη.

— Κατά την περίοδο του τρυγητού, την τέταρτη.

Οι προσδιορισμοί των διαφόρων στοιχείων ή ενώσεων γίνονται σε ξηραμένα φύλλα και οι προσδιοριζόμενες ποσότητες είτε σε ποσοστά % είτε σε μέρη στο εκατομμύριο, της ξηράς ουσίας. Στην περίπτωση της αμπέλου ή ξηρά ουσία αποτελεί το 18 - 30 % του νωπού, του πράσι-νου φύλλου.

Στον παρακάτω πίνακα δίνουμε σε ποσοστά % και σε μέρη στο εκατομμύριο (περίπτωση φύλλων) ή μόνο σε μέρη στο εκατομμύριο (περίπτωση εδάφους), τα όρια μέσα στα όποια πρέπει να κυμαίνονται οι κανονικές ποσότητες των κυριωτέρων για την αμπελο στοιχείων ή ενώσεων. Κάτω απ' τα όρια αυτά δυνατόν να εμφανισθούν συμπτώματα τροφopenίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΟΥ ΔΕΙΧΝΕΙ ΤΑ ΟΡΙΑ ΔΙΑΚΤΜΑΝΣΕΩΣ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΙΚΩΝ ΠΟΣΟΤΗΤΩΝ ΣΤΑ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΜΠΕΛΟ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ή ΕΝΩΣΕΙΣ

ΘΡΕΠΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ	ΣΤΑ ΦΥΛΛΑ		ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ
	% ξηράς ουσίας	Μέρη στο εκατομ.	σε άφομοιώσ. μορφή Μέρη στο εκατομ.
Άζωτο	1 - 2	10.000 - 20.000	1.000 - 2.000
Πεντόθ' του φωσφ.	0,2 - 0,3	2.000 - 3.000	45 - 90
Όξειδιο του Καλίου	0,8 - 1	8.000 - 10.000	150 - 400
Μαγνήσιο	πάνω από 0,1	πάνω από 1.000	πάνω από 60
Μαγγάνιο	0,003 - 0,006	30 - 60	πάνω από 2
Βόριο	0,003 - 0,008	30 - 80	0,4 - 1
Ψευδάργυρος	πάνω από 0,001	πάνω από 15	1,5 - 2,5

Με την ευκαιρία αυτή θέλουμε να τονίσουμε ότι κίνδυνος υπάρχει επίσης για τα φυτά και όταν όρισμένα στοιχεία βρίσκονται στο έδαφος σε μεγάλη αναλογία.

Όταν π.χ. ή αναλογία του μαγνησίου στο έδαφος ξεπεράσει τα 80 μέρη στο εκατομμύριο είναι δυνατόν να εμφανισθούν συμπτώματα τοξικότητας στην αμπελο. Με άλλα λόγια το υπερβολικό μπορεί να μας κάνει ζημιά όπως και ή έλλειψη.

Όμως, το θέμα δεν τελειώνει μόνο με τον ποσοτικό προσδιορισμό όρισμένων στοιχείων στα φύλλα ή στο έδαφος. Και αυτό γιατί στη φύση βασίζεται ή λεγόμενη «αλληλοεπί-

δραση παραγόντων». Αυτό χονδρικά σημαίνει: ότι ή παρουσία ενός παράγοντος επηρεάζεται θετικά ή αρνητικά από την ταυτόχρονη παρουσία άλλου ή άλλων παραγόντων. Έτσι, μπορεί κάποιο στοιχείο να βρίσκεται στα φύλλα ή στο έδαφος σε ικανοποιητική ποσότητα και όμως τα φυτά μας να υποφέρουν από έλλειψή του, λόγω δυσαρμονίας στη σχέση του στοιχείου αυτού με κάποιο άλλο από το οποίο επηρεάζεται αλλά και το επηρεάζει. Αν π.χ. ή σχέση Κάλιο/Μαγνήσιο στα φύλλα της αμπέλου είναι μικρότερη από 1,5 τότε το φυτό θα παρουσιάζει συμπτώματα έλλειψης καλίου έστω και αν

ή φυλλοδιαγνωστική μας δείξει ότι το κάλιο βρίσκεται στα κανονικά του όρια. Αν ή σχέση αυτή κυμαίνεται μεταξύ 3 και 7 τα πράγματα πάνε κατ' ευχήν. Αν πάλι γίνει μεγαλύτερη του 10, τότε θα εμφανισθούν συμπτώματα έλλειψης μαγνησίου.

Τέτοια παραδείγματα υπάρχουν πολλά και οι έρευνητές κάθε τόσο διαπιστώνουν και καινούργια. Αυτό σημαίνει: ότι τα αποτελέσματα που παίρνουμε από αναλύσεις φύλλων ή εδάφους μόνο ένδεικτική σημασία μπορούν να έχουν και όχι αποδεικτική. Έν πάση περιπτώσει: μας προσανατολίζουν.

Υποκείμενα άχλαδιάς

Σ' όλες τις προηγμένες χώρες ή κυδωνιά έχει καθιερωθεί πλέον ως υποκείμενο της άχλαδιάς. Λίγες είναι οι περιπτώσεις όπου ή άχλαδιά έμβολιάζεται επί σποροφύτου (σπόροι καρδιοσχήμου).

Πρώτος ό Olivier de Serres πρότεινε από τό 1600 μ.Χ. να χρησιμοποιηθεί ή κυδωνιά ως υποκείμενο της άχλαδιάς. Τό 1667 άρχισε να χρησιμοποιείται ή κυδωνιά Προβηγγίας (Provence) και τό 1880 ή κυδωνιά Άνζέρ (Angers). Για πολλά χρόνια αυτές οι δύο περιοχές της Γαλλίας ήταν οι προηθευτές των υποκερμένων στην Εύρώπη και στη" Αμερική.

Μέχρι τό 1914 κυκλοφορούσαν πολλοί κλώνοι και τύποι κυδωνιάς, και έπικρατούσε μεγάλη σύγχυση ως προς τήν αναγνώρισή τους. Κάθε φυτωριούχος έκανε μόνος του τήν έπιλογή των κλώνων της κυδωνιάς και κάθε έπιλογή έπαιρνε τό όνομα από τήν περιοχή της προελεύσεως. Υπήρχαν πολλοί τύποι με τό όνομα Προβηγγία και Άνζέρ.

Τάξη σ' αυτή τήν σύγχυση στούς αναφερόμενους τύπους και κλώνους της κυδωνιάς έβαλε ό R.C. Hatton και οι συνεργάτες του οι όποιοι συγκέντρωσαν όλους τούς κλώνους της κυδωνιάς και τούς μελέτησαν στον σταθμό East Malling της Μεγάλης Βρεταννίας. Τούς κλώνους αυτούς τούς ταξινόμησαν σε 7 ομάδες χαρακτηρίζοντας αυτές με τή γράμματα Α Β C D E F G. Από τις ομάδες αυτές οι τρεις πρώτες χρησιμοποιούνται ως υποκείμενα, ενώ οι υπόλοιποι είναι κατάλληλες για παραγωγή καρπών. Αργότερα ό Tydeman βελτίωσε τήν κατάταξη των κλώνων της κυδωνιάς.

Επίσης και οι Γάλλοι έπιστήμονες έκαναν μία καλή ταξινόμηση των διαφόρων τύπων κυδωνιάς. Αυτόι χώρισαν τις κυδωνιές σε δύο κατηγορίες: Στην πρώτη κατηγορία περιλαμβάνονται πέντε ομάδες (κυδωνιά Άνζέρ, Ιταλίας, τύπος C κλπ.). Στην δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνονται όκτώ ομάδες (κυδωνιές Προβηγγίας, Πορτογαλίας τύποι E F G κλπ.).

Οι κυδωνιές της πρώτης κατηγορίας κατά τήν Άνοιξη έχουν φύλλα με άνοιχτό πράσινο χρώμα, ενώ οι κυδωνιές της δεύτερης

Επιμέλεια
Όδ. Ντινόπουλου

κατηγορίας έχουν φύλλα με βαθύ πράσινο χρώμα.

Οι κυδωνιές της πρώτης κατηγορίας έχουν βλαστούς με λίγο χνουδι, με πολυάριθμα φακίδια στην φλούδα, λίγα άνθη και καρπούς που έχουν τό σχήμα μήλου (μηλόμορφοι καρποί). Οι κυδωνιές της δεύτερης κατηγορίας έχουν βλαστούς και φύλλα με χνουδι, πολλά άνθη και καρπούς που έχουν σχήμα άχλαδιάς (άχλαδόμορφοι καρποί).

Σήμερα ή κυδωνιά τύπος Α χρησιμοποιείται σε εύρεια κλίμακα. Ό τύπος C παρουσιάζει έν-

διαφέρο για όπωρωνες πυκνής φυτεύσεως. Ό τύπος Α είναι κλώνος της κυδωνιάς Άνζέρ. Η έπιλογή έγινε στον σταθμό East Malling της Μεγάλης Βρεταννίας. Ό τύπος Α άντέχει σε έδάφη που έχουν ενεργό άσβέστιο μέχρι 8%. Έχει καλή συγγένεια με τις περισσότερες ποικιλίες άχλαδιάς. Με μερικές ποικιλίες δέν έχει ίκανοποιητική συγγένεια.

Ό κλώνος κυδωνιάς Προβηγγίας ΒΑ 29, ή πο άπλά όπως συνειθίζεται ΒΑ 29 παρουσιάζει ειδικό ένδιαφέρο. Η κυδωνιά αυτή συγκρινόμενη με τόν αναφερόμενο τύπο Α παρουσιάζει τή έξής πλεονεκτήματα: α) Έχει μεγαλύτερη ανάπτυξη, β) άντέχει περισσότερο σε έδάφη που έχουν ενεργό άσβέστιο και γ) έχει καλύτερη συγγένεια με τις διάφορες ποικιλίες. Η κυδωνιά ΒΑ 29 έχει πολύ καλή συγγένεια με τήν άχλαδιά Ουίλιαμς (Williams).

Πληροφορίες για τή σχολεία της Ναούσης κατά τή τελευταία χρόνια της τουρκοκρατίας

Συνέχεια από τήν σελίδα 12 (ισολογισμούς των σχολείων) και δάσκαλοι οι: Δήμος Βασιλείου (δ/ντής), Νικόλαος Μπέρσο, Σταύρος Χωνός, Ν. Βαϊνανίδης, Π. Χ' Πετρίδης (Χ' Πέτρου), Κων)νος Δημητριάδης, Πέτρος Δ. Οικονόμου, Θεολ. Τσιακράκης, Πέτρος Άν. Χριστίνας, Β. Μιχαηλίδης (Τσιολάκου), Κλεάνθη Συμεωνίδου, Πολυξένη Τσίμπρα Αικατερίνη και Κωνσταντίνισα Γεωργιάδου. Έπιστάτης των σχολείων ήταν: Ό Πρωΐτης Πατσιάς και Γεώργιος Βαδελίνης.

Πέρα απ' όλα αυτά στις σελίδες 90α-93α του κώδικος υπάρχουν δύο ισολογισμοί (έσοδων—έξόδων) των σχολείων. Οι ισολογισμοί αυτοί είναι πολύ σπουδαίοι, γιατί παρέχουν συνοπτική εικόνα της καταστάσεως των σχολείων. Νομίζω ό ειδικός έρευνη-

της θα βρει και άλλα αξιόλογα στοιχεία που είναι απαραίτητα για τή μελέτη της καταστάσεως των σχολείων στην περίοδο αυτή.

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

1. Ευσταθίου Ι. Στουγιαννάκη, Ιστορία της πόλεως Ναούσης, Έκδοση Συλλόγου Αποφοίτων Λαπείου Γυμνασίου Ναούσης «Άναστάσιος Μιχαήλ ό Λόγιος», Θεσσαλονίκη 1976, σ. 59.

2. Ματθαίου Κ. Παρανίκα, Σχέδιασμα, Έν Κωνσταντινουπόλει 1867, σ. 51—52, Ευστ. Ι. Στουγιαννάκη, ένθ' άνωτ., σ. 49—53, Παύλου Πυρινού, τριμηνιαίο περιοδικό Συλλόγου Αποφοίτων Ναούσης «Νίδουσα», τεύχος 9) 1979, σελ. 137—138.

3. Ό Κώδικας, διαστάσεων 19Χ 27,70, έχει 200 σελίδες και βρίσκεται στα άρχεία του Άγίου Άντωνίου Βεροίας.

■ Ένωρίς την Άνοιξη, πριν καλά καλά οι μηλιές άνθισουν εκκολάπτονται και τα αυγά του κόκκινου τετρανίχου (PANONYCHUS ULMI). Παρατηρεί κανείς μικρούς ανήλικους τετρανίχους συγκεντρωμένους στα πρώτα φυλλαράκια, της μηλιάς κ.λ.π. Όποιος έχει προβλήματα κόκκινου τετρανίχου ψεκάξει αυτή την περίοδο στην υπόψη περιοχή, όταν τα μπουμπούκια της μηλιάς STAR KING DELICIOUS (Στάρκιν) θρίσκονται στο στάδιο της κόκκινης κορυφής (δλαστικό στάδιο D της κλίμακος FLECKINGER). Είναι αυτόνομο ότι για την ίδια περιοχή ή εκκόλαψη των αϊγών πραγματοποιείται στην ίδια ημερομηνία. Η εκκόλαψη επηρεάζεται από την θερμοκρασία του περιβάλλοντος και όχι από το είδος του δένδρου.

■ Δεν χρειάζεται να κάνει κανείς ξεχωριστούς ψεκασμούς έναντι των λιθοκολλέτιδων α) LITHOCOLLÉTIS CORYLIFOLIÉLLΘ (λιθοκολλέτις κορυφολιέλα άσπρη νάρκη) και β) L. BLANCARDELLA (πιθοκολλέτις Μπλανκαρτέλλα). Όταν καταπολεμεί κανείς την καρπόκαφα της μηλιάς μπορεί να χρησιμοποιεί ένα κατάλληλο χημικό σκεύασμα όπως είναι το Χοσταθείο (Προθείο) ή Ντιμιλιν ή πυρεθρίνες. Τα παραπάνω φάρμακα καταπολεμούν με επιτυχία και τους τρεις αναφερόμενους έχθρούς.

■ Οι λίγοι και σε κατάλληλοι ήμερομηνία πραγματοποιούμενοι ψεκασμοί παρουσιάζουν τα εξής βασικά πλεονεκτήματα:

α) Είναι πιο αποτελεσματικοί έφόσον στηρίζονται στον βιολογικό κύκλο των εντόμων και των άσθενειών.

β) Συντελούν στην μείωση του κόστους του παραγομένου προϊόντος (λιγότεροι ψεκασμοί).

γ) Υποβοηθούν έμμεσα στην αύξηση του πληθυσμού των ωφέλιμων εντόμων που τρώνε τα δλαθερά έντομα. (Είναι γνωστό ότι τα έντομοκτόνα δεν σκοτώνουν μόνο τα δλαθερά έντομα αλλά και τα ωφέλιμα.

δ) Περιορίζουν την μόλυνση του περιβάλλοντος.

■ Τα περισσότερα έντομοκτόνα είναι υπεύθυνα άμεσα ή έμμεσα για την αύξηση του πληθυσμού των τετρανίχων.

■ Ο πρώτος ψεκασμός έναντι της καρποκάψης της μηλιάς (CARPOCAPSA POMONELLA) επιβάλλεται να γίνει όταν τα καρπία της μηλιάς Στάρκιν ή Γκόλντεν Ντελίτσιους αποκτήσουν το μέγεθος φουντουκιού ως μικρού καρυδιού Περίπου 15 - 20 Μαΐου για τις περιοχές Ίνστιτούτου Φυλλοδόλων δένδρων, Κοπανού, Χαρίεσσας.

■ Από όλα τα γνωστά όπωροφόρα δένδρα ή φουντουκιά άνθίζει πρώτη. Αρχές του Γενάρη ή φουντουκιά είναι ήδη άνθισμένη. Το περιεργό για την φουντουκιά είναι ότι ή μόν επικονίαση πραγματοποιείται χειμώνα καιρό. (Δεκέμβριος Γενάρης) ή δέ

■ Από όλα τα γνωστά όπωροφόρα δένδρα ή φουντουκιά άνθίζει πρώτη. Αρχές του Γενάρη ή φουντουκιά είναι ήδη άνθισμένη. Το περιεργό για την φουντουκιά είναι ότι ή μόν επικονίαση πραγματοποιείται χειμώνα καιρό. (Δεκέμβριος Γενάρης) ή δέ

Επιμέλεια Οδ. Ντινοπούλου Γεωπόνου

γονιμοποίηση συντελείται πολύ άργότερα, αρκετούς μήνες μετά, Άπριλης Μάης. Είναι κι αυτό από τα μυστικά της δημιουργίας.

■ Το μέγεθος των καρπών στις πρώτες 4 - 6 εβδομάδες περίπου όφείλεται στην αύξηση του αριθμού των κυτάρων των καρπών (κυτταροδιαίρεση). Μετά το μέγεθος των καρπών όφείλεται στην διόγκωση των κυτάρων. Οι χονδροί καρποί δέν έχουν περισσότερα κύτταρα, αλλά πιο διογκώσιμα. Είναι φυσικό, τέτοιου καρποί με λεπτά κυτταρικά τοιχώματα να έχουν μικρότερη διάρκεια ζωής (συντηρησιμότητα) και μεγαλύτερη ευπάθεια στις διάφορες παθήσεις (μυκητολογικές - φυσιολογικές κλπ.)

■ Οι καρποί των μήλων και ειδικότερα της ομάδας Ντελίσιους (DELICIOUS) γίνονται πιο επιμήκεις (μασουράτα) στις όρεινές περιοχές παρά στις πεδιάδες. Οι καρποί γενικά γίνονται περισσότερο ή λιγότερο επιμήκεις (μασουράτοι) έφόσον ύποστούν την επίδραση των χαμηλών θερμοκρασιών περισσότερες ή λιγότερες ώρες στις 4 - 6 πρώτες εβδομάδες από τον σχηματισμό τους (κυτταροδιαίρεση).

■ Η πλούσια άνθοφορία των δένδρων είναι μία ύπόσχεση για μία ίκανοποιητική παραγωγή. Στα όπωροφόρα όπου ή σταυρογονιμοποίηση είναι ύποχρεωτική (Μηλιές, Άπιδιές, Κερασιές, Άμυγδαλιές κλπ.) ή καρπόδεση έξαρτάται κυρίως από τον επικονιαστή και την μέλισσα. Είναι άπαραίτητο, οι μηλεώνες άπιδεώνες άμυγδαλεώνες κλπ. να άποτελούνται από δύο ή τρεις ποικιλίες

συνανθούσας. Παράδειγμα α) Ίμπέριαλ και Γκράννη Σμιθ β) Πάσσα Κρασάνα με Άμπάτε Φέτελ κτλ. Ο ρόλος της μέλισσας για την σταυρογονιμοποίηση είναι βασικός. Μία κυφέλη με ίκανοποιητικό πληθυσμό άρκει για την έξυπνρήτηση όπωρών να 4 στρεμμάτων.

■ Δεν χωρεί καμμιά άμφιβολία ότι τα γεωργικά φάρμακα, είναι το ισχυρότερο όπλο στα χέρια των παραγωγών στην αντιμετώπιση των έχθρών και των άσθενειών. των φυτών. Τα φάρμακα όμως δέν πρέπει να χρησιμοποιούνται άλόγιστα. Πάντοτε πρέπει να έχουν ύπόψη τα ύπερ και τα κατά του κάθε φαρμάκου. Για κάθε έποχή, κάθε γεωργικό φάρμακο δέν έχει την ίδια χρησιμότητα. Πιο συγκεκριμένα. Ένα παράδειγμα. Οι πυρεθρίνες, έχει άποδειχθεί, ότι είναι άποτελεσματικές έναντι των γνωστών λεπιδόπτερον (καρπόκαφα της μηλιάς, άνάσσα λιθοκολλέτιδες κλπ.). Επίσης έχει διαπιστωθεί ότι οι πυρεθρίνες έχουν δημιουργήσει προβλήματα σοβαρά τετρανίχων. Όσοι μάλιστα χρησιμοποίησαν κατά την θερινή περίοδο άποκλειστικά πυρεθρίνες, θά διαπίστωσαν ότι τα δένδρα τους γέμισαν τετρανίχους. (Δές «Νιάουστα» σελ 113 1978 τόμος Α'). Επίβάλλεται το καλοκαίρι να χρησιμοποιεί κανείς έντομοκτόνα που δέν ενοούν την ανάπτυξη των τετρανίχων. Οι καρπόκαφες καταστρέφουν την παραγωγή ενός έτους. Οι τετρανίχοι επηρεάζουν και καταστρέφουν άμεσα και έμμεσα την παραγωγή πολλών έτών, επηρεάζουν την ανάπτυξη αυτού του ίδιου του δένδρου.

■ Όταν οι καιρικές συνθήκες είναι εύνοϊκές, παρατηρείται ύπερβολική καρπόδεση. Η ύπερβολική καρπόδεση δέν είναι επιθυμητή, επειδή οι καρποί είναι μικροί και όχι έμπορεύσιμοι. Όταν προβλέπει κανείς μεγάλη καρπόδεση στις μηλιές μπορεί να κάνει χημικό άραίωμα χρησιμοποιώντας το Σεδίν 85% ή το Ροντιφίξ και πάντοτε στις συνιστώμενες δόσεις (100 - 120 γραμ. σε 100 κιλά νερό). Ψεκάξει κανείς 15 μέρες μετά την πλήρη άνθηση. Είναι σωστό, ό παραγωγός να συμβουλευθεί προηγούμενως τον άρμόδιο γεωπόνο, για να έχει ίκανοποιητικά άποτελέσματα και όχι ζημιές ή άποτυχίες.

ΓΕΝΙΤΣΑΡΟΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΛΕΣ

Ένα από τα σωματεία της πόλεως μας ποδοδραματίζει οποιαδήποτε ρόλο στην πολιτιστική κίνηση και στην διατήρηση των εθίμων και των παραδόσεων είναι οι «Γενίτσαροι και Μπούλες». Το κορευτικό του συγκρότημα διακρίθηκε και έχει εκπροσωπήσει την Ελλάδα στο εξωτερικό αρκετές φορές.

Για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα ο Σύλλογος, ο Πρόεδρος του κ. Τάκης Μπαϊτίσης έδωσε συνέντευξη στην δ. Πόπη Παπανάνου εκπρόσωπο της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ».

ΕΡ. Κύριε Πρόεδρε θέλουμε να μάς πείτε πότε έγινε ο σύλλογος και ποιοι οι σκοποί του;

ΑΠ. Ο σύλλογός μας έγινε το 1971 με σκοπό τη συνέχιση, προβολή και ακόμη περισσότερο την ανάπτυξη του Έθιμου.

ΕΡ. Οι στόχοι σας σήμερα έχουν πετύχει;

ΑΠ. Σήμερα μπορούμε να πούμε ότι πέτυχε και στους τρεις αυτούς τομείς. Κατώρθωσε να συνεχίσει: εκείνη ακριβώς την παράδοση που πήρε απ' τους παλιούς και να την ενισχύσει. Έτσι μέσα σε 10 χρόνια κατόρθωσε να έχει 24 σολές πλήρεις με αποτέλεσμα να μπορεί να ντύσει 60 μεγάλους Γενίτσαρους, όπως έγινε το 1978 και 1979, αντί των 10 με 12 που ντύνονταν ως το 1970.

Το φυτόριο των μικρών λειτουργεί τόσο σωστά που σήμερα έχουμε 150 μικρά παιδιά και κάθε μέρα γράφονται και άλλα.

Έκείνο που πρέπει να σημειωθεί γιατί έχει ιστορική σημασία, είναι ότι το 1978 ξαναγεννήθηκε το έθιμο του Σπήλιου, μετά 65 περίπου χρόνια σταματημού. Έπειδή έγινε και τότε να είμαι πρόεδρος του Συλλόγου καθώς και ο κ. Κουτσουφλιάνας Γ. Γραμματέας, γνωρίζουμε ότι ήταν πολύ δύσκολο να πείσουμε τον κόσμο και τα παιδιά ακόμα να ντυθούν και να έρθουν.

Η επιτυχία του Σπήλιου το 1978

Γαλλία: «Το καρναβάλι των καρναβαλιών»

ήταν απόλυτη και συγκίνησε όλους τους παλιούς και πολύ περισσότερο έμας τους υπεύθυνους που είχαμε να δικαιωνόμαστε οι κόποι μας. Έτσι ξαναζωντανέψαμε το λησμονημένο αυτό έθιμο.

ΕΡ. Τακτικά διαβάζουμε στις εφημερίδες για διάφορες εκδηλώσεις που παίρνετε μέρος και βραβεύεστε. Τι έχετε να μάς πείτε γι' αυτά;

ΑΠ. Στο θέμα της προβολής ο Σύλλογος σημείωσε τις ανάλογες επιτυχίες. Πήγε το 1976 στο Ντόρτμουντ της Γερμανίας, το 1977 στο Παρίσι στο καρναβάλι των καρναβαλιών, το 1978 στην Κύπρο και το 1979 στη Φιλανδία και στη Δαμασκό της Συρίας.

Έκτος αυτών των εκδηλώσεων πήρε μέρος και σε πολλές εκδηλώσεις του εσωτερικού, όπως στην Καρδίτσα, Φλώρινα, Λάρισα, Χανιά, Χίο, Αθήνα και σε άλλες πολλές, απ' όπου κατόρθωσε να αποσπάσει πολλά βραβεία.

Πρέπει να τονισθεί ότι πριν φτάσει ο Σύλλογος στο σημείο να προσ-

καλείται στο εξωτερικό χόρευσε σε πολλά μέρη της Ελλάδας, συνήθως χωριά, απ' όπου όμως γνωρίζουν και οι παλιοί έγινε γνωστός.

Οι εΓενίτσαροι, με τα στοιχεία που έχουμε στα χέρια μας, κατόρθωσαν να χορέψουν μακριά απ' τη Νάουσα το 1909 και στη συνέχεια σε πολλά μέρη όπως Αθήνα, Θεσσαλονίκη, πριν από τον πόλεμο το 40.

ΕΡ. Τι έχετε να μάς πείτε σχετικά με την ανάπτυξη του έθιμου;

ΑΠ. Για την ανάπτυξη του έθιμου έγινε και γίνεται μεγάλας αγώνες για να συνεχίσουν οι Ναουσαίοι να αγαπούν το έθιμό τους.

Φέτος με το νέο συμβούλιο έγινε για πρώτη φορά σε στενό κύκλο αποχαιρετηστήρια γιορτή για τα παιδιά που έφυγαν στρατιώτες.

Επίσης για πρώτη φορά κόπηκε ή βασιλόπιτα του συλλόγου με απόλυτη επιτυχία. Τη γιορτή τίμησαν ο Γ. Γραμματέας του Υ.Β.Ε. κ. Βαλατσώρας, ο Δήμαρχος κ. Βλάχος, ο Βουλευτής κ. Γικόνος, στρατιωτικός εκπρόσωπος, ο τ. δήμαρχος κ.

Χωνός, ο οποίος και στάθηκε ο τυχερός της πίτσας καθώς και πολλοί παλιοί Γενίτσαροι και Μπούλες, γονείς χορευτών φίλοι και μέλη του Συλλόγου.

Εδώ για πρώτη φορά ο Σύλλογος τίμησε τους παλιούς, που το 1954 αγωνίστηκαν για να ξαναγεννηθεί το έθνος που το 1940 είχε σταματήσει λόγω των συνθηκών.

Αναμνηστικά δόθηκαν στους κ.κ. Χωνό 'Αλέκο, Σαμαρά Θάλεια, Χατζητρόφων Τρόφων, Νικουση Στέργιο, Πουτούρη Βασίλη, Τσορορή Δημήτριο, Παπακωνσταντίνου Τάκη, Τριανταφόλλου Γιώργη, Πουρέγκια Κώστα, Γιόκαλα Κώστα, Μέσκο Γιώργη, Μπάτσαλα Δημητρώ, Πεττάκη 'Αλέξη, Τσίτσικαρη Κώστα, Πάντσιο Κώστα, Ζάλις Γιώργη, Σταμένο Γιώργο, Φαρά 'Αντώνη, Γιάντση Κώστα, 'Ηλκο Σπύρο, και Δημητριάδη Τάκη.

Όλοι οι τιμηθέντες συγκινημένοι και άλλοι κλαίγοντας αφού ευχαρίστησαν το Σύλλογο για την τιμή που τους έκανε ευχόμενοι καλή προκοπή. 'Αμέσως μετά πιάστηκαν σε κύκλο και χόρεψαν για να δώσουν τη σειρά τους στα μικρά και στους νέους.

Ο Σύλλογός μας σήμερα με τη βοήθεια των μελών του, του δήμου και του Υ. Πολιτισμού, κατόρθωσε να έχει μια ζεστή αίθουσα στο Πνευματικό Κέντρο, μαγνητόφωνο για τη σωστή εκπαίδευση των παιδιών, τις στολές που αναφέραμε και πολλά παιδιά που βοηθούν στη διατήρηση του έθνους.

ΕΡ. Ποιά είναι τα βασικότερα

Μπούλες και Γενίτσαροι στον Σηλίο. (φωτ. από το αρχείο της «Φωνής»)

προβλήματα που αντιμετωπίζετε σήμερα;

ΑΠ. "Ενα απ' τα προβλήματα είναι να γίνει η συγκέντρωση των παλαιών στολών για την διάσωσή τους απ' το χρόνο και τη σωστή τους προβολή.

'Επίσης ένα μεγάλο πρόβλημα είναι και το οικονομικό γιατί ο Σύλλογος έχει έλλειψη οργάνων.

Πάντως τα προβλήματα του έχουν μειωθεί πολύ σε σχέση με εκείνα που είχαμε όταν ξεκινήσαμε.

Το Διοικ. Συμβούλιο αποτελείται εκτός από μας τους δύο που ανέφερα και από τους κ.κ. Κυπρίτη Πανταλή σαν αντιπρόεδρο, Κώστα Τόσιο σαν ταμία και Καρβουνιάρη Σπύρο σαν σύμβουλο. 'Επειδή όλοι κατά καιρούς έγιναν Γενίτσαροι ή σχετίστηκαν πολύ με το έθνος, σκοπεύουμε να κρατήσουμε το Σύλλογο ψηλά και δεμένο γερά στις ρίζες του. Γι' αυτό ζητούμε την αγάπη και τη βοήθεια όλων των Ναουσαίων που μέχρι σήμερα την είχαμε αμέριστη.

'Ημερολόγιο γεγονότων τῆς ἐπανάστασης τῶν Ναουσαίων τὸ 1821

Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 24 ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, μπαίνουν μέσα καὶ πολεμοῦν τοὺς Τούρκους ἐπιδρομεῖς.

"Όλοι οἱ ὄπλαρχηγοὶ μὲ τὰ ρητήματά τους προωθοῦνται στὸν Πύργο τοῦ Ζαφειράκη τελευταῖο ὄχυρό τῶν ἐπαναστατῶν.

21. Οἱ Τούρκοι καταλαμβάνουν τὴν πόλη

'Ο Κεχαγιά βέης εἰσέρχεται

στὴν πόλη καὶ κατευθύνεται στὸ σπίτι τοῦ Ζαφειράκη τὸ ὁποῖο βρίσκεται λεηλατημένο. Κατόπιν πηγαίνει στὸ Διοικητήριο καὶ ἐλευθερώνει τοὺς φυλακισμένους Ναουσαίους (ἀντίπαλοι τοῦ Ζαφειράκη).

'Η πόλη καταλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς Τούρκους, τὰ ἄτακτα σίφη καὶ τοὺς διάφορους πλιατσικολόγους. Πολλὰ ἐπεισόδια δημιουργοῦνται μεταξύ Τουρκικοῦ στρα-

τοῦ καὶ ἀτάκτων γιὰ τὴν κατοχὴ τῆς λείας (ἀπόκτηση καὶ ἐξασφάλιση κλεμμένων ἀντικειμένων, ἢ κάποιας κοπέλλας ἢ παιδιοῦ). Στὸν "Άγιο Μηνῶ τὰ ἐπεισόδια γενικεύονται καὶ ἐπικρατεῖ ἀναρχία. 'Ο Κεχαγιά βέης μὲ πολὺ κόπο κατορθώνει καὶ ἐπιβάλλει κάποια τάξη καὶ πειθαρχία.

■ ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὸ ἐπόμενο τεῦχος

Ὁ Τίγρης πού ἤθελε νὰ γίνεи Βασιλιάς

Ἐνα πρωινό στή ζούγκλα ὁ τίγρης ζόνησε καί εἶπε στή γυναίκα του ὅτι ἦταν ὁ βασιλιάς τῶν ζώων.

«Μά βασιλιάς τῶν ζώων εἶναι ὁ Λεωνίδας, τὸ λιοντάρι!» τοῦ εἶπε αὐτή.

«Χρειαζόμαστε μὴν ἀλλαγὴ», εἶπε αὐτός. «Τὰ ζῶα φωνάζουν γιὰ ἀλλαγὴ».

Ἡ γυναίκα του ἀφούγκραστηκε προσεχτικά, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε νὰ ἀκούσει τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπὸ τίς φωνές τῶν παιδιῶν της.

«Θὰ γίνω βασιλιάς τῶν ζώων μόλις βγεῖ τὸ φεγγάρι», εἶπε ὁ τίγρης. «Θὰ εἶναι ἓνα κίτρινο φεγγάρι καί πρὸς τιμὴ μου θὰ ἔχει μαῦρες λουρίδες».

«Ναί, βέβαια...» εἶπε ἡ γυναίκα του καί πῆγε νὰ φροντίσει τὰ μικρά της, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἓνα ἀρσενικό, φτυστό ὁ πατέρας του, εἶχε ἓνα φανταστικό ἀγκάθι στὸ πόδι του.

Ὁ τίγρης περιπλανήθηκε μέσα στή ζούγκλα, ὥσπου ἔφτασε στή φωλιά τοῦ λιονταριοῦ. «Βγὲς ἔξω!» βρυχήθηκε καί χαιρέτησε τὸ βασιλιά τῶν ζώων! Ὁ βασιλιάς πέθανε, ζήτω ὁ βασιλιάς!».

Μέσα στή φωλιά ἡ λιονταρίνα ζύπνησε τὸν ἄντρα της.

«Ὁ βασιλιάς εἶναι ἐδῶ καί θέλει νὰ σὲ δεῖ» τοῦ εἶπε.

«Ποῖος βασιλιάς;» τὴ ρώτησε μισοκοιμημένος αὐτός.

«Ὁ βασιλιάς τῶν ζώων!».

«Ἐγὼ εἶμαι ὁ βασιλιάς τῶν ζώων!» βρυχήθηκε ὁ Λεωνίδας καί ὄρμησε ἔξω

ΑΛΛΗΓΟΡΙΕΣ

ἀπὸ τὴ φωλιά του γιὰ νὰ ὑπερασπίσει τὴν κορὸνα του ἀπὸ τὸ διεκδικητὴ τοῦ θρόνου.

Ἡ μάχη ἦταν φριχτὴ καί κράτησε ὡς τὴ δύση τοῦ ἡλίου.

Ὅλα τὰ ζῶα τῆς ζούγκλας πήρανε μέρος, ἀλλὰ μὲ τὴ μεριά τοῦ τίγρη κι ἄλλα τοῦ λιονταριοῦ. Ἔτσι, κάθε ζῶο, ἀπ' τὸ μυρμηγκοφάγο ὡς τὴ ζέβρα, συμμετεῖχε στὸν ἀγῶνα ἄλλο γιὰ νὰ ἀνατραπεῖ τὸ λιοντάρι κι ἄλλο γιὰ νὰ ἀποκρουστεῖ ὁ τίγρης. Μερικὰ δὲν ἤθεραν γιὰ ποῖον ἀκριβῶς πολέμουσαν, ἀλλὰ πολέμουσαν καί γιὰ τοὺς δυὸ, ἀλλὰ ὁποῖο ζῶο ἦταν κοντὰ τους καί ἄλλα γιὰ τὸν ἴδιο τὸν πόλεμο.

«Γιατί πολέμαμε;» ρώτησε σὲ μιὰ στιγμή ἓνα ζῶο τὸ μυρμηγκοφάγι

«Γιατί εἶναι ὁ παλιὸς κανόνας» ἀπάντησε αὐτός.

«Γιατί σκοτωνόμαστε;» ρώτησε ἓνα ἄλλο τὴ ζέβρα.

«Γιατί εἶναι ὁ νέος κανόνας» τοῦ ἀπάντησε αὐτή.

Ὅταν τέλος βγήκε τὸ φεγγάρι καί φώτισε τὴ ζούγκλα, τίποτε δὲν κινιόταν σ' αὐτὴν ἐκτός ἀπὸ ἓνα παπαγάλο κι ἓνα παπαγάλκι πού στρίγγιζαν ἀπὸ τὴ φρίκη τους. Ὅλα τὰ ζῶα ἦταν νεκρά ἐκτός ἀπὸ τὸν τίγρη, ἀλλὰ κι αὐτοῦ οἱ μέρες ἦταν μετρημένες κι ὁ χρόνος του χτυποῦσε μακριά. Βέβαια, ἦταν μονάρχης ὡς ἐκεῖ πού μποροῦσε

νὰ ρίξει τὸ βλέμμα του, ἀλλὰ δὲ φαινόταν νὰ καταλαβαίνει τίποτε.

ΗΘΙΚΟ ΔΙΔΑΓΜΑ

Δὲν μπορεῖ καί τόσο καλά νὰ εἶσαι ὁ βασιλιάς τῶν ζώων, ἂν αὐτὰ δὲν ὑπάρχουν.

Μετάφραση Χ.Μ.

Τὸ Λιοντάρι καί οἱ Ἄλεπούδες

Ἐνα λιοντάρι μόλις εἶχε ἐξηγήσει στὴν ἀγελάδα, τὴν κατοῖκα καί τὸ πρόβατο ὅτι τὸ ἐλάφι πού εἶχαν οκοτώσει ἀνῆκε σ' αὐτό, ὅταν τρεῖς μικρὲς ἀλεπούδες ἐμφανίστηκαν στὴ σκηνή.

«Θὰ πάρω τὸ ἓνα τρίτο τοῦ ἐλαφιοῦ ὡς τιμωρία» εἶπε ἡμία, «ἐπειδὴ δὲν ἔχεις ἀδεια κυνηγιοῦ».

«Θὰ πάρω τὸ ἓνα τρίτο τοῦ ἐλαφιοῦ γιὰ τὴ χίρα σου» εἶπε ἡ ἄλλη «ἐπειδὴ ἔτσι λέει ὁ νόμος».

«Δὲν ἔχω χίρα!» εἶπε τὸ λιοντάρι «Ἄς μὴν φιλολογοῦμε» εἶπε ἡ τρίτη ἀλεπού καί πῆρε τὸ μερίδιό της ἀπὸ τὸ ἐλάφι ὡς φόρο παρακράτησης. «Γιὰ ἓνα χρόνο πείνας!» ἐξήγησε.

«Μά εἶμαι ὁ βασιλιάς τῶν ζώων!» βρυχήθηκε τὸ λιοντάρι.

«Ἄ, τότε δὲ θὰ χρειαστεῖς οὔτε τὰ κέρατα, γιὰτι φορᾶς κορὸνα» εἶπαν οἱ ἀλεπούδες καί πῆραν καί τὰ κέρατα τοῦ ἐλαφιοῦ.

ΗΘΙΚΟ ΔΙΔΑΓΜΑ

Δὲν εἶναι τόσο εὔκολο σήμερα νὰ παίρνεις τὴ μερίδα τοῦ λέοντος, ὅπως στὸ παρελθόν.

Μετάφραση Χ.Μ.

Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 14
σία τοῦ Κερκυραίου διπλωμάτη δὲν ὑπῆρξε τόσο ἡ πείρα του στὰ ὀργανωτικά θέματα τῆς Βεσσαρίας καί τῆς Πολωνίας σὰν σύμβουλος τοῦ Ἀλεξάνδρου Α', ἀλλὰ ὅτι ὑπῆρξε στὴ Ρωσία ὁ ἀντίποδας τοῦ Μέττερνιχ (σ. 31) καί ὁ φιλελεύθερος καί φωτισμένος λόγιος πού χάρη στὸν πατριωτισμὸ του μόχθησε πολὺ γιὰ νὰ στρέψει τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Τσάρου στὰ ἑλληνικά προβλήματα. Ὅταν τελικὰ εἶδε ὅτι οἱ Ρῶσοι δὲν θέλουν νὰ βοηθήσουν τοὺς Ἕλληνες, ὅπως ἔγραψε τὸν Αὐγουστο τοῦ 1821 στὸν Ἀλέξανδρο Στούριτς, ἐγκατέλειψε τὴ θέση του γεμάτος πικρία (σ. 239).

Ὁ συγγραφέας ἔκανε χρῆση τοῦ ἀρχαϊκοῦ ὕλικου πού ὑπάρχει στὶς Βιβλιοθήκες καί στὰ Ἄο-

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

χεῖα τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καί εἶναι γιὰ τοὺς μὴ Σοβιετικοὺς δυσπρόσιτο ἢ καί ἀπρόσιτο. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀναμφισβήτητα σπουδαία ἡ προσφορά του. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ μπόρεσε νὰ παρουσιάσει μερικὲς ἀπὸ τίς πτυχὲς τῆς ζωῆς τοῦ Ἰ. Καποδίστρια πού ἦταν μέχρι τώρα ἄγνωστες ἢ λίγο γνωστὲς (σσ. 251—310). Εἶναι σημαντικὴ ἡ τοποθέτηση τοῦ συγγρ. στὸ γεγονός ὅτι ὁ Καποδίστριας κατόρθωσε καί ἐπέδρασε μὲ τίς «φιλελεύθερες - μοναρχικὲς» ἀπόψεις του τὴν ἐποχὴ τοῦ Συνεδρίου τῆς Βιέννης καί στὸν Τσάρο Ἀλέξανδρο Α' (σ. 39).

Ἡ μόνη παρατήρησή μας ἀφο-

ρᾶ τὴν σελ. 249 ὅπου οἱ μετριοπαθεῖς προσωπικότητες τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καί ὁ Ἰ. Καποδίστριας, ἦταν μὲν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐπειδὴ φοβόταν τίς ἐπαναστατικὲς ἐνέργειες τῶν λαϊκῶν μαζῶν ἀναζητοῦσαν μὲ ἄλλες δυνατότητες τὴν ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία. Πιστεύουμε, μέχρι νὰ ἀποδειχθεῖ τὸ ἀντίθετο, πὼς ἡ μετριοπαθὴς στάση τοῦ Καποδίστρια, καί τῶν ἄλλων μετριοπαθῶν προσωπικοτήτων τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, δὲν προερχόταν ἀπὸ φόβο πρὸς τὸν ἑλληνικὸ λαό. Ὅπως ὅποτε ὅμως τὸ ἔργο τοῦ Ἄρς συμπληρώνει τὸ κενὸ στὴ βιβλιογραφία γιὰ τὴν παραμονὴ τοῦ Ἰ. Καποδίστρια στὴ Ρωσία.

Τὸ βιβλίον προσφέρεται σὲ κομψὴ καί ἐπιμελημένη ἔκδοσι.

Δέν είναι παράξενο πλέον νά γνωρίσουμε στούς φίλους κτὶ ἀναγνώστες ἀλλὰ καὶ νά παροτρύνουμε ἀκόμη τὸ γυναικεῖο φύλλο, ὅτι δηλαδὴ χρόνια καὶ χρόνια τώρα, ἀλλὰ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐποχὴ οἱ γυναῖκες πού ἐπιδίδονται στὴν ζωγραφικὴ ἔχουν αὐξηθεῖ καὶ μάλιστα μὲ γοργὸ ρυθμὸ καὶ μὲ πλούσιο ταιλέντο ἢ κάθε μὰς παρουσιάζει τὴν ἐργασία της καὶ εἶναι πράγματι νὰ θαυμάζει κανεὶς τὴν εὐαισθησίαν πού πολλές μὰς παρουσιάζουν στὸ χρῶμα καὶ στὸ σχέδιο

1) Ἔτσι, στίς 9 Ἰανουαρίου μὰς παρουσίασε ἐργασία της ἡ ζωγράφος Ἄγνη Οὐδινότι, μὲ πλούσια εὐαισθησία στὰ χρώματά της στὴν Γκαλερί «ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ» ἀπὸ 9—23)1)80.

2) Στὴν Γκαλερί «ΖΗΤΑ-ΜΙ» ἡ Μιράντα Παρασκευᾶ καὶ ἡ Ἐλένη Πριγκυροπούλου μὲ βαθειὰ εὐαισθησία καὶ ἀκολουθώντας τὴν λαϊκὴ μὰς παράδοση μὰς παρουσίασαν χειροποίητα ὑφαντὰ σὲ στύλ διακοσμητικῶν πριμετήφ ἀπὸ τῆς 10—26)1)80.

3) Ἡ Καίτη Μπακατσέλου πού δέν εἶναι πλέον ἄγνωστη στὸ κοινὸ μὰς παρουσίασε γιὰ μὰ ἀκόμη φορὰ τὴν ἐργασία της στὴν Γκαλερί «ΚΥΚΛΟΣ», μὰς ἔδειξε δείγματα τῆς τελευταίας της δουλειᾶς μὲ κομμάτια θαυμάσια ζωγραφικὰ καὶ γλυπτὰ ἀπὸ 6—25)2)80.

4) Ἡ Νίτσα Ἀλεξιάδου μὰς παρουσίασε πρόσφατη ἐργασία της στὸ Γερμανικὸ Ἰνστιτούτο Γκαίτε πού ἦταν καὶ αὐτὴ θαυμάσια καὶ εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία ἀπὸ τῆς 9—29)2)80.

5) Μία ἀπὸ τίς σημαντικότερες ἐκθέσεις στὴ φετινὴ ἐναρξὴ τῶν ἐκθέσεων τοῦ 80 μὰς παρουσίασε ἡ Μακεδονικὴ Καλλιτεχνικὴ Ἐταιρεία «ΤΕΧΝΗ» μὲ ἔργα τοῦ διάσημου Ἑλληνα χαράκτη, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε καὶ δάσκαλος τοῦ γράφοντα, ἔργα χαρακτηριστικά, σχέδιο, ἀκουαρέλλα καὶ λάδια εἰς ὅποια ὑπῆρξαν ὡς μὰ ἀναδρομὴ στὴν ἀνάμνηση τοῦ διάσημου Γαλάνη ἀπὸ 16)1—2)2)80.

«Μεταμόρφωση γύρω ἀπὸ τὸ φεγγάρι» 0,70X0,50. Μοντέρνα τέχνη τοῦ Θ. Μηνόπουλου. Ἐδῶ φαίνονται καθαρὰ ἡ συγκάλυψη ἑένων σωμάτων ἐπάνω στὸν μουςαμᾶ

Καλλιτεχνικὴ κίνηση στὴ Β. Ἑλλάδα καὶ Ἀθήνα

6) Ἄλλὰ καιρὸ τώρα καὶ μὴ ἄλλη Γκαλερί ἔκανε τὴν ἐμφάνισή της ἀπὸ ἓνα λαμπρότατο νέο ὁ ὁποῖος τὴν ὀνόμασε «ΦΩΤΟΘΗΚΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ» καὶ ἀποτελεῖ ἓνα συμπλήρωμα στὴν καλλιτεχνικὴ Θεσ)νίκη. Σ' αὐτὴν ἔχουν ἐκθέσει ζωγραφικὴ ἐργασία τους παλιοὶ φησισμένοι καλλιτέχνες ἀλλὰ καὶ διάσημοι φωτογράφοι μὲ φωτογραφικὴ ἐργασία τους. Τώρα ἐκθέτει ζωγραφικὴ του μὲ τίτλο «Χρῶμα» ὁ γνωστὸς ζωγράφος Ἄρης Γεωργίου ἀπὸ 14—31)1)80.

7) Εἶναι πολὺ εὐχάριστο τὸ γεγονός ὅτι σήμερα οἱ μαθητὲς μὲ τοὺς δασκάλους τους ἀλλὰ καὶ ὁμαδικὰ μόνον τους πηγαίνουν στίς ἐκθέσεις τους. Ἔτσι βλέπουμε καθημερινὰ νὰ γεμίζουν οἱ Γκαλερί ἀπὸ μαθητόκοσμο, μαθη-

τὰς - σπουδαστὰς καὶ φοιτητὰς, ἔτσι βλέπουμε θαυμάσια πολλοὺς ἀπὸ αὐτοὺς νὰ κριτικάρουν τὰ δημιουργήματα τῶν καλλιτεχνῶν μὰς.

8) Παιδικὴ ζωγραφικὴ βλέπουμε νὰ εἶναι στὸ ἀποκορύφωμά της. Ἔτσι διάφοροι σύλλογοι, ὀργανισμοὶ καὶ Σωματεῖα προκηρύσσουν ἀκόμα καὶ διαγωνισμοὺς παιδικὴ ζωγραφικῆ.

9) Ὅπως κι ἄλλοτε ἀναφέραμε οἱ ξένοι ζωγράφοι καὶ γλύπτες πλέον προτιμοῦν τὴν χώρα μὰς γιὰ παρουσίαση. Φαίνεται πὺς κατάλαβαν ὅτι οἱ Ἑλληνες ἀγαποῦν ἀπὸ παράδοση τὴν τέχνη καὶ τὴν ἀγοράζουν. Ἔτσι λοιπὸν σήμερα μὰς παρουσίασαν τὴν ἐργασία τους 21 Γερμανοὶ ζωγράφοι σὲ μὴ ὁμαδικὴ ἐξόρμη-

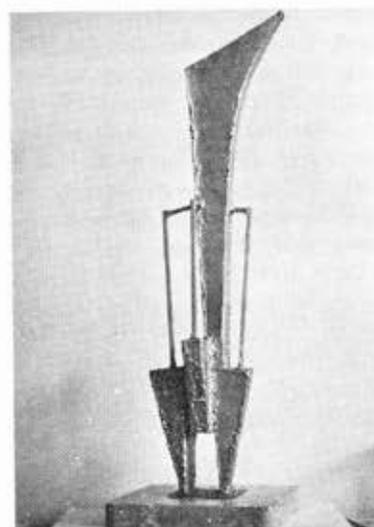
ση στην χώρα μας και την φορά αυτή στην Θεσσαλονίκη στην αίθουσα «Μικρή στοά τέχνης» από 1—20)2)80.

10) Στην Γκαλερί «ΚΟΧΛΙΑΣ» παρουσίασε την τελευταία του έργα ο ταλαντούχος ζωγράφος Λουκάς Βενετούλιας, έξι κομμάτια με λάδι, όλα έργα των τελευταίων ετών, έτσι που βοηθά τον έμπορο να σχηματίσει γενική ιδέα για τον καλλιτέχνη, από 20)1—10)2)80.

11) Στην Κομοτηνή και στην

Λέσχη Κομοτηνίων έκθεσε για πρώτη φορά ζωγραφικά του έργα ο διακεκριμένος ζωγράφος της Καβάλας Τάκης Καραθανάσης, εμπνευσμένα από την Καβάλα, Ξάνθη, Θάσο και Πήλιο, όλα παρμένα από παραδοσιακούς οικισμούς και φτιαγμένα με σπάτουλα, από 1—2)2)80.

12) Ζωγραφικά και γλυπτά της μās παρουσιάζει η έκλεκτη ζωγράφος κ. Ρούλα Γεωργαντή στην Λέσχη Γραμμάτων και Τεχνών Βορείου Ελλάδος από 5—29)2)80.

«Ανάταση» ορειχαλκός 3,20X0,80.
Μνημειακή σύνθεση αφηρημένης τέχνης
του Θα. Μηνόπουλου

‘Η ‘Ελπίδα του “Έτους Παιδιού”

Στις ποικίλες εκδηλώσεις που προγραμματίσει και πραγματοποιήσει το κέντρο Έργαζομένου Κοριτσιού Ναύσης για το «έτος παιδιού» ήταν και η βάφτιση ενός μωρού. Την Κυριακή 2 Δεκεμβρίου ένα πούλιαν με το προσωπικό και τις μαθήτριες του Κ.Ε.Κ. έφτασε στο χωριό Δωροθέα της Αριδαίας, όπου η προϊσταμένη Εύγενία Ζάλιου βάφτισε το κοριτσάκι του κ. Χρ. Παλαμιδα και του έδωσε το συμβολικό όνομα Έλπίδα. Η οικογένεια Παλαμιδα που διαμένει και εργάζεται στην Νάουσα κατάγεται από το χωριό Δωροθέα.

Στιγμιότυπο από τα βαφτίσια. Στο κέντρο η νεοφώτιστη με την νουνά Ε. Ζάλιου

ΜΙΑ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΗ ΕΚΔΗ-
ΛΩΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

Μνήμες 'Ιεραρχῶν

Στις 30 'Ιανουαρίου ἡ ἐκκλησια-
στική νεολαία τῆς Νάουσας παρου-
σίασε ἕνα λογοτεχνικό καὶ μουσικό
δραμὸν ἀφιερωμένο στὶς μνήμες τῶν
τριῶν 'Ιεραρχῶν. Μέσα στὸν κατάμει-
στο κόσμου ναὸ τοῦ 'Αγίου Μηνᾶ με-
τὰ θαυμάσια ξυλόγλυπτα καὶ τοῦς
ἐξαιρετικά φωτεροὺς πολυελαίους ὁ θυ-
ζαντινὸς χορὸς τῆς Σχολῆς 'Ιερο-
ψαλτῶν 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Βεροί-
ας καὶ Ναούσης ὑπὸ τὴν διεύθυνση
τοῦ κυρίου 'Ιωάννου Μακρογιώργου
ἐψάλλε τροπάρια τῶν 'Ιεραρχῶν με-
τὰ ἀπόλυτο σεβασμὸ στὴν παράδοση καὶ
ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία στὴν ἀπόδοσή.

Ὁ Γυμνασιάρχης κύριος Βασίλει-
ος Νικολαΐδης μετὰ τὴ σύντομη καὶ
περιεκτικὴ ἀναφορά του στὴ ζωνὴ
καὶ τὸ ἔργο τῶν 'Ιεραρχῶν καταύ-
γασε τὴ ψυχὴς τῶν ἀκροατῶν με-
δέσιμες φωτεινὲς ἀγιοσύνης καὶ σω-
στοῦ διαλογισμοῦ.

Μαθητὲς καὶ μαθήτριες τῶν Λυ-
καίων μας ἀπάγγειλαν κείμενα ψαλ-
μῶν δοσιμένα στὴ δημοτικὴ μας
γλῶσσα ἀπὸ τὸ Γυμνασιάρχῃ κύριον
'Εμμανουὴλ Βαλασαμίδῃ καὶ ἀποσπά-
σματα ἀπὸ τὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ
Σταύρου Δάδη «'Ανέσπερο φῶς».

Ἡ τετράφωνη νεανικὴ χορωδία
τοῦ 'Ιεροῦ Ναοῦ 'Αγίας Τριάδος
Θεσσαλονίκης ἀπέδωσε λειτουργι-
κοὺς ψαλμοὺς καὶ ἔργα τῶν μουσου-
ργῶν Γιώργου Σεμπάστιαν Μπάχ καὶ
Ντόβραχ ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ κυ-
ρίου Βασιλείου Παπακωνσταντίνου
ἀφίνοντας στὸ φιλόμουσο κοινὸ τῆς
πόλης μας τὴς πιὸ ἄριστες ἐντυπώ-
σεις.

Γενικὰ ἡ ἐκδήλωση τῆς ἐκκλησια-
στικῆς νεολαίας μας ἦταν μιὰ προ-
σφορά, ὅπου ἡ τέχνη τοῦ λόγου καὶ
τῆς μουσικῆς, μαζί με τὴν ἄρτια ὁρ-
γάνωση καὶ παρουσίαση, ἔδωσε στὸ
κοινὸ τῆς πόλης μας μιὰν ἀνεπα-
νάληπτα ὁμορφὴ εὐκαιρία λογοτεχνι-
κῆς καὶ μουσικῆς ἀπόλαυσης.

Τὰ χορευτικά συγκροτήματα τῆς Νάουσας

στο ἔξωτερικό

1975

Αὐγούστος: Ὁ «ΑΕΣ Πυρρός» συμμετέχει στὰ χορευτικά Φεστιβάλ πού ὀργανώθηκαν εἰς Monsteveux καὶ Lacapell Marival Γαλλίας.

1976

Ἰούνιος: Τὸ χορευτικὸ συγκροτήμα «Οἱ Γενίτσαροι καὶ Μπούλες» συμμετέχει στὶς γιορτὲς «Ἑλληνικὴ Ἑβδομάδα» πού ὀργανώνει ὁ Δήμος Ντόρτμουντ Γερμανίας.

Ἰούλιος: Ὁ «ΑΕΣ Πυρρός» ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἑλλάδα στὴν Ἑυρωπαϊάδα πού ὀργανώθηκε στὴν Anecy τῆς Γαλλίας.

Ἰούλιος - Αὐγούστος: Ὁ «ΑΕΣ Πυρρός» συμμετέχει: στὸ Διεθνὲς Φεστιβάλ τῆς Dijon Γαλλίας καὶ παίρνει: τὸ 3ο βραβεῖο (σπάνια διάκριση γιὰ ἑλληνικὸ χορευτικὸ συγκροτήμα).

Σεπτέμβριος: Ὁ «ΑΕΣ Πυρρός» συμμετέχει στὶς χορευτικὲς ἐκδηλώσεις πού πραγματοποιοῦνται: στὴν Νυρεμβέργη τὴν «Ἡμέρα τοῦ Ἑλληνικοῦ Τουρισμοῦ».

1977

Ἀπρίλιος: Ὁ «Πυρρός» χορεύει στὸ Royal Hall τοῦ Λονδίνου στὰ πλαίσια τοῦ Eglise Bach Festival

Μάιος: Τὸ χορευτικὸ συγκροτήμα τοῦ Λυκαίου Ἑλληνίδων Ναούσης λαμβάνει μέρος στὶς γιορτὲς «Ἑλληνικὴ Ἑβδομάδα 1977» πού ὀργάνωσε τὸ Γυμνάσιο τῆς πόλεως Ντερνέ τῆς Ὁλλανδίας.

Ἰούνιος: Τὸ συγκροτήμα «Γενίτσαροι καὶ Μπούλες» ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἑλλάδα καὶ λαμβάνει μέρος στὶς χορευτικὲς ἐκδηλώσεις τοῦ Παρισιῦ πού διοργάνωσε ὁ ραδιοτηλεοπτικὸς σταθμὸς Ἑυρώπη 1 στὸ Παρίσι.

Ἰούλιος - Αὐγούστος: Ὁ Πυρρός συμμετέχει σὲ ἕξ (6) χορευτικὰ φεστιβάλ πού πραγματοποιοῦνται στὴν Γαλλία καὶ Ἰσπανία.

Νοέμβριος: Ὁ «Πυρρός» ἐκπρο-

(Χριστουγεννιάτικη κάρτα ἀπὸ τὸ Βέλγιο). Ἀπὸ ἀριστερὰ πρὸς τὰ δεξιὰ: Τέμπα Ρωξάνη, Γρέζιου Φίλη, Ζλατάνη Μαρία, Βαρδαγιαννίδου Σούλα, Μπακαλιῶ Κατερίνα

σωπεῖ τὴν Ἑλλάδα στὴν διεθνή ἔκθεση τοῦ Τουρισμοῦ στὴν Μαδρίτη.

1978

Ἰούνιος: Τὸ Λύκειο Ἑλληνίδων Ναούσης ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἑλλάδα καὶ συμμετέχει: στὶς ἐκδηλώσεις «Τὸ καρναβάλι τῶν καρναβαλιῶν» πού διοργανώνει ὁ ραδιοτηλεοπτικὸς σταθμὸς «Ἑυρώπη 1» στὸ Παρίσι.

Ἰούλιος: Ὁ «Πυρρός» ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἑλλάδα στὴν Ἑυρωπαϊάδα πού ὀργανώθηκε στὴν Βιέννη.

Ἰούλιος: «Οἱ Γενίτσαροι καὶ Μπούλες» συμμετέχουν στὸ Φεστιβάλ τῆς Λεμεσοῦ Κύπρου.

Αὐγούστος: Τὸ Λύκειο Ἑλληνίδων Ναούσης συμμετέχει: στὶς ἐκδηλώσεις πού ὀργανώθηκαν στὸ θέατρο «Ὀλυμπιάς» τῶν Παρισίων ὑπὲρ τῶν σεισμοπλήκτων τῆς Θεσσαλονίκης.

Δεκέμβριος: Ὑστερα ἀπὸ πρόσκληση τῶν Ναουσαίων τῆς Βοστώνης τῆς Ἀμερικῆς, τὸ Λύκειο Ἑλληνίδων Ναούσης συμμετέχει: σὲ σειρά χορευτικῶν ἐκδηλώσεων. (Δές «Νιάουστα» τεύχος 6ον σελ. 30-79)

1979

Ἰούλιος: Τὸ χορευτικὸ συγκρο-

τήμα «Γενίτσαροι καὶ Μπούλες» ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἑλλάδα καὶ συμμετέχει: στὸ Διεθνὲς Φεστιβάλ τοῦ Καουστίνεν τῆς Φιλανδίας.

Ἰούλιος - Αὐγούστος: Τὸ παιδικὸ χορευτικὸ τοῦ «ΑΕΣ Πυρρός» συμμετέχει: στὸ Φεστιβάλ τῆς Matha Γαλλίας πού παίρνει: τὸ 3ον διεθνὲς βραβεῖο (πρῶτη διάκριση σὲ ἑλληνοχορευτικὸ στὸ ἔξωτερικὸ).

Αὐγούστος: Ὁ «Πυρρός» ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἑλλάδα καὶ συμμετέχει: σὲ τέσσερα (4) χορευτικὰ Φεστιβάλ πού πραγματοποιοῦνται: στὸ Βέλγιο, Γερμανία καὶ Ἰταλία.

Σεπτέμβριος: Τὰ χορευτικὰ συγκροτήματα «Γενίτσαροι καὶ Μπούλες» καὶ «Λύκειο Ἑλληνίδων Ναούσης» συμμετέχουν στὸ Φεστιβάλ BO-SRA πού πραγματοποιοῦται: στὴν Δαμασκὸ Συρίας.

Νοέμβριος: Ὁ «Πυρρός» ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἑλλάδα στὸ Β.Τ.Φ. διεθνή Τουριστικὴ ἔκθεση καὶ δίδει: παραστάσεις στὶς Βρυξέλλες τὴν Ἀμβέρσα καὶ τὴν Γάνδη (Βέλγιο).

Βάσω Βαλσαμίδου — ΑΕΣ Πυρρός
Τάκης Μπαίτης — Γενίτσαροι καὶ Μπούλες
Τασούλα Μόζα — Α.Ε.Ν.

*****

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΕΙ
ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙ·ΚΟ ΣΠΙΤΙ

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΟ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ
ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Καραμπατάκη 1 (Γραφεία ΤΟΝ τηλ. 28.150) κάθε Τρίτη Πέμπτη Παρασκευή 6 — 9 απόγευμα

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ ΤΑΚΗ ΜΠΑΪΤΣΗ

Έκδοση συλλόγου «Μπούλες — Γενίτσαροι»

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΤΟ

Καραμπατάκη 1 (Γραφεία ΤΟΝ τηλ. 28.150) κάθε Τρίτη Πέμπτη Παρασκευή 6 — 9 απόγευμα

*****

Εκατό περίπου χρόνια και μερικά έκατομμύρια μπουκάλια

πρίν

μέ τις πρώτες σταγόνες κρασιού από
κλήματα της Νάουσας, γεννιόταν η ποιότητα ΜΠΟΥΤΑΡΗ.

Μαζί της γεννιόταν και η παράδοση ΜΠΟΥΤΑΡΗ.

Η αυστηρή προσήλωση στην παραγωγή, παλαιώση και εμφιάλωση καλού κρασιού.
ΜΠΟΥΤΑΡΗ πρίν εκατό χρόνια. Σήμερα. Ύστερα από εκατό χρόνια.

Πάντα καλό. Κρασί ή ούζο ΜΠΟΥΤΑΡΗ.

μπουταρη

ΟΥΖΟ - ΚΡΑΣΙ ΑΠΟ ΤΟ 1879

